PLVTARCHI CHÆRONEI OPVSCVLVM DE LIBERORUM institutione.

ITEM:

ISOCRATIS ORATIONES TRES.

I. Ad Demonicum.
II. Ad Nicoclem.
III. Nicoclis.

LONDINI,
Ex Officina Typographica Henrici Bynneman. Anno. 1581.

Byn. R. G. 1

BIBLIOTHECA · BODLEIANA ·

Ἐφίκνεσθαι δοῦναι ἐφίκνεσθαι
δύνασθαι σῶσαι δύνεσθαι

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ ΔΗΜΟ-
νικον λόγος παραινετικός.

ΕΝ ΠΟΛΛΟΙΣ ΜΕΝ ὦ Δημόνικε, πολὺ διεςῶσας ἐυρέσεμβρ τὰς τε τῆ πατρίδι γιγνομένας τὰς τ' φαύλων διαιτίας, πολὺ ἧ μεγίςου διαφερόντ' εἰλήφασιν ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλους συνηθείαις. οἱ μὲν γὰρ τῶν φίλων παρόντας μόνον τιμῶσι, οἱ ἧ καὶ μακρὰν ὄντας ἀγαπῶσι. καὶ τὰς μὲν τῆ φαύλων συνηθείας ἀλλήλοις χρῆνος διλύσι· τὰς ἧ τῆ πατρίδι φιλίας, οὐδ' αὖ ὁ πᾶς αἰὼν ἐξαλείφει. ἀγαθόν ἐσω πρὸς τοῦ δόξης ἐραστὴν εἶναι καὶ παρρησίας αὐτοπτικὸν εἶναι, τῆ πατρίδα, ἀλλὰ μὴ τῆ φαύλων εἶναι μιμητὴν, ἀπίστελλε δέ σοι τύνδε τὸν λόγον δῶρον, τεκμήριον μὲν τ' πρὸς ἡμᾶς φιλίας, σημεῖον ἧ τ' πρὸς ἱππόνικον συνηθείας. πρέπει γὰρ τοῦ παῖδας πᾶσιν τ' ἑστίας, ἥτ' καὶ τ' φιλίας τ' πατρικῆς κληρονομεῖν. ἐγὼ ἧ καὶ τοῦ τύχου ἡμῖν συλλαμβάνεσθαι, καὶ τ' παρόντα καιρὸν σωσαγωνιζόμενον. σὺ μὲν γὰρ παρρησίας ὀπτομεῖς, ἐγὼ ἧ παρρησιάζεσθαι ἀλλ' ἐπιχειρῶ· καὶ σὺ μὲν ἀκριβῶς φιλοσοφεῖς, ἐγὼ ἧ τοῦ φιλοσοφεῖν παύσομαι. ὅστε μὲν οὖν πρὸς σὲ ἑαυτῆ φίλον τοῦ πρωτεύοντας λόγους συγγέγραφα, καλὸν μὲν ἴσως ὀπτεργάζομαι, ἀ μὲν οὐ

γε τὸ κρήπιδα τῆς φιλοσοφίας διατελοῦσιν. ὅσοι δὲ τοῖς κατόρθωσις κόσμησιν τὴν, μὴ δὲ ὧν τῶν δεινότητα τῶν ἐν τοῖς λόγοις ἀσκήσασιν, ἀλλ' ὅπως τὰ ἡδὺ πρόπινον ἕξη αὐτοῖς πειρώνται δίξασθαι, τοσοῦτο μᾶλλον ἐκείνων τοῦ ἀκούοντας ἀφιλοῦσιν, ὅσον οἱ μὲν ὀλίγον μόνον παρεκκαλοῦσιν, οἱ δὲ καὶ τὸ πρόπινον αὐτοῖς ἐπιπορδοῦσι. διόπερ ἡμεῖς οὐ παρέκλησιν ἐνεργεῖτε, ἀλλὰ παραίνεσιν ἐφάπαντες, μᾶλλον μᾶλλον σοι συμβουλεύειν, ὧν χρὴ τοῦ κατόρθους ἐφίεσθαι, καὶ πόνων ἔχεσθαι ἀνέχεσθαι, καὶ ποίοις τισὶν αὐθρώποις ὁμιλεῖν, καὶ πῶς τὸ ἑαυτοῦ βίου διακεκομεῖν. ὅσοι γὰρ τῷ βίῳ ταύτῃ τὸ ὀρθὸν ἐπορίσθησαν, δοῦτοι μόνοι τὸ ἀρετῆς ἐφικέσθαι γνησίως οὐ δυνάσθησαν· ἧς ἐδίν κτῆμα σημαντήριον, ἐδὲ βεβαιωτήριον δόξ. κάλλος μὲν οὐ χρήνης ἀπόλαυσιν, οὐ νόσος ὑγίεια. πλοῦτος δὲ κακίας μᾶλλον, οὐ κακοκηδαθίας ὑπαιτίας δόξ, ὀξύσαι μὲν τῷ ῥαδυμίᾳ παρεκκαλύζειν, δοῦτι δὲ τὰς ἡδονὰς τοῦ νίκης παρεκκαλῶν. ῥᾴμα δὲ μὲν μὲν φρονήσεως ἀφέλεσθαι, αἴτιον δὲ ταύτης, πλεῖον τοῦ ἔχοντας ὄλαφα. καὶ τὰ μὲν σώματα τῆς ἀσκεύωσιν ἐκίνημεν, ταῖς δὲ τῆ ψυχῆς ὀθημελείαις ἐπισκότησον, οὐ δὲ τῆ ἀρετῆς ὕλησις, ἧς αὐ ἀκινδύνως ἐν τῆ διανοίας συναυξηθῆ, μόνα μὲν συγγεγόνασι, πλούτῳ δὲ κίνδυνον, χρεωμοτέρα δὲ δεήσεως δόξ. τὰ μὲν τοῖς ἄλλοις ἀδιώκτα δυνατὰ κομίζουσα, τὰ δὲ τῆ πλούτου φύσεως θαρσαλέως ὑπομένουσα, καὶ τὰ μὲν ὄκνον φέρον, τὸν δὲ πόνον ἔπαρσιν ἐγκυμονᾶ, ῥᾴδιον δὲ τῷ καταμαθεῖν δόξ, ἐν τι τῆ ἀκκλίνες ἄθλων καὶ τῆ δυσπόνων ἔργων, ἧς ἂ τῆ πρόπινον ἀρετὴ τελειοῦσιν ἀθλητὴν δυσδόξιας χαρακτῆρα τοῖς ἔργοις ἐπίδηλον, ὥστε μὲ τὰ ἄπαντα χρόνον δυσάκλεᾶ λάθλων ἐμποιῆσαι τῆ ἐκείνοις πυραγμάτων. ἃ μὲν ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν παηρὲς θεραπεύσεις αἰσιοπαθεῖς, μᾶλλον καὶ κάλλιον ἄξεις παρέδειγμα τῆ ὑπὸ ἰμμοδλεγομένων. ὑδὲ γὰρ ὀλιγοχρόν τὸ ἀρετῆς, ὑνδὲ ῥαδυμῶν ἀνετέλεσι τὸ βίου, ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα τοῖς πόνοις ἐγύμναζε, τὰ δὲ ψυχῆ τοῦ κινδύνως ὑπεμένετο. ὑδὲ πλοῦτου παρεκκλέπτε ἐγκάτα, ἀλλ' ἀπόλαυσιν μὲν τῆ παρόντων ἀγαθῶν οὐ ἔποιεν, ἐπιμελεῖτο δὲ τῆ ὑπαρχόντων οὐ ἀβλάβους. ὑνδὲ ταπεινοῦ ἀνέκει τὸν ἑαυτοῦ βίον, ἀλλὰ φιλόκαλός τε ὢν καὶ μεγαλοψυχὸς, καὶ τοῖς

τοῖς φίλοις κοινός. καὶ μᾶλλον ἐπαυμάζει σὲ ὅστις αὐτὸν ἀπωθήζοντας, ἢ σὲ τῇ γνώμῃ συγκίνοντας. ἡγεῖτο γὰρ εἶναι φύσεως ἐπιμελείᾳ πολλῷ κρείττω φύσιν τύχης καὶ τρόπον γνώμης, καὶ συγκαίρουσιν αἰτίαν κακῆς. ὅπλοις δ' αὖ ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς ἐκείνου παρόδους καταμιμησαίμεθα· ἀλλὰ τὸ μὲν ἀκριβὲς αὐτῆς οὐ τὸ τυχὸν ἐστὶ κτῆσις κακῶν ἀπαλλαγή, δεύτερα δ' ἂν τὰ ἐπιπόνων φύσεως τοῦ ὀξυτάτου χαλεπώτερα, φύσις ὃ δεῖ ζῶον εἶναι, ὥσπερ φύσει παρόδευμα γίνεται μὲν τὰ ἐκείνου τρόπου ὑπαπάγεσθαι μιμητὰ δ' οὐ γίνεται τὰ παρόντα ἀκριβῶς. ἀρχὴν γὰρ σοῦ μὲν ἡ ἐκφυὲς ἀπεικάζειν τὰ καλὰ τῷ ζῶντι σοῦ δ' ἡ παιδεία μὴ μιμεῖσθαι σοῦ ἀπαιδεύτου τῷ γένει. ἀρχὴ δ' μιμεῖσθαι τῷ ἀθλητῇ ἔστω ἐφικνεῖσθαι δεῖ σοῦ αἰτιατικῆς ἀσκεῖν, ὡς σοι σκοπεῖν, ὅπως ἐφάμιλλος γένῃ τοῖς τῶν πατέρων ὀφθαλμοῖσιν. οὕτω δ' τὸ γνώμῃ ἀδιάφορον ἀκριβοῦσθαι τὸ μὲ πολλῶν, καὶ καλῶν ἀκεραίων πεπληρωμένον. τὰ μὲν γὰρ σώματα τοῖς συμμέτροις τύποις, ἡ δ' ψυχὴ τοῖς ἀπαθέσι λόγοις αὔξεσθαι πέφυκε. διόπερ ἐγὼ σοι πρεσβεύω σωτῆρας ὑποθήκας, δι' ὧν ἂν μοι δοκεῖς ὀφθαλμιᾶν πλεῖστον φρόνιμον ἀρετῶν ὀφθῆναι, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις ἀνδρικώτατος. Πρῶτον μὲν οὖν ἀνοίγει τὰ φῶς σοῦ διὰς, μὴ μόνον δύναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὅρκους ἐμμένειν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς ἀληθείας ἀπορρήτου σημεῖον, τοῦτο δ', τῆς τρόπων καλοκαγαθίας τεκμήριον. τίμα τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μᾶλλον, μᾶλλον δ' μὴ τὰ πόλεως. οὕτω γὰρ δόξεις ἅμα τε τοῖς θεοῖς θύειν, καὶ τοῖς νόμοις ἐμμένειν. τοιοῦτος γίνου ἀεὶ σοῦ γονεῖς, οἷος ἀνύσαιο ἂν ἀεὶ σαυτὸν ἀγαθὸς σοῦ σαυτοῦ παῖδας. ἄσκει τῷ ἀεὶ τὸ σῶμα γυμνάσιον, μὴ τὰ φῶς τὰ ῥέμβου, ἀλλὰ τὰ φῶς τὰ ὑγιεινὰ συμφέροντα. τούτου δ' οὐ δύνῃ τυχεῖν, εἰ λόγοις τῷ πόνων ὑπεροπτεῖν διαμάχῃ. μὴτε γαλᾶν φορτικῶς γίγνου, μήτε λόγον μὴ θρέψεις ἀποθνήσκοντα. τὸ μὲν γὰρ αἰσχρὸν, τὸ δ' μανικόν. ἃ πρέπει ἀγαθὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λόγῳ εἶναι καλὸν. ἴθιζε σαυτὸν εἶναι μὲ σωθρονοῦντα, ἀλλὰ σωφρονοῦντα. διὰ ἐκεῖνο μὲν γὰρ αὐθάδης, διὰ τοῦτο φρόνιμος εἶναι δόξεις. ἡγοῦ μάλιστα σαυτῷ ἀρέσκειν κόσμου, ἀγαθοῦ

διαφερσιώλιω, σαφερσιώλιω, τύποις γὸ ἅπασι δικεῖ κρατεῖδ τὸ τῦ ποιτέρου ἦδος. Μηδέ ποτε μηδὲν αἰχρὸν ποιήσας, ἐλπίζε λήσειν. ϗ γὸ αὖ τοῦ ἄλλος λάθης, σαυτῷ γε σωνειδήσεις. ἀ μᾶλ δεινὸν φοβοῦ. τοῦ γ γνησίος τίμα. τοῦ γ φίλος αἰχυνώμ. τοῖς ϗ νόμοις πείθε. τὰς ἡδονὰς θήρευε, τὰς μ δόξας. τίρψις γὸ σωμ τῷ καλῷ μᾶλ ἀρέσκον, αὐτὸ γ τότε κάλλιςον. δύλεδε τὰς διαβολὰς κάν ψευδεῖς ὦσιν. οἱ γὸ πολλοὶ τ μᾶλ ἀληθῆ ἀγνοῦσι, πρὸς γ τ δόξαν λπιζόντες. ἅπαντα δίκει πιεῖν, ὡς μηδὲν λήσων. ϗ γὸ ἀν παρεῦλθε κρύψης. ὕστερον ὀφθήσ. μᾶλιςα δ ἀν ὀφθεὶς μοιχὸς, εἰ βαίνοις ταῦτα μὴ πράττων, ἃ τοῖς ἄλλοις αἰ πράττουσιν ὀπτιμοῦσι. ναὶ ἧς φιλομαθὴς, ἴσϗ πολυμαθής. ἃ μᾶλ ἐπίςασαι, διαφύλαττε τ μνήμ, ἃ γ μὴ μεμάθηκας, φεύγε λάμβανε τ ὄπτε ὑμᾶς ὁμοίως γὸ αἰχρὸν ἀκούσαι χρήσιμον λόγον μὴ μεμαθηκήν, ϗ διδόμενόν π ἀγαθὸν παρὰ τ φίλων μὴ λαβεῖν. κατανάλισκε τ ἐν τῇ βίῳ σχολὴν εἰς τ τ λόγων φιλικοίδν. οὕτω γὸ τὰ τοῖς ἄλλοις χαλεπῶς ἐυρημένα συμβήσεται σοι ῥᾳδίως μανθάνειν. ὑπὸ τ ἀνοσμάτων πολλὰ, πολλῶν δ χρημάτων κρείττω. διὰ μὲν γὸ ταχέως ἀπολεῖπ, τὰ γ παύτα τ χρόνον παρεχόμενα. σοφία γὸ μόνη τῶν κτημάτων ἀθάνατον. μὴ κατάκλη μακρὰν ὁδὸν πορεύσῃ πρὸς τοῦ διδάσκειν τὶ χρήσιμον ἐπαγγελλομένους. αἰρεῖν γὸ δεῖ μᾶλ ὁμπόρους τηλικαῦτα πλάγη διαπερᾶν, ἵνκα τὸ πλεῖον πείσαι τ ὑπαίτιον ὦσιν, δεῖ γ ποιητὴς μηδὲ τὰς χ γλῶ πορείας ὑπομένειν, ὅτι τῇ βελτίω κατασῆσαι τ ἑαυτῦ διάνοιαν. τῇ μᾶλ πρότερ γένε φιλοθεσπέσιος, τῇ γ λόγῳ δυσθεσπέσιος. ἴσι γ φιλοθεσπεσίας μᾶλ τὸ θεοσεβεῖν τοῦ ἀπαντῆν τὰς δυσθεσπεσίας γ τὸ τοῖς λόγοις αὐτοῖς οἰκείως ἐντυγχάνειν. ἀδίκως μᾶλ ὄχλ πρὸς ἅπαντας, χρῶ γ τοῖς βελτίοσιν. οὕτω γὸ τοῖς μᾶλ ὄχλ ἀπιχθὴς ἴσ, τοῖς γ φίλοις χθρὸς. τὰς ἐντεύξεις μὴ πυκνὰς ποιοῦ τοῖς αὐτοῖς, μηδὲ μακρὰς ἐπὶ τῇ αὐτῇ, πλησμονὴ γὸ ἁπάντων. χώρισαζε σαυτὸν πόσοις οἰκείοις, ὅπως ἂν σώσαι ϗ τοῦ εἰκείοις ὑπομένειν. ὑφ ὧν κρατῆδαι τ ψυχῇ αἰχρὸν, τούτων ἐγκρατεῖδν ἄσκει παύτων, κἀμοῦ, ὀργῆς, ἡδονῆς, λύπης. ὅσῃ γ ποιοῦτος,

αὐτος, αὖ κἀμὲ μὴ δεῖ νομίζῃς, διὰ ὧν θυδικμήσεις, ἀλλὰ μὴ διὰ ὧν ἀπορήσεις. τῷ δ' ὀργῇ αὖ παρεκπλησίως ἔχῃ πρὸς σὲν ἁμαρτάνοντας, ὥσπερ αὖ πρὸς σεαυτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ σὲν ἄλλως ἔχειν ἀξιώσῃς. εἰ δὲ τοῖς τυραννοῦσι, αὖ ἀρχεῖν ὑπολάβῃς, δεῖ μὴν δικαίαν ἀρχὴν, ταῖς δὲ ἀδικίαις δουλεύειν, εἰ δ' τοῖς λυπηροῖς, αὖ ταῖς δεῖ ἄλλαν ἀτυχίας ὑπολείπῃς, ἢ σεαυτὸν. ὡς ἀνθρωπος ὤν, ὑπομιμήσκης. μᾶλλον πάρει τὰς δεῖ λόγων, ἢ τὰς δεῖ χρημάτων παρακαταθήκας. δεῖ γὰ σὲν ἀγαθὸς μὴ δέχεσθαι πρότερον ὅρκου πιστώσεως φάσκοντας παρεχομένους. ἀρχεῖ γὰ τοῖς πονηροῖς ἀπιστεῖν, ὥσπερ τοῖς χρηστοῖς πιστεύειν. ἀεὶ δεῖ ὑπερβάλλων μισθὸν λέγει, πλὴν ἐὰ ὁμοίως συμφέρῃ τὰς ἀφορμὰς σεαυτῷ, σεῖ τι τῷ λέγοντι κἀκείνοις τοῖς ἀκούσασι. ὅρκων ὑπὲρ τὸν ἀφορμὴν ἔχῃ, διὰ δύο ἀφορμὰς, ἢ σεαυτὸν αἰτίας ἀρχεῖν ὑπολύσῃ, ἃ φίλους ἐκ κινδύνων διασώζων ἕνεκα δ' χρημάτων μισθὸν διδόναι δεῖν ὁμοίως, μισθῷ κὰ ὠνεῖσθαι μέλλῃς. δόξεις γὰ τοῖς μὲν ὑποκρίνειν, τοῖς δ' φίλοις χρημάτων ἕνεκ'. μισθὸν μὲν φίλον ποιῶ. φρὴν αὖ ἐξετάσῃς, πῶς κέχρηται τοῖς ἀφορμαῖς φίλοις, ἔλπιζε γὰ αὐτὸν κ' ἀεὶ σὲ χρήσθαι τοιοῦτον, οἷος κ' ἀεὶ ἐκείνος γέγονε. βεβαίως μὲν φίλος γίνῃ, χρυσάμφος δ' πειρᾶ διαμένειν. ὁμοίως γὰ ἀρχεῖν μισθὸν φίλον ἔχῃ, κ' πολλὰς ἑταίρας μεταλάττειν. Μάτην μὲ βλάπτει πειρᾶ φίλον, μάτ' ἀπειρος ἦ φίλ' ἑταίρων δίλι. τῶτο δ' πείσῃς σὺ μὰ δι' ὅμνυς, τὸ δεῖ θαυμάσαι ἀφανιεῖ. ἀεὶ γὰρ ἐν φίλ' ὡς ὑποκρίτων σὺ κολάκων, μὰ τυχὸν μὲν γὰ οὐδὲν βλαβεῖσιν. τυχὸν δὲ, μᾶλλον τὸν πρότερον αὖ φίλ' ὑπόπτευσιν. δοκίμαζε σὲν φίλως ἐκ τῶν τῶς ἀεὶ τὸν βίον ἀτυχίας, καὶ τῶς ἐν τοῖς κινδύνοις κοινωνίας. τὸ μὲν γὰ χρυσίον ἐν πυρὶ δοκιμάζομεν, σὲν δ' φίλως ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαπυρώσαμεν. ὕστερον δ' σὺ ἀρέσκει χρῆσθαι τοῖς φίλοις, σὺ μὰ ἀφεμένης τὰς παρ' ἐκείνων δίκας. ἀλλ' αὐτεπάγγελτος ἐν τοῖς κακοῖς αὐτοῖς βοηθεῖ. ὁμοίως ἀρχεῖν ὁμοίως, πῶν ἐχθρὸν νικᾶσθαι τῆς κακοπιΐας, κ' φίλον ἁπᾶσθαι τῆς ὀλιγωρίας. ὑπὸ ἔχῃ φίλ' ἑταίρων μὴ μόνον σὲν ὅτι τοῖς κακοῖς συγχαίροντας, ἀλλὰ κ' τοὺς ὅτι τοῖς

ἀγαθοῖς μὴ φθονοῦντας. πολλοὶ μὲν γὰρ ἀτυχοῦσι τοῖς φίλοις συνέχθονται, καλῶς δὲ πράττουσι φθονοῦσι. δεῖ δὲ πάντων φίλων μίμησιν ἔχειν πρὸς τοὺς παρόντας, ἵνα δόκῃς μηδὲ τάπόντων ὀλιγωρεῖν. εἰ δὲ βέλτιον τὸν φίλον ἡ ἐλάττων φιλόκαλος, ἀλλὰ μὴ καλλωπιστής. δεῖ γὰρ φιλοκάλου μέν, τοῦ μεγαλοπρεποῦς, καλλωπιστοῦ δὲ, τοῦ ἀσελγοῦς. ἀγάπα δεῖ τὰ παρόντων ἀγαθῶν, μὴ τῶν ὑπερβαλλόντων κτῆσαι, ἀλλὰ τῶν μετρίων ἀπόλαυσιν. καταφρόνει δεῖ καὶ πλούτου σπουδαζομένου, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυσανασχέτει. παρεπλήσιον γὰρ οἱ πένητες πάσχουσι, ὥσπερ ἂν εἴ τις ἵππον κτήσαιτο καλὸν, κακῶς ἱππεύειν ὀκνοίη μένος. φεῦγε δὲ πλοῦτον χρήματα μὴ κτήματα κατασκευάζειν· δεῖ δὲ χρήματα μὲν τοῖς ὀπλαίοις ὀπαζομένοις, κτήματα δὲ τοῖς χρῆσθαι δυναμένοις. τίμα δὲ ὑπάρχουσαν κτῆσιν δυοῖν ἕνεκα, τοῦτο ζημίαν μεγάλην ἐκτίσαι, καὶ τὴν φίλων ἀπαλλαγὴν δυσχερῶς βαστάσαι. πρὸς δὲ τὰ ἄλλον βίον μηδὲν ὑποδεδηόντες, ἀλλὰ μετρίως αὐτὸν ἀγάπα. στέργε μὲν τὰ παρόντα, ζήτει δὲ τὰ βελτίω. μηδὲν συμφορᾶς ὑποπτεύσῃς. κοινὰ γὰρ ἡ τύχη, καὶ τὸ μέλλον ἀόρατον. τοὺς ἀγαθοὺς ζῆλον ποιοῦ. καλὸς γὰρ ἔπαινος παρὰ δικαίου ἀπαλλαγὴ χάριτος ὀφειλομένης. τοὺς κακοὺς ζῆλον ποιῶν, ὁμοίους ποιεῖν τοῖς τὰς ἀλλοτρίας κύνας σιτίζουσι, ἐκείναις τι γὰρ τοὺς δηλήτας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσι, ζῆλόν τι καὶ τοὺς ὠφελοῦντας, ὥσπερ τοὺς βλάπτοντας ἀδικοῦσι. μίσει τοὺς κολακεύοντας, ὥσπερ τοὺς ἐξαπατῶντας. ἀμφότεροι γὰρ πιστευθέντες τοὺς πιστεύσαντας ἀδικοῦσι. ἐκ δὲ ὀργῆς δεῖ φίλων τοὺς πρὸς τὸ φαυλότατόν σοι χαλεπαίνοντας, ὀκτίσεις ἐκ τοῦ βίου τοὺς πρὸς τὸ βέλτιστον ἀπεχθανομένους. γίνου πρὸς τοὺς πλησιάζοντας ὁμιλητικὸς ἀλλὰ μὴ σιμός. δεῖ μὲν γὰρ ἡ ὑπερβολικὴ ὄγκου μέλος ἂν εἴ δυσκόλου κατηγόρησεν, δεῖ δὲ ἡ ὁμιλητικὴ τρόπου ἅπαντας ἰδίους ὑποτίθησι. ὁμιλητικὸς δὲ ἴσθι, μὴ δύσεργος ὤν, μηδὲ δυσπάριστος, μηδὲ πρὸς παίγνια φιλόνεικος, μηδὲ πρὸς τοὺς δεῖ πλησιάζοντας ὀργὰς τραχίους ἀπαιτῶν, μηδ' ἂν ἀδίκως ὀργιζόμενοι τυγχάνωσι, ἀλλὰ συμπαθὴς μὲν αὐτοῖς εἶναι, πάσχων δὲ τ' ὀργῆς ὑπαλλάττων. μὴ δὲ φεῦγε τὰ γελοῖα

λεῖα συνδάζειν, μὴ ᾖ σοὶ τὰ ἀσύμφορα τοῖς γελοίοις χαίρειν. τὸ γὰρ ἄκαιρον παντὸς λυπηρόν. μὴ ᾖ τοι χάριτας ἀχαρίστων χαριζόμενος, ὅταν πάσχωσιν οἱ πολλοί, ποιοῦντος μὲν, κακῶς ᾖ τοῖς φίλοις ὑπουργοῦντος. μὴ ᾖ φιλαίτιος ὢν, βαρὺ γάρ. μὴ ᾖ φιλοπερίεργος, παροξυντικὸν γάρ. μάλιστα μὲν ἀλλαχοῦ τοῦτο ἐν τοῖς πόνοις συμπόσιος δὲ ἴσως ποτέ σοι συμπίνειν καιρός, ἐξελέγξασον πρὸ μέθης, ὅταν γὰρ ὁ νοῦς ὑπὸ οἴνου διαφθαρῇ. τοῦτο πάσχει τοῖς ἄρτιον, τοῖς τοὺς ἰδιόχρως ἀποβάλλουσιν. ἐκεῖνα γὰρ ἀσάκτως φέρεται, διαμαρτάνοντα τῆς εὐθυμίας, ἧπερ ψυχὴ πολλὰ σφάλλεται, διαταραττόμενος τῆς διανοίας. ἀτάκτατα μὲν φέρει, τῇ μεγαλοψυχίᾳ, θυμὸς δὲ τῇ συμμέτρῳ τῆς ὑπαρχόντων ἀποβολῆς. ἀκοὴ δὲ παιδείας τοσούτου μείζων ἀγαθὸν ᾖ, ὅσῳ τὰ μὲν ἄλλα μοχθηρὰ πάντες καρπάζονται πρᾶγμα, αὐτὴν δὲ μόνη κτᾶσθαι σπουδάζουσιν τοὺς ἔχοντας. πολλάκις γὰρ ὧν τοῖς λόγοις ἐλύπησας, τούτῳ τοῖς ἔργοις τὴν μεμφὴν ἔλυσας. ὡς δὲ βέλτιον ποιήσασθαι εἶπας, ἀγαθόν τι λέγε σοὶ αὐτῷ πρὸς τοὺς ἀπαγγέλλοντας, ἀρχὴ δὲ φιλίας μὲν ἔπαινος, ἔχθρας δὲ ψόγος. βουλεύομένῳ, παραινέσεσι ποιοῦ τὰ παρηλυθότα τῆς μεμψίμοιρον. τὸ γὰρ ἀφελὲς ἐκ τῶν φθονερῶν ταχίστου ἔχει τὴν διάγνωσιν. βουλεύου μὲν βεβαίως, ὀφθαλμοὶ δὲ ταχίστου τὰ δόξαντα. ἀνὴρ καιρὸν ᾖ, παρὰ μὲν θεοῦ δυστυχίαν· παρὰ δὲ ἡμῶν αὐτῶν ἀβουλίαν. σοὶ δὲ ἂν δύσχρηστον παῤῥησιάσασθαι, βούλει δέ ποτε τῆς φίλων ἀκαιρίας σώσασθαι, χρῶ τοῖς λόγοις, οἷς σοὶ ἀλλοτρίοις τοῖς πεπραγμένοις. οὕτω γὰρ τὸ ἐκείνων τι γνώμιμον αἰσθήσῃ, καὶ σεαυτὸν οὐ καταφθονῇ ποιήσεις. ὅταν δὲ ὑπὲρ τῆς σεαυτοῦ μέλλῃς τινὶ συμβουλεύσασθαι, σκόπει πρῶτον, πῶς ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ διοικήσεται· τὸ γὰρ κακῶς διοικηθὲν ὑπὲρ τῆς ἑτέρου, σύμφορόν ποτε καλῶς βουλεύσει παρὸ σοὶ τὰ ἀλλοτρίαν οὕτω δ' ἂν μάλιστα βουλευσαίμεθα παροξυνθείσης, εἰ τὰς συμφορὰς τὰς ἐκ τῆς κακουλίας ὀφθαλμιάσας. καὶ δὲ τὰ ἐμπείρως πλείστου ὀφθαλμιᾶν δεῖ χρῆμα, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ τῆς ἀμαρτωλίας θαυμασιωτέρας μιμοῦ τὰ τῆς βασιλέως ἤθη, καὶ δίκαια τὰ ἐκείνου ἀπτοήσυμπτα. δόξεις καὶ αὐτὸς ἀποδέχεσθαι καὶ ζηλοῦν. ὥστε

σὺ συμβάσεται παρὰ τὴν πλήθει μᾶλλον ἀνδρὶ μεῖν, ἢ τὴν παρ' ἐκείνων εὐνοιαν βεβαιοτέραν ἴσχειν. πλήθει μὲν γὰρ τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῆς βασιλέως κειμένοις, ἰσχύοντα τὸν μὲν τοὺς νόμους ἀγρεῖ, ἢ ἐκείνων τρόπον. ὥσπερ γὰρ ἡ ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευόμενον, τὸ πλῆθος δεῖ θεραπεύειν: οὕτω καὶ ἡ ἐν μοναρχίᾳ κατοικεῖσθαι ἡ βασιλέα θεραπεύειν θαυμάζειν. εἰς ἀρχὴν καταστὰς μαθὼν χρὴ ποιεῖν ἃ οἱ ἐκείνος ἀμύητοι, σοὶ ἃς αἰτίας εἰκάζησιν. ἐν τε κοινῶν ὅπλων μὴ γενέσθαι μὴ πλουσιώτερος, ἀλλ' εὐδοξότερος. πολλῶν γὰρ χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τὴν πλῆθος ἔπαινος. μεθ' ἡμέραν ποιεῖν πρὸς μηδὲν μὴ ἡ παίζουσι μὴ ἡ συνηγόρευε δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τὰ αὐτὰ πράττειν, ὡσαύτως αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις πρόσεσι βοηθεῖς. παρασκευάζου σαυτὸν πλουσιώτερον μὲν φιλοσόφου. καίτοι ἔστι ἴσχειν, ἵνα δικαίως ὠφελῶμαι τὴν δικαιοσύνης, μὴ δι' ἀδικίαν, ἀλλὰ δι' ὅπλων εἰκότως. μᾶλλον ἀνδρὶ ἴσχειν δικαίου πενίαν, ἢ πλοῦτον ἄδικον. τοσούτων γὰρ κρείττων δικαιοσύνη χρημάτων, ὅσῳ τὰ μὲν ζῶντας μόνον ὠφελεῖ, ἡ δὲ καὶ τελευτήσαντι δόξαν παρασκευάζει· καὶ κεῖναι μὲν τοῖς φαύλοις μίτοις, ταύτης δὲ τοῖς μακαρίοις ἀδιάπτωτον μεταλαβεῖν. μᾶλλον ζῆλω τὴν ἐξ ἀδικίας καρπωσάντων, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνδρὶ χρὴ εἶναι μὴ δικαιοσύνης ζημιωθέντας. οὐ γὰρ δίκαιοι τὴν ἀδίκων, εἰ μηδὲν ἄλλο πλεονεκτοῦσι, ἀλλ' οὐδὲ ἁλίσκονται γε σπανίως ὑπερέχουσι. πάντων μὲν ὅπλων ἡδὺ τὸ ἀεὶ ἡ βίου, μάλιστα δὲ ἡ σαυτὸν φρόνησις ἄσκει. μάγιστον γὰρ ἐν ἁπλοῖς τοῖς ἀγαθοῖς τε καὶ θεραπεύσομαι. πειρῶ τὸ μὲν σῶμα ἧττον φιλόπονος, ἢ δὲ ψυχὴν φιλόστοργος. ἵνα τὴν μὲν ὅπλων πλείω δυνῇ τὰ δέοντα, τὴν δὲ θεραπεύειν ὅπλοις τὰ συμφέροντα. πᾶν ὅτι μὴ μέλλῃς λέγειν, φεύγειν ὅπλοις τὴν γνώμην. πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶττα θεραπεύει ἡ διανοίας. νόμιζε μηδὲν δεῖν τῆς ἀληθείαν βίζασθαι, ὅτου γὰρ ὅτου χαίρει, ὅτου λυπεῖ. ἀεὶ τοῦτον μὲν λέγειν τὸν λέγειν, ἃ ἀεὶ ἂν ἴδοιτα σαφῶς, ἃ ἀεὶ ἂν δικαίως χρὴν εἰπεῖν. ἐν τούτοις γὰρ μίνοις ὁ λόγος ἡ σιγῆς κρεῖττων, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἄμεινον σιγᾶν, ἢ λέγειν. χαῖρε μὲν ὅπλοις τοῖς συμβαίνουσι τῆς ἀγαθῶν, καὶ λυποῦ μετρίως καὶ ὅπλοις,

μὴ τοῖς ἀνοήτοις τὰ κακὰ· γίνε δὴ τοῖς ἄλλοις μηδ' ἐν ὑπερβολῇ ἀν κατάδηλος. ἄπτου γὰρ τῆς μὴ ἐν οὐσίᾳ ἐν τῇ οὐσίας ἀποκρύπτῃ, τῆς δὲ διαίσθου φανερὰν ἔχοντα θεραπεύειν. μᾶλλον δὲ λαβὲ φύσιν, ἣ κίνδυνον. δεῖ γὰρ ἔνια φυσιρᾶν τοῖς μὲν φαύλοις, τῆς δὲ βίᾳ τελευτῶν, τοῖς δὲ ἀπειθέσι τῆς ἐν τῷ ζῆν ἀσφαλείᾳ· ἐνίοτε δὲ ποτέ σοι συμβῇ κινδυνεύειν, ζήτει τῆς ἐν τῷ πολέμῳ σωτηρίᾳ μὴ καλῆς δίξης, ἀλλὰ μὴ μετ' αἰσχρᾶς φάμης. τὸ μὲν γὰρ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεφωμένη κατέκρινεν, τὸ δὲ καλῶς ἀποθανεῖν, ἴδιον τοῖς ἀπειθέσι ἡ φύσις δίνεμε. κὴ μὴ θαυμάσῃς, εἰ πολλὰ τῆς εἰρηνεύων οὐ φρίττει σοι φρὸς τὸ νικᾶν πάρεσται κλεινόν. ἐνδὲ γὰρ ἐμὲ τοῦτο δίλαθεν. ἀλλὰ φεύγομεν διὰ τὸ αὐτῆς φεύγειν ἥττας ἅμα τῆ τι παρόντος βίᾳ συμβουλεύειν ἐξεστι κεῖν, κὴ τὰ μέλλοντες χρὴν παρακίνδυνα καταλιπεῖν. τὸ μὲν γὰρ τάχιον χρεὼν ῥᾳδίως εἰδήσεις, τῆς δὲ συμβουλεύοντα μετ' οὐσίας χαλεπῶς εὑρήσεις. ὅπως οὖν τὰ λοιπὰ μὴ παρ' ὑπόνοιαν ζητῆς, ἀλλ' ἐκτενῶν, ἅπερ ἐκ ταμείου φεύγειν ἀνάγκη δαπάνην παρακαλεῖν, ὧν δὴ ἔχω σοὶ συμβουλεύειν. πολλῶν δ' δὴ τῆ διῳ χρεὼν φείδου, εἰ μὴ διαμάρτοιμι τῆ δίξης, ἰῶν ἔχων θεὸς σοῦ τυγχάνω. τῆς μὲν γὰρ ἄλλων ἓν πλείστας εὑρήσομεν, ἅπερ τῆς στίσιν τοῖς ἀδίξοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑγιεινοπαίτοις χαίρουσιν, οὕτω κὴ τῆς φίλων τοῖς σωφρονεῖν παιδεύσι πλησπάζοντας, ἀλλ' οὐ τοῖς κακῶσι. σὲ δὲ νομίζω τοιοῦτον τύπον ἐπανελέσθαι, τιμωρίᾳ χρήμενος, τῆ σοὶ τ' ἀλλίω σοῦ παρρησίαν φιλοτιμίᾳ. τῆδε αὐτῆ τὰ βέλτιστα θεράπευσιν ὅπη τάχιστα, τοῦτον εἰκὸς κὴ τῆς ἄλλων ἓν ὅπη τ' ἀριστῶν παρακαλοῦντας ἀποδέχεσθαι μάλιστα δ' ἐν παρεξωσθείσης ὀρχήθρας τῆς καλῶς ἴρχου, εἰ καταμάθοις, ὅτι κὴ τὰς ἡδονὰς τὰς ἐκ τούτων μάλιστα γνώσῃς ἔχουσαν. ὁ μὲν γὰρ τῆ ῥᾳθυμεῖν, κὴ τὰς πλησμονὰς ἀγαπᾷν, οὐδὲν αἱ λύπαι τῆ ἡδονῆς παρακινήσασι. τὸ δὲ σῴειν τ' ἀριστῶν φιλοπονεῖν, κὴ σωφρόνως τὸν ἅπαντα βίον οἰκεῖν μεῖν, ἀεὶ τὰς τέρψεις εἰλικρινεῖς, κὴ βεβαιοτέρας ἀποδίδωσι. κἀκεῖ μὲν, πρῶτον ἑαυτὸς, ὕστερον ἐλυπήθημεν· ἐνταῦθα δὲ, μὴ τὰς λύπας τὰς ἡδονὰς ἔχομεν. ἐν ἅπασι δὲ τοῖς

τοῖς ἄρχουσι· οὐχ οὕτω τὴν ἀρχὴν μεταμελησόμεθα, οὐδὲ τὴν τελευτὴν αἰδησόμεθα, τὰ γὰρ πλεῖστα τῆς οὐσίας ἡ βίου, ἃ δὴ καὶ νῦν τὰ ἀφαγμένα ποιούμεθα, ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς ἕνεκα διαπονοῦμεν. δοῦναι δὲ δίκαιον τοῖς μὲν φαύλοις ἐκ ἴσα τοῖς τυχοῦσι τὰ τυχόντα ἀφέντα. δοῦλος γὰρ τοῦ βίου τοιοῦτόν ἐστιν ἡ ὑπόθεσις. τοῖς δὲ σπουδαίοις οὐχ οὗτος ὁ τῆς ἀρετῆς ἀμοιβεύς, ὃν πολλοὶ οὐχὶ τοῦ θανάτου πλέον τες. πάντες γὰρ μισοῦσιν οὐχ οὕτω τοὺς ἐξαμαρτάνοντας, ὡς τοὺς θανεικοὺς μᾶλλον φάσκοντας εἶναι· μισοῦσι δὲ τῆς τυχόντων διαφέροντας, εἰκότως. ὅτου γὰρ τοῦ λόγου μόνον ψευδομένους ὑποδικαζόμεθα, ὅτου τοῦ βίου παντὸς ἐλαττουμένους, οὐ φαύλους εἶναι φάσκοντες δικαίως δ' αὖ τοῦ τοιούτους ὑπολαμβάνομεν, μὰ μόνον εἰς ἑαυτοὺς ἁμαρτάνειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τύχης εἶναι κρείττους. ἃ μὲν γὰρ αὐτοῖς χρήματα, καὶ δόξαν, καὶ φίλους ἐπιχείρησιν ἢ ἂν σφᾶς αὐτοὺς ἀδικῆσαι τῆς ὑπαρχούσης εὐδαιμονίας κρατήσουσιν. εἰ δὲ δεῖ διαπεῖσαι τὸν λόγον, τῆς δικαίου τοιαύτης διανοίας, ἡγούμεθα κἀκείνης ἕνεκα τοῖς οἰκειοτάτοις μάλιστα δηλῶσαι, πῶς ἔχωσι φῶς τοῦ φαύλους, καὶ τοῦ σπουδαίους τῆς διαφορότητος. ζωὴ γὰρ ἀσωτία, καὶ πανήγυρις γλυκύτης (οἷς ἐν μύθου λέγεται, καὶ πᾶσιν πεπότηται) τῆς μὲν διὰ τὴν ἀμετρίαν ἀσωτίας τὸν θάνατον οἰκείωσιν, ἢ δὴ διὰ τὴν κακίαν τῆς μεγίστης τιμωρίας ἐκλάσεως. ὧν χρὴ παρακείμενον ἐγκρατῶς ἀπέχεσθαι τῆς κακοηθείας, καὶ μὴ μόνον τοῖς ὑφ' ἡμῶν εἱρημένοις ἐμμένειν, ἀλλὰ καὶ τῆς παντὸς τὰ βέλτιστα μανθάνειν, καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν, εἴ τι χρήσιμον εἰρήκασιν, ἀναγινώσκειν. ὥσπερ γὰρ τὴν μέλιτταν ἐγκρατῶς ἐοικέναι φασὶ πάντα μὲν τὰ ὁλοσχερῆ κανδύσασθαι, ἀφ' ἑκάστου δὲ τὰ χρήσιμα λαμβάνεσθαι, οὕτω χρὴ καὶ τοῦ παρόντος ἐπιγραμμάτος, μανθάνειν μὲν ἀπείρους ὄντας, πάντα χρόνον δὲ τὰ χρήσιμα συλλέγειν. μέλιτι γὰρ ἂν τις ἐκ ταύτης τὴν ὀδυνηδίαν τὴν τοῦ φύσεως ἁμαρτίας ὀδυνηρότητος.

ΤΕΛΟΣ.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΣ

Νικοκλέα περὶ βασιλείας.

ΟΙ μὲν εἰωθότες, ὦ Νικοκλεις, ὑμῖν τοῖς βασιλεύσιν ἐλθόντας χρήματ', ἢ χάλκεα, ἢ χρυσοῦν ἐργασμένον, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον χρημάτων, ὧν αὐτοὶ μὲν ἐνδεεῖς εἰσὶν, ὑμεῖς δὲ πλουτεῖν τοὺς ἰδίους οἴεσθε, οὐκ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἐπιτηδείως ποιεῖν, οὐ δίκαιον, ἀλλ' ὑμᾶς ἐπαινεῖν τοὺς τοιαῦτα ποιοῦντας, καὶ πολὺ τοὺς τὰ χρήσιμα τῇ πόλει καὶ βασιλεῖ παρέχοντας ἀξιοῦν τιμᾶσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς ὁμελογουμένων κατάλιπεῖν. ἐγὼ δὲ νομίζω μὲν ταύτην κληρονομίαν ἡδίστην εἶναι, καὶ χρησιμωτάτην, καὶ σὺ μάλιστα ταύτην ἐπίστασαι, ἐμοί τε δοκῶ, καὶ σοὶ λακωνίζειν, εἰ δυνατὸν ἐξ ἀρχῆς ποιήσασθαι τὴν διάνοιαν ὁμοίαν, καὶ τίνας ἡγοῦμαι ἀπόχρη μόνας, ἀκούειν δὲ καὶ τὴν πόλιν καὶ βασιλεῖ δοκεῖν οἰκοδομεῖν. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἰδιῶται ἐξεῖ πολλὰ τὰ περίττα ποιοῦντα, καὶ μάλιστα μὲν τὸ μὴ τρυφᾶν, ἀλλ' ὁμοίως καθ' ἡμέραν τῷ βίῳ καθ' ἡσυχίαν ἀγωνίζεσθαι τὸν ἥμισυ. ἔπειτα δ' ὅτι ἥκιστ' ἐξ ἴσης πολιτεύεσθαι τυγχάνουσιν. ἔτι δ' ἡ παίδευσις καὶ τὸ φιλοπόνους ἐξεῖναι, τοῖς τε φίλοις ὅλη πλήρη, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι τοῖς ἀκούσιον ἁμαρτίαις. πρὸς δὲ τούτοις πᾶσι καὶ τὴν ποιητικὴν τὴν περιεχομένων ὑπόθεσιν, οὐκ ἐκ τῶν παλαιῶν ἐπιτηδεύσεων, ὡς ἐξ ἁπάντων τούτων εἰκὸς αὐτὸν βελτίους γίνεσθαι· τοῖς δὲ τυράννοις

τυραννικὴν ὑπάρχοντα τοιοῦτον, ἀλλ' ὃς μάλιστ' ἂν δόξειε τῆς ἀλη-
θείας ἐφάπτεσθαι. ἐπειδὴ γὰρ εἰς τὴν ἀρχὴν καθίστασθαι δεῖ τὸν
ἐπιτηδείως διοικήσοντα τὰ τῆς πόλεως, ἐν τούτοις ἐστὶ τὸ πλεῖστα
ζημιοῦν καὶ βλάπτειν τοὺς ἀρχομένους, ἐν τῷ μὴ τὰς ἀρχὰς ἐκ τῶν
ἀρίστων καθιστάναι. ἐν γὰρ τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμνικοῖς οὐ πλείστους
ἀλλ' ἐκ τῶν ἀρίστων ἀθλητῶν ἐστὶν ἀγωνίζεσθαι· καὶ τὸν μὲν
νικῶντα στεφανοῦσθαι καὶ τιμᾶσθαι, τοὺς δὲ ἡττωμένους ἀπιέναι
καὶ ζημιοῦσθαι. καὶ τὸν μὲν ἐν τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμνικοῖς ἀγωνιζόμε-
νον, ἐὰν μὴ νικᾷ, μηδὲν ἀδικεῖν· τὸν δὲ τὴν πόλιν διοικοῦντα, ἐὰν
μὴ τὰ βέλτιστα πράττῃ, πολλὰ τῶν μεγίστων ἁμαρτάνειν. ἐν μὲν
γὰρ τοῖς ἀγῶσι τοῖς γυμνικοῖς ἐπὶ τῷ σώματι τὸ κακὸν γίγνεται
μόνον· ἐν δὲ τῇ πόλει καὶ τῷ σώματι καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τοῖς χρήμασι
καὶ τοῖς οἰκείοις πᾶσιν. ὥστε δεῖ τὸν ἐπιτηδείως ἄρχειν μέλλοντα
πολλὰ μὲν ἀγαθὰ ποιεῖν δυνάμενον, πολλὰ δὲ κακὰ μὴ ποιεῖν. ἐν
τούτοις γὰρ ἐστὶν ἡ τῶν ἀνθρώπων ἀρετή. ἐν τούτοις δὲ ἡ κακία.
ἐν τούτοις δὲ ἡ τέχνη ἡ τῶν ἀρχόντων. ἐν τούτοις δὲ ἡ τύχη. ἐν τού-
τοις δὲ ἡ εὐτυχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐδαιμονία. ἐν τούτοις δὲ ἡ κακο-
δαιμονία. ἐν τούτοις δὲ ἡ δουλεία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἐλευθερία. ἐν τού-
τοις δὲ ἡ ἀταξία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐταξία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀκολασία.
ἐν τούτοις δὲ ἡ σωφροσύνη. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀδικία. ἐν τούτοις δὲ ἡ
δικαιοσύνη. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀνανδρία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀνδρεία. ἐν τού-
τοις δὲ ἡ κακία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀρετή. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀπορία. ἐν τού-
τοις δὲ ἡ εὐπορία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀφροσύνη. ἐν τούτοις δὲ ἡ φρόνησις.
ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀμαθία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἐπιστήμη. ἐν τούτοις δὲ ἡ
ἀνοησία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐβουλία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐστοχία. ἐν τού-
τοις δὲ ἡ εὐστοχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀστοχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐστοχία.
ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀστοχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐστοχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ
ἀστοχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ εὐστοχία. ἐν τούτοις δὲ ἡ ἀ

καὶ ὧν αὐτῆς ὄντας. τοῖς μὲν γὰρ δι' αὐτὰς ἀρχὰς ἀσφαλεστέρας, τοῖς δ' αὐτὰς πολυτελείας παρασκευάσας ποιήσεται. παρὸ τὸν μὲν ὄντα σκεπτέον, τί τῆς βασιλευόντων ἔργον ἐστίν. ἐπὶ γὰρ τὸ κεφάλαιον, καὶ τὸ δυνάμει ὅλον τῷ πράγματος καλῶς παρακαθεμένῳ, σύνταξιν ἀποδιδόντες, ἄμεινον καὶ πρὸς τὴν ἄλλων μερῶν ἐπιμέλειαν. οἶμαι δὲ πάντας δι' ὁμολογῆσαι, παρασκευὴν αὐτοῖς, πόλιν τε δυσχερῶσαν παῦσαι, καὶ καλῶς περιθεῖσαν διαφυλάξαι, καὶ μεγαλίων ἐπιμελεῖς ποιῆσαι, τὰ γὰρ ἄλλα τὰ καθ' ἡγεμόνα ἡμέρας συμπίπτοντα, τούτων ἕνεκα παρακεῖσθαι. καὶ μὴν ἐκεῖνό γε φανερὸν, ὅτι δεῖ τοὺς ταῦτα δυνησομένους, καὶ περὶ τούτων βουλευσομένους, μὴ βαδυμεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν, ὅπως φερνιμώτερον διακείσονται τῆς ἄλλων. δίδεικται γὰρ ὅτι τοιαύτας ἕξεσι τὰς βασιλείας, ὁποίας δι' τὰς αὐτῆς γνώμας παρασκευάσωσιν. ὥστε συλλήβδην τῆς ἀθλητῆς ὄντω παρασκευὴ τὸ σῶμα γυμνάζειν, οὐς τοῖς βασιλεῦσι τὴν ψυχὴν ἡ ἑαυτῆς. ἅπασαι γὰρ αἱ πανηγύρεις, συλλήβδην μέρος τυγχάνουσι τούτων τῆς ἄθλου, ὑφ' ὧν ὑμεῖς καθ' ἡγεμόνα ἀγωνιζεσθε ἡ ἡμέραν. ὧν ἐνθυμούμενον χρὴ παρασκευὴν ἡ ποιεῖσθαι, ὅπως ὅσον ἧττον ἡ τιμωμένης τῆς ἄλλων παρασκευῆς, τοσοῦτον καὶ ἧττον ἀμαυρᾶς αὐτῆς διοισούσης. καὶ μὴ νόμιζε, ἡ ὀλιγωρεῖσθαι, ἐν μὲν τοῖς ἄλλοις παράγμασι χαριέντως ἔχει, πρὸς δὲ τὸ βιωτικὸν ἡμᾶς καὶ φρονιμώτερον γίνεσθαι, μεγάλην ἴσχειν δύναμιν· μὴ δὲ κατηγορεῖν τῆς θεραπείας τοσαύτην δυσχέρειαν, ὡς περὶ μὲν τὰ θηρία τέχνας εὑρήκαμεν, αἷς αὐτῆς τὰς ψυχὰς ἡμερούμεν, καὶ πλείονος ἀξίας ποιούμεθα, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς οὐδὲν δι' πρὸς ἀρετὴν ὠφελήσαμεν, ἀλλ' ὡς καὶ τὴν παιδεύσεως καὶ τὴν ὀλιγωρίας μάλιστα, δυναμένης ἡ ἡμετέραν ψυχὴν διαμαρτεῖν, οὕτω διάκεισο ἡ γνώμην, καὶ τῆς τὰ παρόντων τοῖς φερνιμωτάτοις πλησίαζε, καὶ τῆς ἄλλων, οὓς δὴ δύνῃ μεταπέμπειν. καὶ μήτε τῆς πονηρῆς τῆς ἀποδεκιμεῖν τῶν, μήτε τῆς σοφιστῶν μηδὲν ὄκνει ἀπύρους ἴσχειν, ἀλλὰ τῆς μὲν ἀκροατὰς γίνου, τῆς δὲ μαθητής. καὶ παρασκεύαζε σαυτὸν, τῆς μὲν ἑλκυστὴν κρείττω, τῆς δὲ μείζω παρ' ἀγωνιστήν. Διὰ γὰρ τούτων τῆς γυμνασίων τάχος δι' ἡμῖν ἀναδήσασθαι δεῖν ἔφη τὸν ὀρθῶς βασιλεύοντα, καὶ

τὸν

τὴν πόλιν, ὡς χρὴ διοικήσοντα. μάλιστα δ' ἂν αὐτὸς ὑπὸ σαυτῷ παρακληθείης, εἰ δεινὸν ἡγήσαιο σὸν χείρω τὴν βέλτιστον ἀρχὴν, καὶ σὸν δυσκοτίρεις τοῖς φρονιμωτέροις φθονεῖσθαι. ὥσπερ γὰρ αἱ ἱμαμβικτίδες τὴν ἡδὺν ἀναμίσγουσι, τοιοῦτον μᾶλλον τὸν σαυτοῦ διαίτημα ἀσκήσεις, ἀρχὰς μὴ οἷον τε τοῦ δικαίου καὶ σὸν μέλοντάς τι ποιήσῃ τὴν δίκην. πρὸς δὲ τούτοις φιλάνθρωπον εἶ δεῖ καὶ φιλόπολιν. ὄυτε γὰρ ἵππων, ὄυτε κυνῶν, ὄυτε αἰδρῶν, ὄυτε ἄλλο φθόγματος ὀυδενὸς ὄίόντε καλῶς ἄρχειν, μὴ τὰς χάρις τούτοις ὧν αὐτὸν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν. μηδέτω σοι τὸ πλῆθος, καὶ ὅσοι πάντες ποιοῦ κεχαρισμένους αὐτοῖς ἄρχειν γιγνώσκειν, ὅτι καὶ τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ τὴν ἄλλην πολιτείαν, αὐτοὶ πλεῖστον χρόνον διαμένουσιν, αἵτινες δὰ ἄρισται τὸ πλῆθος διερπύσωσι. καλῶς ἂ δημαγωγήσεις, ἐὰν μέτριον ἢ ὄχλον ὑβρίζειν ἐᾷς, μή τι ὑβριζόμενον ἀνορᾷς, ἀλλὰ σκοπῇς, ὅπως οἱ βέλτιστοι μὴ τὰς τιμὰς ἕξουσι, οἱ δ' ἄλλοι μηδὲν ἀδικηθήσονται. ταῦτα γὰρ στοιχεῖα πρῶτα καὶ μίγιστα χρηστῆς πολιτείας ἐστί. τὴν φρονηματίων, καὶ τὴν ὀλιγαρχικῶν κίνει, καὶ μεταστίθει, τὰ μὲν καλῶν καθιζοῦσα. καὶ μάλιστα μὲν ὑμνεῖν γίγνεσθαι βελτίστων· εἰ δ' ἢ μὴ, μιμεῖσθαι τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα. ζώντες νόμος, τὸ μὲν σύμπαν δικαίους, καὶ συμφέροντας, καὶ σφίσιν αὐτοῖς ὁμολογουμένους· πρὸς ἂ τούτοις, οἳ τινες τὰς μὲν ἀμφισβητήσεις εἰς ὀλιγίστας, τὰς δ' διδυσίας, εἰς ὅσον τε ταχίστας τῆς πολιτείας ποιήσουσι. ταῦτα γὰρ ἅπαντα φρονεῖται δεῖ τοῖς καλῶς κειμένοις νόμοις. τὰς μὲν ἰργασίας αὐτοῖς καθίζει καρδιλίας, τὰς δ' φθόγματίας ὀπιζιμένας, ἵνα τὰς μὲν φύγωσι, φθονοῦ δ' τὰς φθονοῦμένους ἔχωσι. τὰς κρίσεις ποιοῦ, ὅπως ἂν αὖ φθονῶσιν ἀλλήλους ἀμφισβητοῦσι, μὴ φθονεῖν, μὴ δὲ ἐναντίας ἀλλήλαις, ἀλλ' ἀεὶ ταὐτὰ, καὶ ὅσα τὴν αὐτὴν γίγνοσκα. καὶ γὰρ ἁρμόττει, καὶ συμφέρει τὴν βασιλέων γνώμην ἀμετακίνητον ἔχειν ὅσα τὴν δικαίων, ὥσπερ τοῦ νόμος τοῦ κάλλιστ' κειμένους. διοίκει τὴν πόλιν ὁμοίως, ὥσπερ τὰ παρ' ἡμῖν ἔθεσι, ταῖς μὲν κατασκευαῖς λαμπραῖς καὶ βασιλικοῖς, ταῖς δὲ παρέδροις ἀκριβοῖς, ἵν' ἀδικημάτων, ἅμα, καὶ φαρμακῆς,

τῆς. τῶν μεγαλοφρόνων ἐστὶ τοῦτο, οὐ μισθὸν τῆς πολυτελείας, τῆς δωρεᾶς ἀφαιρούμενον, ἀλλ' ὃν τι τοῖς εὐεργετουμένοις, καὶ τῶν χρείας τῆς κτημάτων, καὶ τοῦ τῆς φίλων διαιρέσεως· τὰ γὰρ τοιαῦτα τῆς ἀναλωμάτων αὐτῷ τε σοὶ παραμένει, καὶ τοῖς ἐπιγενομένοις πλέονος ἄξια τῆς ἀναπαυομένων καταλείψεις. τὰ δὲ ἐν τοῦ διὰς ποιεῖ μᾶλλον, ὡς ὁ εὐεργέτης κατιδεῖν ἔχοι. ἡγοῦ γὰρ τοῦτο εἶναι δῶρον κάλλιστον, καὶ διαφέρειν μεγίστου, ἐὰν ὡς βέλτιστον, καὶ δικαιότατον σαυτὸν παρέχῃς. μᾶλλον γὰρ ἐλπὶς ἐστὶν τοιούτους, ἃ ἐστὶ ἴσως πολλὰ καταξιώσειν τοιαῦτα παρέξειν τί παρὰ τῆς θεῶν ἀγαθόν. τίμα τοῖς μὲν ἀρχαῖς τῆς τιμῆς, ἐστὶν οἰκειοτάτους, τοῖς δὲ ἀληθεστάτους ἐστὶν εὐνοϊκωτάτους. φυλακὴν ἀσφαλεστάτην ἡγοῦ τὸ σῶμα τοῦ ἔχειν, τιμᾶ τε τῆς φίλων ἀριστίαν, καὶ τῶν τῆς πολιτῆς ἕνωσιν, καὶ τῶν σαυτῶ φρόνησιν. διὰ γὰρ τούτων καὶ κτᾶσθαι, καὶ διασώζειν τὰς τυραννίδας μάλιστ' ἔστιν. κόσμει τῆς οἴκειαν τῆς ἰδιωτῆς, καὶ νόμιζε ἐστὶν ἀναπαυομένους ἀπὸ τῆς σῶν ἀναλίσκειν καὶ ἐστὶν ἐργαζομένους τὰ σὰ πλείω ποιεῖν, ἅπαντα γὰρ τὰ τῆς οἰκειοῦντων τῶν πόλιν, οἰκεία τῆς κλυτὸς βασιλευόντων ἐστί. διὰ παντὸς τῶ χρόνου τῶν ἀληθείαν ἕνεκα φαίνε φρονεῖν, ὥστε πιστεύεσθαι εἶναι ἐστὶν σοὶ τοὺς λόγους, ἃ ἐστὶν τῆς ἄλλων ὅρκους. ἅπασι μὲν τοῖς ξένοις ἀσφαλῆ τὴν πόλιν παρέχε, καὶ πρὸς τὰ συμβόλαια ὁμοίμεν ἐστὶ πλείστου ἢ ποιεῖ τὰ οἰκειοτάτοις, μὴ ἐστὶν σοὶ διαφορὰς εἶναι δοκοῦντας, ἀλλὰ ἐστὶν παρὰ σῦ λαμβάνειν ἀξιοῦντας. τιμᾶ γὰρ ἐστὶν τοιούτους, μᾶλλον παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις. ἐστὶν φίλους ἐξαιρεῖ τῆς πολιτῆς, καὶ μὰ βούλε ἀφανεῖς εἶναι τοῖς μισοῦσιν. ὅπως γὰρ ἀν ἐστὶν ἄλλους πρὸς σαυτὸν διαθῆς, οὕτω καὶ τοὺς πρὸς ἐκείνους ἕξεις. ποιεῖ μὲν μισοῦ μετ' ὀργῆς. δόκει δὲ τοῖς ἄλλοις, ὅταν σοὶ κομιδῆ ᾖ. δεινὸς μὲν φαίνε, τῆς μισοῦσι λανθάνειν τῆς γενομένων, φοβοῦσι δὲ, τῆ τὰς τιμωρίας ἐλαττους ποιεῖσθαι τῆς ἁμαρτανομένων. αἰσχρὰς εἶναι μὴ χαλεπότητα, μισοῦ τῆ σφόδρα κολάζειν, ἀλλὰ τῆ παύτας ὑπάδειν τῆς σῆς ἀνοίας, καὶ νομίζειν ὑπὲρ τῆ αὐτῆς σωτηρίας ἁμεινον εἶναι βελτίονας εἶναι. πολιμικὸς γίνε τῆ δεῖσθαι μὲν τῆς ἐπιχειρεῖν, ὑμνικὸς δὲ τῆ μισοῦ παρὰ τὸ δίκαιον πλεονεκ-

τοῦτο. ὅστις ἐμέλλει τὴν πόλιν ὀρθὸς τὰς ἡδονὰς κρίνειν πρὸς σεαυτὸν ἀξιώσας. φιλοσοφίαν μὲν οὖν ἀπαύστων, ἀλλὰ σοὶ ὧν δὴ πρακτέα σοι μέλλει συμβήσεσθαι, φαύλως ἴσως μὲν οὐ συμφερόντως ἐπιθυμοῦντι· ἀλλὰ οὐ μὴ βλάπτης ἀφεγγομένως. μεγαλόφρονας δὲ παραινῶ, μὰ οὐ μείζω ἀφελομένους, ὧν δεῖ τί εἰσὶ κατασχεῖν, ἀλλὰ μετρίων μὴ ἐφιεμένους, ὀξυγράπτους δὲ διανεμομένους, ὅτις δὴ ὀπτέον. ζῆλον μὲ οὐ μείζω αἰρεῖσθαι κτησαμένους, ἀλλὰ οὐ ἄρτια τῇ παρούσῃ μὴ χρησαμένους. καὶ νόμιζε τελέως δυσμενοῦσιν, ὡς ἐπ' ἀπαύστων δυσφόρων μὴ φίλων καὶ κτησίων ἄρχειν, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνους δὲ, ὅτου χρὴ, καὶ πρέπει ὥσπερ ἐν τῇ παρούσῃ, μετρίων ὀπτέον ἐπιθυμῆς, καὶ μανθάνοις τούτων ὀπτέον. φίλος κτῶ μὲν πάντας οὐ βελομένους, ἀλλὰ οὐ τοὺς σοὺς φύσεως ἀξίους ὄντας μανθάνειν μὲν ὧν ἔδεισι συμβουλεύσεις, ἀλλὰ μεθ' ὧν ἄρτια τῇ πόλει διοικήσεις. ἀκριβεῖς ποιοῦ τὰς δοκιμασίας τῶν συμβάντων, εἰδὼς, ὅτι πάντες οἱ μὲν σοὶ πλησιάζοντες, ὁμοίως σε τοῖς χρημένοις νομιοῦσι. τοιούτους ἀφίεσο τοῖς πρόσθεν, τοῖς μὲν διὰ σὲ γενομένοις, ὡς αὐτοὺς τὰς αἰτίας ἴσχειν, ὧν δὴ ἐκείνοις πρέξουσι. πιστοὺς δὲ, μὰ οὐ πάντ', ὅτι δὴ λέγωσι ἢ πείθῃς, ἀπαρεσκόντας, ἀλλὰ οὐ τοῖς ἁμαρτημένοις ὀπτέον. δίδου παῤῥησίαν τοῖς ἐν φρονοῦσιν, ἵνα σοὶ ὧν δὴ ἀμφίγνοῇς, ἔχῃς οὐ συμβουλεύοντας. δίδου καὶ οὐ τίχῃ κολακεύοντας, καὶ οὐ μετ' ὀλιγίας διεκπίνοντας, ἵνα μὴ πλέον οἱ πονηροὶ τῆς χρηστῶν ἔχωσιν. ἄκουε οὐ λόγους οὐ σοὶ ἀλλήλων καὶ πειρῶ γνωρίζειν ἅμα οὐ λέγοντας. ὑποῖοι καὶ τίνες εἰσὶν, καὶ σοὶ ὧν δὴ λέγωσι. τοῖς αὐτοῖς κίλαξι ζημίας οὐ ψυσοῦς βιαζομένους, ὥσπερ οὐ ὀξυμαρτανόντας. ἄρχε σεαυτῶ μᾶλλον ἢ καὶ τῆς ἄλλων· καὶ τοῦτο ἀνοῦ βασιλικώτατον, ἐὰν μᾶλλον ἐθέλοις τῆς ἡδονῆς, ἀλλὰ κρατοῦς τῆς ὀπτεδυμῶν μᾶλλον, ἢ τῆς πολιτῆς. μᾶλλον δὲ συμπαίδου οἰκοῦ ἀφεστήκῃς, μᾶλλ' ἀληθίστως, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνοις ἢ διαπεφώνηκε ἴσχειν σεαυτὸν χάριεν, ὡς ὧν αὐτός τι ὀπτεδώσεις, καὶ τοῖς ἄλλοις βελτίων ἢ δόξεις μὲν φαίνῃ φιλοτιμούμενος ὀπτὶ τοῖς τοιούτοις, ἃ καὶ τοῖς

τοῖς

τοῖς κακοῖς διαφορᾶ ἐξιδιάζεσθαι δυναμένη ὄζει, ἀλλ' ἐπ' ἀμοιβῇ μείζονα φερόντων, ἢ ἐνδεῖν μέλλει τοῖς πονηροῖς μίσεσι. νόμιζε τοίνυν τῷ τιμίῳ ἀληθεστάτας εἶναι, μὴ τὰς ἐν τῷ φανερῷ μὴ δίκας γιγνομένας· ἀλλ' ὅταν αὐτοὶ παρ' αὐτοῖς ὦσιν, μᾶλλόν σε τιμῶ γνώμῃ, ἢ τιμῶ τύχῃ θαυμάζοντι. λαβὼν μὲν, ἐὰν δεῖ τῷ σοὶ συμβῇ τῷδε φαῦλον χαίρειν. εὐδαίμονος δ' ἀεὶ τὰ μέγιστα ἀπολαύζειν. μὰ θεοὺς μὴ ἄλλους ἀξίους κοσμίους ζῶ, θεοὺς δ' βασιλίας ἀπέκτασε· ἀλλὰ τιμῶ σαυτὸν σωφρονισμοῦ παράδειγμα τοῖς ἄλλοις κεκθῆσθαι γινόσκων, ὅτι τὸ τ' πόλεως ὅλης ἦθος ἐμμελοῦσι τοῖς ἄρχουσι. σημεῖον ἴζω σοι τῶ καλῶν βασιλίνειν, ἐὰν σὸν ἀρχομένους ἁβρὸν ἀποφαντέρους, καὶ σωφρονεστέρους γιγομένους διὰ τιμῶ σὲ ὑπομένειν. ἀεὶ πλείονος ποιοῦ δόξαν καλῶν, ἢ πλοῦτον μέγαν τοῖς σπουδαῖς καταλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ θνητὸς, ἀ δ' ἀθάνατος· καὶ δόξῃ μὲν χρήματα κτηταὶ, δόξα δ' χρημάτων οὐ κτητά. καὶ τὰ μὲν καὶ τοῖς φαύλοις παραχώρητα· τιμῶ δ' οὐκ ἄλλοις, ἀλλ' ἢ σὸν ἀγαθοῖς κέντας κτησάμενα. τρύφα μὲν ταῖς ἡδοναῖς, καὶ τοῖς σοῖς τὸ σῶμα κόσμοις, καστάρει δ' ὡς χρὴ σὸν βασιλίας ἐν τοῖς ἄλλοις θαυμασίοις, ἵνα οἱ μὲν ἐρῶντες, διὰ τ' ὄψιν αἰδῶνται τ' ἀρχῆς ἦ τιμίζωσιν, οἱ δ' σωίοντες, διὰ τιμῶ τ' ψυχῆς φόβον, τιμῶ αὐτοῖς οἰκείοις γνώμῃ ἔχωσιν. ὑπόσκεπτε σὸν λόγος ἀεὶ σὸν σαυτὸν, καὶ τὰς πράξεις, ἵν' ὡς ὀλαχίστοις τοῖς ἁμαρτήμασι πεπτώκῃς. πράττειν μὲν τ' ἀκμῆς τῷ καιρῷ τυγχάνειν ἐπειδὴ δ' δυσκατάμαθητος ἔχωσι, ὀλίγειν ἀργὸν, καὶ μὴ πλανάζειν. αἰῶν μεταστάντες μᾶλλον ἐν τοῖς εὐδαίμοσι, ἢ τ' ὑπερβολαῖς ἰχύουσιν. ἀστεῖος δ' πειρᾶν, καὶ σπεύδειν, τὸ μὲν γὰρ τυραννίδει πρέπει, τὸ δ' πρὸς σωφροσύνης ἁμύνεσθαι. καλλιπώτατον δ' τοῦτο πάντων ὄζει πράττειν. ὑμᾶς γὰρ ὡς ὄντα πολὺ σὸν μὲν σπουδαιοτέρους ψυχῆς ὄντας, σὸν δ' βελομένους ἀσφαλεστέρους φερομένους. δεῖ δὲ χρεῖσθαι μὲν ἀμυντῆρας τ' ἰδίας ταύτας, τ' δ' συμφορᾶν τιμῶ ἐκπτώσεως φροντίσαν διατίνυσθαι. ὁ, τι δ' ἀκριβῶς εἰδέναι βέλει, ὧν δέησαι παρ' ἐμοῦ· οὐκ ἔστι σὸν βασιλίας ἀμηχανέα μὴ πεδεῖν, καὶ φιλοσοφίᾳ. τὸ μὲν γὰρ φιλοσοφεῖν ἐς ὅσον σοι δοκεῖ· τὸ δ' ἐπ' ἀκρῳ τῷ

ἡγοῦ γυμνάζεσθαι, σωφρονεῖν σε χρὴ πάντας τοὺς πεπαιδευμένους. διαφέρει τὰ χείρω καὶ τὰ συμπίπτοντα, καὶ τοῖς ἰδιώταις καὶ τοῖς τυράννοις, ἰσχὺς γὰρ παρέχουσι μεγάλην ὑβρεως καὶ πονηρίας ἐξουσίαν· καὶ περὶ τῆς μεγίστης βελτίονα ἕξειν λόγον τῆς μὴ ἰσχυούσης ἰδίᾳ τοὺς ἀνθρώπους κακουργεῖν, ἵνα τελευτήσαντες ἐπαινῶσι. σοὶ δὲ βασιλίδος μὴ τολμᾶν χρῆσθαι τοῖς ὑπαρχόντοις τύχαις, ἐξ ὧν ζῶντες δόξαν κτήσεσθε βελτίστης· εἰκόνας τε ἀρετῆς ὑπόμνημα μᾶλλον, ἢ τὰ σώματος κατασκευὴ. μάλιστα μὲν οὖν περὶ σοῦ τε ἀσφαλείας σαυτῇ, καὶ τῇ πόλει διαφυλάττειν· ἐὰν δ' ἀναγκάζῃς κινδυνεύειν, αἱρεῖσθαι κάλλιον τεθνάναι μᾶλλον, ἢ ζῆν αἰσχρῶς. εἰ δὲ πᾶσι τοῖς ἄρχουσι μίμησιν τῆς βασιλίδος, καὶ φρόντιζε. ὅπως μηδὲν ἀνάξιον τῆς τιμῆς ταύτης πεισῇς μὴ σεαυτῆς τιμῶν σαυτῆς φύσιν ἅμα πᾶσιν διαλυθεῖσαν· ἀλλ' ἐπειδὴ θνητῆς σώματος ἔτυχες, ἀθανάτου δὲ ψυχῆς, πειρῶ τῆς ψυχῆς ἀθάνατον μνήμην καταλιπεῖν. μηδὲ τὰ σεαυτῆς κάλλη δόξαν τεθνηκυίᾳ ἴσχειν, ἵνα συμπαθῆς ἐμοὶ τοῖς εἰρημένοις φρονῇς· ἃ δ' ἂν συλλογιζομένῳ φαίνηται βέλτιστα, ταῦτα τοῖς ἄρχουσι δόξαι λέγω. ὧν τὰς δόξας ζηλοῖς, μιμοῦ τὰς πράξεις. ἃ τοῖς παισὶ τοῖς ἑαυτῆς δὸς συμβουλεύσας, τούτοις αὐτὸς ἐμμένειν δίκαιον χρῆ τοῖς εἰρημένοις, δίκαιον βελτίω τούτων. σεαυτὸν νόμιζε, μὴ σὺ αἱρεῖσθαι σεαυτὴν μικρὸν ἱερίζοντας, ἀλλὰ σὺν σεαυτῇ τὰ μεγίστων λέγοντας, μηδὲ σὺν τοῖς ἄλλοις δυλαμονίοις ὑπερφρονεῖν. ἀνάγκη δὲ ἐν πολλῷ ὄχλῳ ἀπορεῖσθαι ὄντας, ἀλλὰ σὺν μίσει σεαυτὴν λέγοντας ὁμιλεῖν δὲ καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ τοῖς δυστρόποις συναναβάλλειν, καὶ μὴ διαπεφευγέναι ἐν τῷ βίῳ μεταβολάς, ἀλλὰ κάμνειν, καὶ μισεῖσθαι, καὶ τὰς συμφορὰς, καὶ τὰς ἀτυχίας φέρειν ἀπαθῶς ἀναβάλλειν. καὶ μὴ θαυμάζειν ἐν πολλοῖς τῆς ἀναβάλλειν ὄχλῳ, ἃ καὶ σὺ γεγόνασιν. ἐνδὲ γὰρ ἐμοὶ τῶν φίλων, ἀλλ' ἀπορεῖ μόνον, ὅτι τοσοῦτον ὄχλον τὸ πλῆθος, καὶ τῆς ἰδιωτικῆς, καὶ τῆς ἀρχόντων, ἐν μὲν τοῦτον ἀναπαύσασι, ἐν δὲ ἀκκαλέσασι, ἐν δὲ ἑτέρους ποιοῦντες ἀναφάνασιν. ἴσασι γὰρ αὐτὸ τυγχάνουσιν ἀπορεῖσθαι ὄντες. ἀλλὰ γὰρ ἐν τοῖς λόγοις χρὴ τοῖς περὶ τῆς ἀπορεῖσθαι ζητοῦντας καμόντας, ἐν οἷς ἔνεστι παρέδεξαι, ἔνεστ'

ἔνεστ'

ὄνον· ἔξω τῆς ῥυμοζομένων οὐδὲν ὄζει ἐυρεῖν· ἀλλ' ἡ οὐδὲ τῦτο τῆς χαλεπώτατον, ὃς ἂν τῆς διαπαρμένων εἰ τῆς ἄλλων διάνοιαις ἀνθρώπων τὰ πλεῖστα δύνηται, καὶ φρόνιμος κάλλιστα εἶναι αὐτὸς, ἐπεὶ κακεῖνό μοι φράσειεν ἴσως, ὅτι τὰ συμβαλλόμενα, καὶ τῆς ποιημάτων, καὶ τῆς συγγραμμάτων, χρησιμώτατα μὲν ἅπαντες ἡγεμόζωσι, οὐ μὴν ἥδιστά γε αὐτῆς ἀκούσιν, ἀλλὰ ταυτὸ πεπόνθασιν, ὅσῳ περ οἱ τὸν ῥυθμιοῦντας. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἐπαινοῦσι μὲν ἅπαντες, πλησιάζειν δ' οὐ βούλονται, ἀλλὰ μᾶλλον αἱρεῖσθαι συμφέρειν τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ἀπταίστοις. σημεῖον δ' ἂν τις ποιήσαιτο, τῶν ὑποδημάτων καὶ διαγιγνῆς, καὶ φανυλλίδων ποίαις. καὶ γὰρ τύτοις φασὶ μὲν ἁρμόττειν συμβαλλομένοις γιγνώσκειν τὴν βίαν τῆς ἀνθρώπων· ταῦτα δ' οὐ λέγοντες αἱρεῖσθαι συμδιατρίβειν ἢ ἀλλήλων δυσκόλως μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐκείνων ὑπηκόοις. ἔτι δ' εἴ τις ἐκλέξειε, καὶ τῆς ἀρχόντων ποικίλης τὰς καλλιθίας γνώμας. ὑφ' ὧν ἐκεῖνοι μάλιστα ἐσπούδασαν, ὁμοίως δὲ καὶ φῶς τούτοις διατεθεῖεν. ἥδιστα δ' ἂν κωμῳδίας τὰς φαυλοτάτας, ἢ τῆς ὄντως τραγικῶς πεποιημένων ἀκούσαιεν. καί τί δεῖ καθ' ἓν ἕκαστον λέγοντα διατρίβειν· ὅλως γὰρ εἰ θέλοιμεν σκοπεῖν τὰς φύσεις τῆς ἀνθρώπων, ἱκανὸν μὲν ἂν εἶναι τεκμήριον τὸν πολλὰς αὐτῆς, ὅτι τῆς σπίνοις χαίροντας τοῖς ὑγιεινοτάτοις, ὅτι τῆς ὀστρακινημάτων τοῖς καλλίστοις, ὅτι τῆς ἀργυρωμάτων τοῖς βελτίστοις, ὅτι τῆς μαθημάτων τοῖς ὠφελιμωτάτοις, ἀλλὰ πανταπάσιν ἐναντίως τῆ συμφέροντος τοὺς ἥδονὰς ἔχοντας, καὶ δικαιοῦντας κριτικοὺς εἶναι καὶ φιλοπόνους. ὧν τῆς δίκαιον τοὺς μὴ ποιοῦντας. ὥστε πῶς ἂν τις τοῖς τοιούτοις, ἢ παραινῶν, ἢ διδάσκων, ἢ χρήσιμόν τι λέγων αἱρήσεται; ὁι φῶς τοῖς εἰρημένοις λόγοις φανοῦσι μὲν τοῖς ἔν ἐργωσιν ἀπλοῦς ἢ ἀγροικίαν ἔχοντας· ὄντως δὲ τοὺς ἀληθείας τῆς ἀρχιτέκτονας φύσαντας, ὥστε οὐδὲ τὰ σφίσιν αὐτῆς ἴσασιν· ἀλλὰ λανθάνουσι μὲν ὄντες τῆς ἰδίαν λογιζόμενοι, χαίρειν ἢ ὄντες τῆς ἀλλοτρίων ἀνάγκη ὁμόσαι. βούλεσθε δὴ τὴν σύμπασαν κακοπαθῆσαι μᾶλλον, ἢ τὸ ψυχῆ πονῆσαι, καὶ σκέψασθαι ὄντες πρὸς τῆς ἀνεγκαίων, ἵνα ἐργασθῆ τὴν τις αὐτῶν τὸ μὲν τῆς φῶς ἀλ-

λήλους συμπαίζοντας, καὶ λοιδορουμένους. οὐ γὰρ τοῖς ἐρημίαν ἀγαπῶσιν, ἀλλ' ἀνθρώποις. λέγω δὲ τοῦτο οὐχ πάντων, ἀλλὰ τῶν ὑπὸ τῆς ἐρημίας ἄγαν. ἐκεῖνο δ' οὐ φαυλότερον, ὅτι δεῖ τὸν βασιλεύοντα, καὶ ποιεῖν, ἃ γενόμενα τὰ κατορθώματα τοῖς πολλοῖς, μὴ τὸν ὀφθαλμωντάτην τῆς λόγων ζητεῖν, ἀλλὰ τὸν μυθωδέστατον. ἀκούοντες μὲν γὰρ τῆς τοιούτων, χαίρουσι, διαφεροῦντες δὲ τὸν ἀγῶνας, καὶ τὰς ἁμίλλας ἀχθονται. διὸ καὶ τὰ ὁμήρου ποίησι, καὶ τὸν περὶτας ἐυρήτας τερπνότατον ἄξιον ὑπομένειν, ὅτι κατιδόντες τὰ φύσει τῆς ἀνθρώπων, ἀμφοτέρως τοῖς ἰδίοις τεύξας κατὰ χρόνον τὸ ἡδὺ τὸ τέρπειν. ὁ γὰρ τὸν ἀγῶνας, καὶ τὸν πολέμους τῆς ἡμιθέων ἐμμελῶς λέγων. οἱ δὲ τὸν μύθους εἰς ἀγῶνας, καὶ πράξεις κατέγνωσαν. ὥστε μὴ μίσει ἀκούειν ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ θεατὰς γενέσθαι. τοιούτων οὖν παρεσκευασμένων ὑπαρχόντων, δίδασκε τοὺς ὄπτανομένους τὸν ἀκροωμένους ψυχαγωγεῖν, ὅτι τὸ μὴ νικᾶσθαι, καὶ συμβαλλόμενοι ἀφικτίου, ἐκεῖνα δ' ἐχθρὸν καὶ λακτίσου, οἷς ἀρέσκει τὸν ὄχλον χαίροντας. τοῦτο δ' ἀλλαχοῦ, ἀναγράμμασι σπουδεῖν ἐν χρὴ τῆς πολλῶν, ἀλλὰ πολλῶν ὄντα τυγχάνειν, μὴ τῷ αὐτῷ γνώμῃ ἔχειν τοῖς ἄλλοις, μηδὲ τὰ ἀπαιδεύτα τῆς θεαταμάτων, μηδὲ τὸν ἓν φρονοῦντας τῆς ἀνθρώπων, ταῖς ἡδοναῖς ἀνακείνειν. ἀλλ' ὅπῃ τῆς πράξεως τῆς χρησίμου αὐτὸν ἀνακρίνειν. ἄλλως τε καὶ ἐπειδὴ τὸν ἀρετὴν τῆς γυμνασίαν τῆς τ' ψυχῆς ἀμφισβητοῦσιν οἱ μὲν τῶν φιλοσοφίαν διατείνοντες, καὶ φασὶν, οὐ μὴν διὰ τῆς ἐρετικῶν λόγων, οὐ δ' διὰ τῆς πολιτικῶν, οἱ δ' ἄλλην τινὰ φρονηματίαν ἴσασθαι τὸν αὐτοῖς πλησιάζοντας. ἐκεῖνο δ' παύτες ὁμολογοῦσι, ὅτι δεῖ τὸν καλῶς πεπαιδευμένον, ἐξ ὑπάρχης τάττων χρήσθαι συμβαλλόμενον ἀνάγκην. χρὴ τοίνυν ἀφέμενον τῆς ἀμφισβητουμένου ὅπῃ τὸ ὁμολογούμενον ἐλθόντα, λαμβάνειν αὐτῆς τ' ἐλεγχον, καὶ μάλιστα μὲν ὅπῃ τῆς χαρᾶς ἀναρεῖν τὸν συμβαλλόντας· εἰ δ' μὴ, τὸν καθόλου τῆς θεαταμάτων λέγοντας, καὶ τὸν μηδὲν γὰρ σκοπεῖν τῆς ἀνθρώπων, ἀποδεικνύμενον. ἄλλον γὰρ, ὡς ὁ μηδὲν ὢν αὐτῷ χρήσιμος, οὐσῆ δὲ ἄλλων φέρτιμον παιάσῃ. τοὺς δ' νεωτέρους ἔχοντας καὶ ἀναμένους ἀφ' πλέον

τὸ

τὴν ἡδονὴν ἀλλὰ, σὲ δὲ πολλοῦ ποιοῦμαι, καὶ διαφέρειν, γιγνώσκειν, ὅτι σὺμ-
βουλος ἀγαθὸς, χρησιμώτατον ἁπάντων κτημάτων ἐστίν. ἐγὼ δὲ
τούτοις σοι μεγίστην ποιήσω τὴν βασιλείαν, οἷς τινας οὐ ῥᾴδιον
ἐστὶν ἐξελεῖσθαι φιλοῦντας σωφρόνως. ἐγὼ μὲν οὖν ἃ τοιαῦτα
γιγνώσκω παρίστασι, καὶ τιμῶ σε τούτοις, οἷς τυγχάνω δυνάμενος βούλε-
σθαι καὶ τὰς ἄλλας ὅσαπερ εἶπον ἀρχὰς ἄρχομαι, μὴ τὰς εὐδιαφθάρτους
ἄρχῃ σοι δοκεῖς, ἃς ὑμεῖς πολὺ πλείονος ἀγορεύετε
παρὰ τὴν ἀξίαν τοῦτον, ἢ τὴν πολιτῶν. ἀλλὰ
τοιαύτας, ἃς ἐμοὶ σφόδρα χρῆσαι, καὶ μη-
δαμοῦ ἡμῖν διαλίπῃς ἢ κατα-
σχίσῃς, ἀλλὰ μείζους καὶ πλεί-
ονας ἀξίας ὅσας αὐτὸς
ποιήσῃ.

ΝΙΚΟΚΛΗΣ Η ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΣ

πικὸς, λόγος πεῖτος.

Ἰσί τινες, ὦ Δυσκόλως ἔχοντες πρὸς τοὺς λόγους, καὶ διαμέμφονται τοὺς φιλοσοφοῦντας: καὶ φασιν, αὐτοὺς μὲν ἀρετῆς, ἀλλὰ πλουτοῦντας ἕνεκα τοιούτους διατρίβειν. ὡσίως δ' οὐκ ἂν τοιαῦτα διαμέμφοιντο τοὺς τοιούτους διατρίβοντας φύγωσι, τοὺς δ' ὀρθῶς πραττόντων βελτίους, ἐπαρῶσιν; εἰ γὰρ αἱ πλουτοῦσαι λυποῦσιν αὐτοὺς, πλείους καὶ μείζους ἐκ τῆς ἴσης, ὦ τῆς λόγων ἐπιστήμης γιγνομένας. ἔτι τε καὶ εἰ τοῦτο ἀτοπον, εἰ λίλαθεν αὐτοὺς, ὅτι τὰ περὶ τοὺς θεοὺς δυσκολοῦσιν. καὶ τὴν δικαιοσύνην ἀσκοῦσιν, καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς δοκιμολογοῦνται ἕνα τῆς ἄλλου ἕλαττον ἔχωσιν, ἀλλ' ὅπως ὡς ἐς μὴ πλείστων ἀγαθῶν ἡ βίον διάγωσιν, οὗτος ὁ κεκτημένος τούτων τῆς σφετέρας ὄζει, δι' ὧν τις μὴ ἀρετῆς πλουτικτήσεται: ἀλλὰ τῆς δυθρέπτου, τῆς περὶ τὰς σφέξεις ἐξαμαρτανόντων, ὦ τοῖς λόγοις ἐξαπατῶντων. καὶ μὰ δικαίως χρημάτων αὐτοῖς. θαυμάζω δ' τῆς ταύτῃ ἡ γνώμης, ἐχόντων, ὅπως οὐ καὶ ἡ πλοῦτον. καὶ ἡ ῥώμης, καὶ ἡ δυνάμεως κακῶς λέγωσι. εἰ γὰρ γὰ διὰ τοῦ ἐξαπατᾶν, καὶ τοῦ ψευδομένους, φησὶ

τοῦ

οὐ λέγω χαλεπῶς ἔχειν, φορτικὸν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς αὐτὸν ὑπολήψεσθαι. φανήσονται γάρ τινες καὶ ἡμῖν ταῦτα κακῶς ἐξαμαρτάνοντες, καὶ πολλοὺς διὰ τοῦτον κακῶς ποιοῦντες. ἀλλὰ γὰρ οὐ δίκαιον, οὐδ' εἴ τινες σοῦ ἀπαντῶντας τύπτουσι, τοὺς μύμους κατηγορεῖν· οὕτω δὲ καὶ σὺ πλακτιοῦντας τὰ αἰδοῖα λειδήσεις, οὐδ' ὅλως τὸ ἡμῖν ἀνθρώπων τοιοῦτόν ὅτι τὰ πρόσωπα μεταφέρειν· ἀλλ' αὐτοῦ ἐκείνους ψέγειν, ὅστις τοῖς ἀγαθοῖς κακῶς χρῶνται, καὶ τοῖς ὠφελεῖν δυναμένοις, τύπτειν βλάπτειν σοῦ συμπολιτευομένους ἐπιχειροῦσι. Νῦν δὲ ἀμυνόμενοι τὸν τοῦ προσώπου σοῦ ἐκάστου διορίζεσθαι, πρὸς ἅπαντας σοῦ λόγους δυσκόλους διακείσεται, καὶ τοσοῦτον διημαρτηκόσιν, ὅσῳ ἂν αἰδοίου τοιούτου πρόσωπον συμβολὰς ἔχοντες, ὃ πάντων ἡμῖν ὄντων ἐν φύσει θαυμασιώτατον φύσει πλείστων ἀγαθῶν αἴτιόν ὅστι. τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις, ὧν ἐχόμεθα, οὐδὲν ἡμῖν ἄλλων ζώων διαφέρομεν· ἀλλὰ πολλῷ καὶ τῇ τύχῃ, καὶ τῇ φύσει καὶ τοῖς ἄλλοις ὑποζυγίοις κατωδύστερον τυγχάνομεν ὄντες. ἐγχωμιάζομεν δ' ἡμῖν τὸ πρόσωπον ἀλλήλοις, καὶ θαυμάζω πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, πῶς ἂν δὴ βελτίω ἡμῖν· οὐ μόνον τῷ σπερμάδος ζῶν ἀπολλύμεθα, ἀλλὰ καὶ συμπλέοντες πόλεις ἀπολλύμεθα, καὶ νόμους ἐδιδάξαμεθα, καὶ τέχνας εὑρήκαμεν, καὶ χαλκᾶ ἀπαντα τὰ δι' ἡμῶν μεμηχανημένα, λόγος ἡμῖν ὅστιν ὁ συγκατασκευάσας. ἔστιν γὰρ καὶ σοῦ τὸ δίκαιον, καὶ σοῦ τὸ αἰσχρὸν, καὶ τὸ ἀγαθὸν, καὶ τὸν κακῶν ἀπομαθήσεσθαι· ὧν μὴ διατεθέντων, οὐκ ἂν δύναιτο ἡμῖν οὐκ ἐν μετ' ἀλλήλων, τούτῳ καὶ σοῦ κακῶς ἐξελεγχόμεθα, καὶ σοῦ ἀγαθοὺς ἐγκωμιάζομεθα. Διὰ τοῦτον σοῦ τε δυόντες παιδίνομεθα, καὶ σοῦ φρονίμους ἀποκαλοῦμεθα. τὸ γὰρ λέγειν οὐ δεῖ, τὸ φρονεῖν ἐν μεγίστου σημείου τοιοῦμεθα. καὶ λόγος ἀληθὴς καὶ νόμιμος, καὶ δίκαιος, ψυχῆς ἀγαθῆς καὶ πιστῆς εἰσὶν ὁδοί. μετὰ τούτου καὶ σοῦ τὸ ἀμοιβαῖον τιμῶν ἀγωνιζόμεθα, καὶ σοῦ τῶν ἀγνωμόνων σκοτούμεθα. πῶς γὰρ πίστιν, ἂς σοῦ ἄλλους λέγοντες πείθομεν, ταῖς αὐταῖς ταύταις καὶ σοῦ τῶν ἰδίων βελευόμενοι χρώμεθα. καὶ μετρίους μὲν καλοῦμεν, ὡς ἐν τῷ πλήθει λέγει δυνα-

μᾶλλον: δλίγιστοι γὰρ ἡμῖν ὁμιλοῦσιν, οὓς ἂν τις αὐτὸς αὑτοῦ κρείττους εἶναι τῆς παρεγγελίας διαλεχθῶσιν. εἰ δ' ἐστὶ συλλογίσασθαι περὶ τῆς δυνάμεως ταύτης εἰπεῖν, ἐνδέχεται τῆς φρονήσεως παρεπομένην ὑμῖν ἀμφοῖν, μᾶλλον γενέσθαι, καὶ καθ' ἑκάτερον καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἅπαντα ἡγεμόνα τὸν λόγον ὄντα, καὶ μᾶλιστα χαμαὶ ῥοῦντας αὐτῷ τῷ πλείστου τιμᾶν ἔχοντας. ἆρα οὖν τολμῶντας βλασφημεῖν ἀεὶ τῆς παρθένου τῆς φιλοσοφούσης, ὁμοίως ἄξιον μισεῖν, ὥσπερ οὖν εἰς τὰ τῆς θεᾶς ὑβρικότας ἐξαμαρτάνοντας. ἐγὼ δ' αὐτοῦ ἔχομαι μᾶλλον παύτας τοὺς λόγους, οὐδ' ἂν μικρὸν ἡμᾶς ὠφελῶν δύναιθ' ὑμᾶς: οὐ μέντοι, ἀλλὰ καὶ κελεύσας ἡγοῦμαι, καὶ βασιλικωτάτους, καὶ μάλιστα φίλους ἡμεῖς τοῦ ἀεὶ τῆς ὀρθοτάτης δόξης, καὶ τῆς πολιτείας παρεκβαινούσας, καὶ τούτων αὐτῆς ὅσοι διδάσκουσι τοῦ τε δύνασθαι τιμᾶν, ὡς δεῖ τὴν πλείστην χάριν ἔχειν, καὶ τοῦ ἰδιώτας, ὡς χρὴ φῶς ἄρχοντας διακεῖσθαι. καὶ γὰρ διὰ τούτων ἐροῦσιν αἱ πόλεις εὐδαιμονεστάτας καὶ μεγίστας γενομένας. τὸν μὲν οὖν ἕτερον λόγον, ὡς χρὴ πειθαρχεῖν, ἴσως ἐστὲ ἱκανοὶ συνιέναι· ἐγὼ δ' ἐπειδὴ ἔστιν, ἃ δεῖ ποιεῖν τοὺς ἀρχομένους, ἐγὼ πειράσομαι διαλέγεσθαι: οὐχ ὡς ἐκείνων ὑπερβαλλόμενος, ἀλλ' ὡς φορτικόν μοι περὶ τούτων μᾶλλον διαλεχθῆναι φῶς ὑμῶν. εἰ μὲν γὰρ ἐμοῦ μὴ διαλεχθέντος, ἃ βούλομαι ποιεῖν ὑμᾶς, διαμαρτάνοιτε τῆς ἐμοῦ γνώμης, οὐκ ἂν εἰκότως ὑμῖν ὠργιζόμην. εἰ δ' ὠφελιμώτερος ἐμοῦ μηδὲν γένοιτο τοιοῦτος, δικαίως ἂν ἤδη τοῖς μὴ πεισθεῖσιν μεμφοίμην. ἐγὼ δὴ οὖν μάλιστα παρεκάλεσα, καὶ παρῄνεσα φῶς ἐμὲ μεμνῆσθαι ἡμᾶς τῶν μαθόντα, καὶ πεῖσαι αὐτοῖς, ὡς εἰ ἀεὶ τὸ συμβουλεύειν μόνον γενοίμην, καὶ ταῦτ' ἀπαριθμήσας ἀπῆλθον εἰκὸς ἂν· εἰ δὲ παρεπεμφθείημεν, πρῶτον μὲν τὸ πολιτεύειν τὸ παῦσαι, ὡς ἀξίων ὄντων ἀγαπᾶν τὸ μόνον διὰ τὸ δύνασθαι, οὐδ' ὅτι παύσει τὸ χρήσιμον μηδ' αὐτὸς ἐνθυμῆσθαι, ἀλλ' ὅτι καὶ βούλεται τὸ ἄλλων πολίτων εἶναι. ἔπειθ' ὡς ἐγὼ τοῦτο ἴσχυσα τὸ ἀρχεῖν οὐ παρεκάλουν, ἐνδεῖ ἀλλοτρίου, ἀλλ' ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ διὰ τοῦ ἐξ ἀρχῆς προγόνους, καὶ διὰ τὸ πατέρα, καὶ δι' ἐμαυτόν. τούτων γὰρ ἀποδεικνύντων, οὐκ ὄντος τις ἂν αὐτὸς αὑτὸ χειραγωγήσειεν τῶν μεγίστων ζημι-

ῶν,

θη, ἐὰν μὴ πείθωσι τοὺς ὑπ' ἐμοῦ συμβεβουλευθέντας καὶ ἀναγκάζωσι τὴν πολιτείαν (ἀπολωλὸς γὰρ ὑπ' ἐκείνου τοῦ ἀμείνονος ἀρχὴ ἄμεινον) ὅτι μὴ πάσῃ δίκῃ, δεινὸν ποιοῦμαι μὴ εἶναι τὸ τὴν αὐτὴν ἀξιοῦσθαι σὲ καὶ χρησοὺς, καὶ σὲ πονηροὺς: διαφέρουσι γὰρ, τὸ διαφθεῖραι, ἐκ τούτων, καὶ μὴ σὲ ὠφελεῖσθαι τὴν ἐμοῦ τυχόντα, ἀλλὰ καὶ σωθῆναι καὶ τιμᾶσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστους. αἱ μὲν τοίνυν ὀλιγαρχίαι καὶ δημοκρατίαι τοιαῦταί τοῖς μετέχουσι τῆς πολιτείας ζητοῦσι, καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον παρ' αὐταῖς, ἐὰν μισῇ ἕτερος ἑτέρου διώκουσι πλέον ἔχειν, ὃ τοῖς πονηροῖς συμφέρει δῆλον. αἱ δὲ μοναρχίαι πλεῖστον μὲν χρόνον τῷ βελτίστῳ, διὰ τέλους δὲ τῷ μετ' ἐκεῖνον, τρίτον δὲ καὶ τέταρτον καὶ τοῖς ἄλλοις κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. καὶ ταῦτα, εἰ μὴ παντάπασι κακοδίκαιον. ἀλλὰ τοῦτο βούλημα τῆς πολιτείας τοιοῦτόν ἐστιν. καὶ μέντοι εἰ δεῖ διορᾶν, καὶ τὰς φύσεις τῆς δυνάμεως, καὶ τὰς ἀφορμὰς, ἅπαντες δὴ τὰς τυραννίδας μᾶλλον ὁμολογήσομεν. καὶ τίς ἂν δὴ ἔνδοξος τῆς ὀλιγαρχικωτέρας, τοιούτους πολίτας μετέχῃ, οἳ ἢ μὴ θαλάττης χρησοὶ ὦσι μᾶλλον, ἢ φέρεσθαι μετὰ τοῦ πλήθους, καὶ γνωσιμάχους ἀπὸ τῆς ἕδρας; ἀλλὰ μὴν ἀφαιρετέον τοσούτους, καὶ δικαιοτέρους δικαίως αὐτοὺς κρίνομεν, ὅσῳπερ ῥᾴων ἐστὶν ἡ τοῦ ἀεὶ γιγνομένου ἀφαίρεσις τοῦ τοιούτου μᾶλλον, ἢ πολλῶν ἀθρόως καὶ παντελῶς ἅπαξ ζητεῖν ἀφαιρεῖσθαι. ὅτι μὲν οὖν ἴδιόν ἐστι, καὶ ἀφαιρετέον καὶ δικαιοτέρους, διὰ πλειόνων μὲν δή τις λόγων ἐπεξέλθοι, ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων σαφὲς ῥᾴδιόν ἐστιν. Περὶ δὲ τῆς λοιπῆς, ὅσον εἰ μοναρχίας καὶ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι, καὶ πρὸς τὸ ἀφελεῖσθαί τι τῆς διὰ τῶν δικαίων: οὕτως δὴ κάλλιστα διωρίσαιμεν, εἰ τὰς μεγίστας τῆς πρόσθεν παραλλάξαι δυνάμεις, ἐξετάζοιεν ὁπηνικαοῦν ἀνάγκη αὐτάς. ἐὰν μὲν τοίνυν κατὰ σεισμὸν εἰς τὰς ἀρχὰς εἰσίωσι, φανερὸν ἐξ ἑνὸς ἑκάστου τί τ' ἐν πόλει, καὶ λανθάνειν ἐμπειρίᾳ δυνατόν· ἐὰν δὲ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ὁδὸν ἐπιτιθῶσι, καὶ φύσιν κατασκευάζοντες ἔχωσιν. ἀλλ' ἐκ γε ἐμπειρίας πολὺ τἄλλα θεώρησον. ὑπάρχει δὲ μὴ πολλῶν καὶ ἀμυθήτων, ἢ ἀλλήλοις αὐτοὺς ἐπιθέσθαι, ἐὰν δ' ὀλίγους ὀλιγαρχῶσι, εἰδότας, ὅτι δεῖ πάντα δι' αὐτὸ

γίγνεσθαι.

γίγνεσθαι. φησὶ δ' τούτοις ἰσ μὲν ἐν ταῖς ἰδιωτείαις, καὶ ἐν δημο-
κρατίαις, διὰ τὰς φύσεις αὐτῶν φιλοτιμίας, λυμαίνονται
τοῖς κοινοῖς: ἐν δ' ἐν τῇ μοναρχίαις ὄντες, οὐκ ἔχοντες ὅτῳ φθονήσω-
σιν, ἐκεῖ ἀπαύστων, ὡς εἰπεῖν, δεῖ τὰ βέλτιστα φρονεῖσθαι. ὥστε τα-
ὐτὰ μὴ ὑπολαμβάνειν τῆς φρονήσεως. ἐπὶ μὲν γὰρ πλείστων χρόνον δεῖ
τοῖς ἰδίοις διατρίβειν. ἐπειδὰν δ' εἰς τὰ κοινὰ συμβαίνωσιν, πλεονάκις αὖ τις αὐτῶν ἥκει διαπραξόμενος, ἢ κοινῇ βελτιω-
θησόμενος, διεξ' ὀλίγου σωθείσης, ὀλίγου χρόνου αὐτοῖς ἀποδιδοὺς μέ-
νων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἡμέρας καὶ τὰς νύκτας δεῖ ταῖς πράξεσιν οὔσας,
ὡς ἀπολείπουσαν τῆς καιρίας, ἀλλ' ἥκειν εἰς τὴν ἑαυτῶν πρᾶξιν.
ἔτι δ' ἐν μὲν πρὸς ἀλλήλους δυσμενῶς ἔχωσι, καὶ βάλλωσιν αἱ καὶ τὸν
πρὸ αὐτῆς ἀρχόντας, καὶ τὸν ὑφ' ἑαυτῆς εἰς κίνδυνος διωκῆσαι φ
πόλιν, ἵν' ὡς μεγίστων δόξῃ αὐτὴ λαμβάνειν: ἐν δ' διὰ παντὸς
τῶν βέλτιστα φρονεῖν ὄντες, εἰς πάντα τὸ χρόνον καὶ τὰς
ἀποίας ἀμείνω ἔχωσιν. τὸ δὲ μέγιστον πάντων. τοῖς μὲν κοινοῖς, ἐν μὲν
ὡς ἰδίοις, ἐν δ' ὡς ἀλλοτρίοις προσέχωσι τὸν νοῦν: καὶ συμβούλοις
χρῶνται περὶ αὐτῆς, οἳ μὴ τῆς αὐτῶν τοῖς τελευταίοις, ἐν δὲ
ἐξ ἁπάντων ἐκλεξάμενοι τοὺς φρονιμωτάτους: καὶ πιθανὸν ἐν μὲν
τοὺς ἄλλους εἰπεῖν δυνατοὺς, οἳ δὲ τοὺς χρῆσθαι τοῖς φρονί-
μοσιν ὀρθοτάτους, ἐν μόνον δὲ τοὺς ἐγκυκλίους, καὶ τοῖς καθ' ἡ-
μέραν γιγνομένοις, εἰ μεταρχίαι διαφέρουσι, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τῇ
πολίμῳ πλεονεξίας ἁπάσας ἀφειλήφασι. καὶ γὰρ παρασκευά-
σασθαι δυνάμεις, καὶ χρῆσθαι ταύταις ὧστε καὶ λαθεῖν καὶ ἐφθάσαι,
καὶ τοὺς μὲν πεῖσαι, τοὺς δὲ βιάσασθαι, παρὰ δὲ τῆς ἐκπλῆξαι, τοὺς
δὲ τῇ ἄλλῃ διαφανείας φοβηθῆναι: μᾶλλον αἱ τυραννίδες ἢ
ἄλλαι πολιτεῖαι, ἐκεῖ τ' εἰσί. καὶ ταῦτα ἐν τῇ ἴσῃ καὶ αὖ πρὸς τὸν
ἴσον, ἢ τῇ λόγῳ πιστεύσας. τοῦτο μὲν γὰρ τὰς τῆς Περσῶν δυνά-
μεως ἅπαντες ἴσμεν τηλικαύτην τὸ μέγεθος γεγενημένην. ἐ διὰ
τὴν τῆς ἀνδρῶν φρόνησιν, ἀλλ' ὅτι μόνων τῆς ἄλλων τὰς βασιλέ-
ας τιμῶσι: τοῦτο δὲ Δαρεῖος ἐ τυραννήσας, ὃς παρελαβεν τὰς μὲν
ἄλλας Σατραπείας δυάζεσθαι γεγενημένας, ἐ δὲ αὐτὸ παρεδω-
κεν μένον, ἐν μόνον αὐτὰς τῆς παρούσης κτησάμενος ἀπόλα-
ξεν,

ξια, ἀλλὰ καὶ μεγίστου τῆς Ἑλλάδος πόλεων ἐπίσης, ἔτι δὲ ἀμφισβητούσας καὶ Λακεδαιμονίους, οὐδὲν ἀφεστὼς τῆς Ἑλλάδος πολεμουμένους, ἴσως μὲν ὀλιγαρχουμένους, πολὺ δὲ τὴν πόλιν βασιλευομένους, ἔχει δ' οὐ τις ὅπως εἴξας καὶ τὴν πόλιν τῆς Ἀθηναίων, καὶ μάλιστα τὰς τυραννίδας μισούσης; ὅταν μὲν πόλεις ἐκπέμψῃ στρατηγούς, ἀντιχούσιν· ὅταν δὲ δι' ἑνὸς ποιῆται τὸν κινδύνους καταδύσεσιν. καὶ τοὺς πρὸς οὓς τις συμβάλοιτο ὅπως εἴξουσι, ἢ διὰ τοῦτον τῆς πολεμουμένης πλείστας καὶ μεγάλας ἀρχὰς οὔσας; φαίνονται γὰρ οὐ τὰ διὰ τέλους τυραννούμενοι, μιγίστας δυνάμεις ἔχοντες· οὓς τὸ καλῶς ὀλιγαρχούμενοι, σφᾶς ἀ μάλιστα ἀπωδάζουσι, οἱ μὲν ἵνα μὴ στρατηγὸν, οἱ δὲ βασιλέα τῆς στρατιᾶς οὐκ ἐῶσι καταστάντες· οὐ τὰ μισοῦντες τὰς τυραννίδας, ἐπὶ τοσοῦτον πολλὰς ἀρχὰς ἐκπέμψασιν, ὑφ' ὧν τὸ πλῆθος φοβοῦντες. εἰ δὲ δεῖ τι καὶ τῆς ἀρχαίας εἰπεῖν, λέγεται καὶ σὺν Διὸς βασιλευθῆναι· σφᾶς ὧν (εἰ μὴ ὁ λόγος ὁ ἀληθὴς ὅδε) φύλον ὅτι καὶ κεῖνοι ταύτῃ κατάσχοιεν φοβερώτατοι. εἰ δέ τι μὴ σαφὲς μηδεὶς εἴδηι, αὐτὸς δὲ εἰκάζοντες οὕτω σφᾶς αὐτῆς ὑπειλήφαμεν· σημεῖον ὅτι πάντες τυραννίδων φοβούμεθα. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο αὐτῷ χρῆσθαι σὺν θεῷ ἔοικεν, εἰ μὴ πολὺ τῆς ἄλλων φοβερὸν αὐτὸν ἡγούμεθα, σφᾶς δὲ ὡς τῆς πολιτείας, ὅσοι ἀλλήλων διαφέρουσι, ἅπαντα μὲν οὐδ' ἴσως ἐστὶ εἰπεῖν ὅσα πῃ ὄζει; οὐ μὴν ἀλλὰ φρόνημά γε τὸ παρὸν ὑπερφυὲς καὶ τοῦ σώματος καὶ σφᾶς αὐτῆς. ὡς δὲ φοβερώτατος ἐμοὶ τε ἀρχὴν ἔχομεν, πολὺ τούτου σωτηριώτερος, καὶ μᾶλλον ὁμολογούμενος ὁ λόγος ὅδε. τίς γὰρ ἂν εἴδειη, ὅτι Τελεσος μὲν ὁ τῶν ἵππων ἀμφὶ ἀρχαγέτης, παραλαβὼν σὺν τῆς ἄλλων πολιτῆς φοβερώτατος πλοῦτος, καὶ πόλιν αὐτοῖς ἔκτισεν, καὶ τὴν χώραν διέτεμεν; ὁ δὲ πατὴρ Εὐαγόρας, κτησάμενον ἑτέρην τὴν ἀρχὴν, πολὺ φιλαίτερα, ὑπῆρξε σὺν μεγίστῃ κινδύνῳ· καὶ τοσοῦτον μετέσχεν ὥστε μακρὰ φοίνικας σταλαμιῶν τυραννεῖν, ἀλλ' ὧνάρ ἰδὼν τὴν ἀρχὴν, τούτῳ καὶ τῷ ἔχει τὴν βασιλείαν. λοιπὸν οὖν ὅδε ὢν φοβερώτατος ἐμαυτῷ δηλῶσαι, ἵν' ὅτι μάλιστα, ὅτι τοιοῦτός ὅδε ὢν μὴ ὁ βασιλεύς, ἐν μέσῃ διὰ σὺν φοβούμενος, ἀλλὰ καὶ δι' ἑαυτὸν,

διαφέρω

δικαίως δὲ καὶ μείζονος τιμῆς ἢ τοὺς ἰσηγμένους ἀξιωθείη. ὅμως
γὰρ ἴσως πάντας εἰ ἠμελήσατε, πλείστῳ τῷ ἀμαθίᾳ ἀξίας ἄν
τιμᾶν τε σωφροσύνῃ, καὶ δικαιοσύνῃ. ἃ γὰρ μόνοι ἡμεῖς, τὸ καθ'
αὑτοὺς, ὠφελοῦσιν: ἀλλ', εἰ δίκαιόν σκοπεῖν καὶ τοὺς φύσει καὶ τοὺ-
δωκάμεις, καὶ τοὺς χρήσει τῷ σωφρονέστατοι, ἰσοπαρθμῶν τοὺς μὲν
μετυχόντας μεθαμῶς τούτων τῷ ἰδίᾳ, μηδὲν κακῶν αἰτίους
ὄντας: τοὺς δὲ μὴ δικαιοσύνης καὶ σωφροσύνης μετοχῆς πολλὰ τ
βίου τῶν αὐθρώπων ὠφελούσης. εἰ καὶ δή τινες τῶν σωφρονισθέντων
δεῖ τοιούτοις τ ἁμαρτεῖν ἐωθότες, ἠγούμην κἀμοὶ σωφρονεῖν καὶ
τ αὐτ' δίκης τυγχάνειν. τ μὲν οὖν δικαιοσύνῃ, ἐκεῖθεν αὖ μᾶλιστα
κατίδοιτε. παρελαβον γὰρ ὅτ' εἰς τ ἀρχὴν καθιστάμην, τὰ μὲν
βασίλεια χρημάτων κενὰ, καὶ πάντα κατὶν ἀλωβήτα, τὰ πρόσοδα
δὲ παρηχῆς μετὰ, καὶ πολλῆς ὀφειλῆς διῄρθρα, καὶ φυλακῆς καὶ
δαπάνης: εἰσὶν δ' ἐτήσιαι, ὧν τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ἐκ πάντος
τρόπου τὰ σφέτερ' αὐτῶν διορθωμένοις, καὶ πολλὰ παρὰ τ φύσιν τ
αὐτῶν πράττειν ἀναγκαζομένοις: ὅμως οὐδ' ὑφ' ἑνὸς τούτων
διαφθάμην, ἀλλ' ἕνεκα ἐσίας καὶ καλῆς ἐπιμελήθην τ σωφρο-
μάτων, ὥστε μηδὲν ἀλλότριον, ἐξ ὧν ὠφέλουν ἐμαυτὸν ἀνῃρῆσθαι, καὶ
τοῖς δικαιοσύνῃ δεδόσθαι τ πόλιν. ὥστε τι γὰρ ἂν πολίτας,
μὴ τοσούτους τοιούτοις σωφρονίσθαι, ὥστε μήτε φυγὰς, μήτε
θανάτους, μήτε χρημάτων ἁπάντων, μήτε ἀλλοίᾳ μισθοῖς
τοιαύτῳ συμφορᾷ δεῖν τ ἡμᾶς γενῆσθαι βασιλέας, ἀλλ' τ
ἡμῖν τ' ἀλλάδος ἕνεκα, διὰ τ πόλεμον τ γεγενημένον, καὶ συν-
τυχοῦ συλλεγέν ἡμῖν, τὰ πλείστα τούτων διέλυσα, τοῖς μὲν
ἅπασι δικαίοις, τοῖς δὲ μέρει, τῶν δ' ἀναβάλλεσθαι διέμψας,
ὡς δὲ ἔστιν ἐνίοις ἐμαυτὸν ἀφεὶ τῶν ἐγκλημάτων διαλλαττό-
μενος. ἔτι δὲ καὶ τῶν τ ἧσσον ἀκουόντων δυσκόλως ὡς ἐμοὶ
διακειμένων, καὶ τῷ βασιλέως τῷ μὲν λόγῳ διέλαγμένου,
τῇ δ' ἀληθείᾳ τεχνῆς ἔχοντος, ἀμφότερα ταῦτα κατεφρόν-
ουν. τῷ μὲν εὐθύμως ὑπηρετῶν, ὡς δὲ ἔδει δίκαιον ἐμαυτὸν
παρέχων, τοσοῦτο γὰρ ἧττον τῆς ἀληθείας ἐδεδύμουν, ὅσῳ ἔτι
μᾶλλον, ἵνα καὶ μικρὰ μείζω τῆς ἀρετῆς ἐπιμαρτυρίαν ἔχωσιν, ὑπὲρ

τίμιον τῆς

ἡμᾶν δ' ἢ ὦ ἄνδρες, ἢ πλεονεκτεῖν ζητοῦσιν: ἐγὼ δ' οὐδὲν ἧττον ἡδέως μοι χρήσεται ἐξὸν σοφὸν λαβεῖν ἀλλ' ἀφροσύνῃ, μὴ δικαιοσύνῃ ἢ ἐμαυτῷ μόνῳ ἴσχῃ μᾶλλον, ἢ μὴ κακίας πολλαπλασίαν τὴν ὑπαρχούσης κτήσωμαι, ἢ τί δεῖ καθ' ἕκαστον λίθοντα διατείνειν, ἄλλως τε ἢ σωτήμως ἴσχοντα δηλοῦσιν αἱ ἐμαυτῷ, φανήσομαι γὰρ μόνοις μὴ πώποτ' ἀδικήσας, πλείσι δ' ἢ τῶν πολιτῶν ἢ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀπάντων ὠφελήσας, ἢ μείζους ἀφορμὰς ἐκβαλόμενος διδοὺς, ἢ συμπάντων ὧν ἀφ' ἑαυτοῦ βασιλεύσαντες, ἢ τοῖς χρήμασι μέγα φρονοῦντας ὅτι δικαιοσύνῃ ἢ σωφροσύνῃ μᾶλλον χρημάτων δεῖ κρείττους, τοιαύτας ὑπάρξουλας ἴσχειν εἰπεῖν αἰεὶ αὐτῷ. ἢ μὴν δὲ ἢ αἰεὶ σωφροσύνης ἔτι μείζω πίστιν ἴσχω δηλῶσαι. εἰσὶν γὰρ ἅπαντας δυθρώπους αἰεὶ πλείστου ποιούμενοι εἶναι παῖδας εἶναι ἑαυτῷ, ἢ τὰς γυναῖκας, ἢ μάλιστα ὀργιζομένους τοῖς εἰς ταῦτα ἐξαμαρτάνουσι, ἢ τιμῶ ὕβριν τιμῶ αἰεὶ ταῦτα μεγίστων κακῶν αἰτίαν γιγνομένων, ἢ πολλὰς δὴ τῶν ἰδιωτῶν ἢ τῶν δυναστευόντων διὰ ταύτην ἀπολυμένας, οὕτως ἰσχυρὰν τὰς αἰτίας ταύτας, ὥστ' οὐδ' ὧν τῶν βασιλέων ἥκιστα, οὐδὲν φανήσομαι σώμασι πεπλημμελημένος, πλὴν τῶν ἐμαυτῶν γυναικός: ὧν ἀγνοῶ εἰς κάκεῖνοι παρὰ τοῖς πολλοῖς δοκιμώτατοι, ὥστε αἰεὶ μὴ τὰ τῶν πολιτῶν δίκαια πυγχάνοντ' ὄντες, ἄλλοθεν ἢ παθὼν ἑαυτοῖς ἐπορίσαντο τὰς ἀρχάς: ἀλλὰ βιλόβυλος ἅμα μὴ ἐμαυτὸν ὡς πρίωτον τοιοῦτον ὑποφαίνω, ἅμα ἢ παρασκεύασμα κατασκευὴ τῶν τοιούτων ὑποφιλὲς

πατρῴων διωκήσεων, ἐν οἷς ἐμβλέψει οὐ μόνον τῇ ἀλλὰ διοίσῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐπ' ἀρετῇ μίμῃ φερομένων. ἔτι δὲ καὶ τοῦτον πολλῶν καὶ δεινῶν κατηγόρων γενομένων, ὅσοι γυναικὸς λακίζοντες, καὶ κατανοήσαι πεπαιδευμένοι παντὸς τοῦ βίου, μὴ σίρνωσιν οἷς ἔσεξεν, ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ἡδοναῖς λυπούσαις ταύτας, ὑφ' ὧν αὐτοὶ μανέντες ἀξιοῦσιν λυπεῖσθαι. καὶ ἄλλας καινοπίας τινὰς, ὁπόσοις ἐστὶ τὰ ἀνδρεῖα παρίχνυσιν: ἐν δὲ πρὸς τὰς γυναῖκας ἐξαμαρτάνουσιν, ἃς ἰδεῖ τοσούτῳ μᾶλλον διαφυλάττειν, ὁσῳπερ ἀκεκοίτηκε καὶ μείζως ὄντας τυγχάνουσιν τῇ ἄλλων. εἶτα καὶ λαμβάνουσιν ὑπὸ τῶν αὐτοῖς τοῖς βασιλείοις στάσης, καὶ διαφορὰς ἑαυτοῖς ἐγκαταλείπουσιν. καὶ τοὶ χρὴ τοῦ ὀρθῶς βασιλεύοντας μὴ μόνον τὰς πόλεις ἐν εὐνομίᾳ πειρᾶσθαι διάγειν, ὧν φὴ ἄρχουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῦ οἰκίας ἧς κατοικοῦσιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα, σωφροσύνης ἔργα καὶ δικαιοσύνης ἔστιν. οὐ τῷ αὐτῷ δὲ γνώμῳ ἥκειν, οὐδὲ ἀεὶ τὰ παρόντα εἰς τοὺς πλείστους τῇ βασιλέων: οὐδὲ φάδιον δ' ἐστὶν τοῦ μὴ ἐκ ταπεινοτέρας προελθεῖν τὰ παρόντα, τοῦ δ' ἐκ σεμνοτέρας οὐδὲ τοῦ μὴ ὀλιγωρῆσαι αὐτῇ, τοῦ δὲ γνῶσις καταλιπεῖν: ἀλλὰ πάντας ὀφὴ τὰ αὐτὰ φύσει, καὶ ἐκ πατρὸς καὶ ἐκ μητρὸς φύεσθαι κεῖσθαι, τὰ μὲν ἀναγκαῖα εἰς ὁμοιόκρεα τὰ παῖδα καὶ ἐμοὶ, τῇ δὲ ἐμοῖσιν εἰς αἰκίδας, τῇ δὲ θεῶν σὺς Δία, καὶ μανίνα τὰ ἐξ ἐμοῦ γενομένων ὑποτιμᾶσθαι ταύτης τὰ ὀργάσιας. πολλῶν δέ μοι ἐκφερομένων ἐμμένειν τοῖς ὑπεσημασμένοις τούτοις: οὐκ ἔκιστά μοι κἀκεῖνο παρικάλεσον, ἔτι τὰ μὲν διάφορας καὶ τὰ δεινότητος, καὶ τῇ ἄλλων τῇ ἀνθρωπίνων ἰσόρροπα καὶ τῶν κακῶν διδόρων πολλοὺς μετέχοντας, τῷ δὲ σωφροσύνῃ καὶ τῷ δικαιοσύνῃ ἴδια κτήματα τὰ καλὰ καγαθὰ ὄντα. κάλλιστον ἐκεῖ ὑπάλαβον, εἴ τις δύναιτο ταύτας τὰ ἀρετὰς ἐκφορέσιχεν τὰ νοῦν, τῶν ἄλλων ἀφειλόμενος, ὧν μανὲν μέρος τοῖς κοπρίοις μέτεστι, ἀλλὰ καὶ γνωσώτατα καὶ βιωφελέστατα, καὶ μέγιστα, καὶ μεγίστων ἐπαίνων ἀξιώτατα τυγχάνουσιν ὄντα. τούτων ἕνεκα ταῦτα διανοηθεὶς, σπουδάσεσθαι τῶν ἄλλων ἄσκησιν τῷ σωφροσύνῃ, καὶ τῷ δικαιοσύνῃ: καὶ ταύτας ἐκφορελόμενον τῶν ἀνθρώπων, ἐν τοῖς δεῖ τοῖς ἔργοις μανθάνω

μάλιστα τιμᾶν ἠξιοῦτε, ἀλλὰ τοὺς δοκοῦντας ἢ δίκαιος, ἢ σοφοὺς εἶναι, ἢ δι' ἄλλο τι ἀξιόλογοι γενομένους. χρὴ δὲ δοκιμάζειν τοὺς ἀρίστους, οὐκ ἐν ταῖς αὐταῖς ἰδέαις ἁπάσαις, ἀλλὰ τὸν μὲν δικαιοσύνῃ ἐν ταῖς δικαιοπραγίαις, τὸν δὲ σωφροσύνῃ ἐν ταῖς σωφροσύναις, τὸν δὲ καρτερίᾳ ἐν ταῖς τῶν πολεμίων ἀλκαῖς. ἐγὼ τοίνυν ἐν ἅπασι τοῖς καιροῖς τούτοις φαίνομαι πεῖραν ἐμαυτοῦ φύσεως διδοὺς· ἐνθάδε μὲν γὰρ χρημάτων καταλειφθεὶς, οὕτω δίκαιον ἐμαυτὸν παρέσχον, ὥστε μηδένα λυπῆσαι τῶν πολιτῶν. λαβὼν δ' ἐξουσίαν, ὅτι ποιῶν ὅ, τι δὴ βούλομαι, σωφρονίστερος τῶν ἰδιωτῶν ἐγένομαι; τούτων δ' ἀμφοτέρων ἐπεράτωσα, ταύτῃ ἴσχυρὸν τὸ ἀλκιμόν, ἐν ᾗ ἐσθ' πλεῖστος δὲ ἴυγκειμαι μάλιστα πρὸς τὰς πράξεις ἐξαμαρτανόντας. καὶ παύτα ταῦτα ἐτίθεις μὲν ἴσως δὲ ἄκοιτον εἰπεῖν, οὐχ ὡς οὐ φιλοτιμούμενος ὅδε τοῖς πεπραγμένοις, ἀλλ' ὡς ἂν εὖ πιστευθεὶς ἐπὶ τῷ λεγομένῳ. ὑμεῖς δ' αὐτοί μοι μάρτυρές ἐστε παύτων τῶν εἰρημένων. ἄξιον μὲν οὖν καὶ τοὺς φύσει κοσμίους ὄντας ἐπαινεῖν καὶ θαυμάζειν, ὅτι δ' μᾶλλον πρὸς καὶ μὴ λοχσμοῦ τοιούτους ὄντας. οἱ μὲν γὰρ τύχῃ καὶ μὴ γνώμῃ σωφρονοῦντες, τυχὸν δὲ καὶ μεταπεσοῦσι· οἱ δ' φύσει τῷ πεφυκέναι, διηνεκέστερον, ὅτι μείζων ὅδε τῶν ἀγαθῶν ἀρετὴ ἐθέλει, ὅτι παύτα ἐν βίοις ἐν ταύτῃ τῇ τάξει διαμένουσι. διὰ τοῦτο δ' πλείους ἐπαισχύνομαι τοὺς λόγους· καὶ περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν πεπραγμένων, ἵνα μηδεμίαν ὑπολίπω φάσιν, ὡς ἐγὼ ἐπαινέσαι, ἃ δ' ἐγὼ ἐπῄνεσα, καὶ συμβεβούλευσα. φημὶ δὲ πράξεις ἔχειν ἑκάστου ἐμοῦ, οἷς ἐφάνην, δικαίως καὶ δικαίοις, καὶ ὑπότερον γὰρ δὴ ἐλλείπειν τι τούτων, ἀνάγκη ταύτην κακῶς ἔχειν τὰς πράξεις. μηδένος οὖν ἐλαττωθεῖτε, μηδὲ καταφρονεῖτε τῶν πεπραγμένων· ὑπολαμβάνοντες, ὡς ἐν παρὰ ταῦτ' ὄντα ἀλλ' ὡς παρ' ἕκαστον τῶν μερῶν ἢ καλῶς ἢ κακῶς ἔχον τὸ σύμπαν, οὕτω ἀπεδέξασθε περὶ αὐτῆς, καὶ κόσμου μηδὲν ἧττον τῆς ἐμοῦ, ἢ τῆς ὑμετέρων αὐτῆς, καὶ μὴ τιμᾶτε, μικρὸν ἀγαθὸν ἔσ) τὰς τιμὰς, ἃς ἴσχυσιν οἱ καλῶς τῆς ὑμετέρων ὄντες ἀπέχεσθαι τῆς ἀλλοτρίας, ἵν' ἀσφαλέστερον εἶεν ἔχειν τὸν ὑμέτερον αὐτῆς κα-

σπάδι. τοιούτους δεῖ χρὴ σφᾶς σὸν ἄλλους ὑμᾶς, δίον ἐφ ἡμὶ σφᾶς ὑμᾶς ἀξιοῦτε γίνεσθαι. μὴ καταδοῦλοτε πλουτεῖν μᾶλλον, ἢ χρηστοὶ φαίνειν δεῖ: γιγνώσκοντες, ὅτι κ᾽ ἐπὶ ἐλαιῶν κ᾽ ἐπὶ βαρβάροις ὁι μυρίσας ἐπ᾽ ὀμπῇ δόξας ἔχοντες, πλείσων ἀγαθῶν ἀπεστέρηται καθίστανται. σὸν χρηματισμὸς, σὸν παρὰ τὸ δίκαιον γιγνομένους, ἀγεῖσθαι μὰ πλοῦτον, ἀλλὰ κίνδυνον ποιήσῃ. μὴ τὸ μὴν λαβεῖν κέρδος δεῖ νομίζετε, τὸ δ᾽ ἀπολῶσαι ζημίαν. οὐδέτερον γὰρ τούτων ἀεὶ ἐν αὐτῶν ἔχει διώκαμεν, ἀλλ᾽ ὁτότερον δὲ τὸ κερδῆσ καὶ μετ᾽ ἀρετῆς γίνηται τοῦτ᾽ ἀφελήσει σὸν ποιοῦντας. μηδὲ φρὸς ἓν χαλεπῶς ἔχετε ἐπὶ ὑμᾶ ἡμῶν φερόμενοι. ὅσοι γὰρ δὴ ὑμῖν σφᾶς πλεῖστα ἐν ἡμῖν χρησίμους αὐτοὺς παρέχωσι, οὗτοι πλεῖστα σὸν οἴκοις σὸν ἑαυτῆσ᾽ ἀφελήσουσιν: ὅ τι δὴ ὑμῖν ἕκαστος αὐτὸς αὐτῷ τύχῃ σωκοῦσ, ἀγεῖσθαι μηδὲ ἡμὶ λύσῃ, ἀλλ᾽ ἰδὼ κ᾽ τὸ σῶμα τὸμὲν μὴ παρᾷ, τὶν γὰ διαίτημ᾽ ἐν ἡμῖν ὠίδαν τοῖς γιγνομένοις παρεσόμενα. ταύτῶν γὰρ τῶν γινόμενα ἔχοντες, σωφρονίσουσιν δὲ βελίουσθαι σφᾶς αὐτῆσ. μηδὲν ὑπορρῆθαι, μήδ᾽ ὧν κίνδυνοι, μήδ᾽ ὧν πιστεῖτε, μήδ᾽ ὧν μέλλετε φοβεῖσθαι: εἰδότες, ὅτι σφᾶς τὰ κακρυμμένα πᾶσι φοβερώτατον, ἀνεγκαῖον δοκεῖ πολλοὺς φόβους γίνεσθαι. μὴ τυχικῶς ζητεῖτε πολιτεύεσθαι, μήσ᾽ ἀφανῶς, ἀλλ᾽ ὕπως ἁπλῶς καὶ φανερῶς, πῶτ μὴ δ᾽ αἴ τις βέλτιστα ῥάδιον ἐπὶ ὑμᾶς διαβάλλειν. δοκιμάζετε τὰς πράξεις, κ᾽ νομίζετε πιστὰς μᾶλ, ἃς δὴ πράττοντες ἡμὶ βέλιστ᾽ ἀκούσειν. χρήσας ἢ σφᾶς ὧν αἱ ἐγὼ μέλλω πυθόμενος, βελτίους ὑμᾶς νομιεῖν. μὴ κατασιγᾶτε, ἰδὼ τινας ὁρᾶτε σφᾶς ἐν ἀρχῇ ἐν ἡμῖν πιστεύοντας ὄντας, ἀλλ᾽ ὀξυλίζετε, κ᾽ νομίζετε, τ᾽ οὐτᾶς ἐπὶ ζημίας σὸν συγκρύπτοντας τοῖς ἐξαμαρτάνουσιν. οὐτυχεῖς ἢ νομίζετε μὴ σὸν λανθάνοντας, ἰαὶ τί κακὸν ποιήσουσιν, ἀλλὰ σὸν μηδὲν ἐξαμαρτάνοντας. σὸν μὴν γὰρ εἰκὸς τοιαῦτα παθεῖν, ἅπερ αὐτοὶ ποιοῦσι. σὸν ἢ χάριν ὑπολαβεῖν, ἢς ἐξίοι τυγχάνουσιν ὄντες, ἀπορίας ποιεῖτε, μήτι σωώσας, φίλιν τ᾽ ἡμῖς γνώμας. αἱ γὰρ τοιαῦται συστάσις, ἐν μὴν ἢ ἄλλας πολιτείας πλειονικῶσιν, ἐν ἢ μεταχείρας κατδωύουσι. μὴ μόνον ἀπὸ χαθῆ ἢ ἁμαρτημάτων, ἀλλὰ κ᾽ ἢ δόξης

θεὸς τοιαῦτα τοῖς τοιούτοις, οἷς ὅσας καθ' ὑμῶν ὑπολήψεις γενέσθαι. ἡ εὐνοια φιλίαν ἀσφαλεστάτην καὶ βεβαιοτάτην ἔχει νομίζετε, καὶ διαφυλάττετε τὴν παροῦσαν κατάστασιν, καὶ μηδεμιᾶς ὅλως ἐνθυμεῖσθε μεταβολῆς. εἰσὶ γὰρ οἱ διὰ τοὺς τοιούτους παροξυνθέντες ὅσας καθ' ὑμῶν καὶ τὰς πόλεις ἀπώλεσαν, καὶ οὐκ ἔστιν οὓς ἰδίᾳ ἐμισήσατε μᾶλλον. μὴ μόνον τοὺς αὐτοὺς αἰτίους νομίζετε τῆς κακίας εἶναι τοὺς ἐργάτας ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς πολιτείας καὶ ἐμέ, ὃς ἀγορεύων καὶ γράφων ἐν τῷ ἐκκλησιαστηρίῳ καὶ βουλεύων ἐν τῷ ἑαυτῆς κοσμίῳ, ἀρχὴν ἰδίαν κεκόσμηκα. διαφέρετε μὲν διὰ τὸ ἐμοὶ μᾶλλον πρᾴοσι εἶναι, ὑμῖν δὲ ὑμετέρων αὐτῶν ἀμεταμέλητον τὸ ἐμοὶ ἀσφαλῶς, αἰσθόμενον ἑαυτοῦ εἶναι νομίζετε. καλῶς γὰρ ἔχει ἐμὲ καθιζώντων, καὶ αὐτὸ τοῦτο καὶ τοὺς ὑμᾶς αὐξόντων ἕξει, ταπεινὸς μὲν ὢν πρὸς τὸ ἀρχικὸν τὸ ἐμοὶ ἐμμένοντας τοῖς ἔθεσι, καὶ διαφυλάττοντας τοὺς νόμους τοὺς βασιλικούς: λαμπρὸς δ' ὢν τὸ ὑπὲρ τὸ πόλεως λειτουργίας, καὶ τοῖς ὑπ' ἐμοῦ προστεταγμένοις. Προτρέπετε τοὺς πατέρας ὑπ' ἀμαθίας, μὴ μίσει παροξύνοντες, ἀλλὰ καὶ τοῖς παροῦσι ὑποδεικνύοντες αὐτοῖς, ὑποίοις ὄσι χρὴ τοὺς εὖ ἔχειν τοὺς ἀγαθούς. Διδάσκετε τοὺς παῖδας τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν βασιλεύεσθαι, καὶ τοῖς τῶν παίδων τοὺς τοιούτους ἀμετέρους ἰδίζεσθαι αὐτοὺς ὡς μάλιστα διαφέρειν. ἐὰν γὰρ ἀρχέσθαι μάθωσιν, πολλῷ μᾶλλον ἄρχειν δυνήσονται. καὶ περὶ μὲν ὄντος καὶ δίκαιοι, μισθὸν ὑμετέρων ἀγαθῶν: κακοὶ δ' ὄντες καὶ βέλτιον, κινδυνεύσουσι τοῖς ὑπαρχόντων. μέμνησθε δὲ τοῖς παισὶ καὶ βελτίστοις πλοῦτον παρασκευάζειν, ἐὰν αὐτοὺς δυνῶνται ὑμετέρων εὐνοίᾳ καταλιπεῖν. ἀθλιωτάτους δὲ ἡγεῖσθε καὶ δυστυχεστάτους, ὅσοι τοῖς πατράσιν ἄπιστοι γεγένηνται. ἀνάγκη γὰρ τοὺς τοιούτους ἀδίκους ὄντας, καὶ φιλοκερδεῖς ἅπαντας, καὶ μηδὲν μᾶλλον πιστεύοντας τοῖς φίλοις, ἢ τοῖς ἐχθροῖς, ἢ ὁπόλοιπον χρόνον διάγειν. Ζηλοῦτε μὴ τοὺς πλείστους κακοπραγοῦντας, ἀλλὰ τοὺς μηδὲν κακὸν σφίσιν αὐτοῖς συνειδότας. μεγάλου γὰρ τοιούτους ψυχῆς δεῖσθαι τοὺς ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις διάγειν μὴ τὸ κακὸν δυναστεῖαν μᾶλλον πλεῖστον ἀφέλειαν νομίζετε, τὸ δ' ὄνειδος συνεχέστερον ἔχειν ἀλλ' ἔστιν ὑπὸ ἐπιτιμάτων ἕκαστα τῶν πραγμάτων τοῦ χείρους, τοιαῦτας ἡγεῖσθε

καὶ τὰς διανοίας αὐτῶν ἴδῃ. μὴ φθονεῖτε τοῖς παρ' ἡμῶν σοφοῖς γενομένοις, ἀλλ' ἀμιλλᾶσθε καὶ σπουδάζετε, χρήσιμους ὑμᾶς αὐτοὺς παρέχοντες, ἐξισοῦσθαι τοῖς σοφίαν κεκτημένοις. φιλεῖν οἶδα δεῖν καὶ τιμᾶν ἕκαστον ἀφ' οὗ καὶ βασιλεύς: ἵνα καὶ παρ' ἡμῶν τυγχάνητε τῆς αὐτῆς τάξεως. ὅσα γὰρ παρόντες ἡμῶν λέγετε, τοιαῦτα καὶ ἀπόντος φρονεῖτε. τῶν ἔντιμα δὲ πρὸς ἡμᾶς, ἐν τοῖς ἔργοις ἐπιδείκνυσθε μᾶλλον, ἢ τοῖς λόγοις. ἃ πάσχοντες ὑφ' ἑτέρων ὀργίζεσθε, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιεῖτε. ἐφ' οἷς δὲ ἐν τοῖς λόγοις κατηγορεῖτε, μηδὲν τούτων ἐν τοῖς ἔργοις ὑπομένετε. τοιαῦτα γὰρ ἐπιτηδεύματα πρέπει, ὅσα δεῖ ἡμᾶς διώκειν, μὴ μόνον ἐπαινεῖν τοὺς ἀγαθούς, ἀλλὰ καὶ μιμεῖσθαι. τοὺς λόγους τοὺς ἡμετέρους εἶναι νομίζετε: καὶ πειρᾶσθε τούτοις ἐμμένειν, εἰδότες ὅτι τοῖς μάλιστα ποιοῦσιν ὑμᾶς ἃ βούλομαι, τούτοις ἐξέσται ζῆν ὡς αὐτοὶ βούλονται. Κεφάλαιον δὲ πάντων ἐστὶν ἡμῶν: ὅτως ἂν δεῖ τοὺς ὑφ' ὑμᾶς ἀρχομένους ὑπάρχειν ὑμᾶς εἶναι, τοιούτους χρὴ καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἐπὶ τοῖς ὑμᾶς γίνεσθαι. καὶ ταῦτ' ἐὰν ποιῆτε, τί δεῖ καὶ πολὺ συμβουλεύειν μακρολογεῖν; ἐγὼ δὲ ἐγώ τε παύσομαι τοιοῦτον ἅμαξιτὸν, ὅτι καὶ τῷ παραδόντι χρόνῳ, καὶ τοῖς παρ' ὑμῶν ἀμείνοσι ὑπηρετῆται: τυχόντες ὑμεῖς καὶ τῆς βίου καὶ τῆς ὑμετέρας ἀνθρωπότητος, καὶ τῶν ἀρχόντων ἐμοὶ ἀγαθῶν, καὶ τῶν πόλεων ὅσαι μεγάλαι καὶ εὐδαίμονες εἰσὶν, ἄξιοι μὲν οὐδενὸς τελείων ἀγαθῶν ἔσεσθε μηδὲν ἐλλείπειν, ἀλλὰ καὶ πόνων καὶ κινδύνων ἔστε κατὰ τὸν ὑπάρχειν. ὑμῖν δ' ἔξεστι μηδὲν τοιαῦτα πάσχειν, ἀλλὰ πᾶσι μὲν ἡδέσι καὶ ἀκινδύνοις ζῆν, ἅπαντα ταῦτα διαπεράσαντας.

ΤΕΛΟΣ.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ

περὶ παιδῶν ἀγωγῆς.

Τίς δ' ἔχει εἰπεῖν περὶ τῆς ἐλευθέρων παίδων ἀγωγῆς καὶ τίνι χρόμενοι τρόπῳ ἂν ἥκιστα βλάπτοιμεν αὐτοὺς ἐν τοῖς τέκνοις ὀρθῶς φέρειν σκοποῦμεν.

1. Βέλτιον δ' ἴσως ὅσα τῆς γενέσεως ἄρξασθαι πρῶτον. τοῖς τοίνυν ὀρθῶς εὐδοξοῦσιν τίκτειν γλυκύτατα παιδία, ὑπεθέμην δὴ ἔγωγε, μὴ ταῖς τυχούσαις γυναιξὶ συνοικεῖν. λέγω δ' οὐκ ἀπαίρεσιν, ἀλλὰ κακίαν. τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν ἢ τῷ γεγενῆσθαι, διὰ ξαλεῖπα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσχερείας ὀνείδη παρὰ παίσι τε βίαιον, καὶ φερόμενα τοῖς ἐλεύθεροις, καὶ λοιδορεῖσθαι βλαπτόμενοις.

Καὶ σοφὸς ἰατρὸς ἔφη ὁ ποιητὴς, ὃς φησιν: ὅταν δ' κρυπτὸς μὲν κατακλιθῇ χόλος ὀρθῶς θυμὸν κακὸν συνέχειν τοῦ ἐκφύγοις. καλὸς οὖν παιδοποιίας ζητητὴς ἀνεχόμενος, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιεῖται τοῖς νομίμοις παιδοποιίας ἁλισκομένοις.

Καὶ μὴν δὴ καὶ τὰ φερνίσματα τῆς ὑπερχαλκείου καὶ κίβδηλον ἐκφέροντα τὸ γένος, σφαλλόμενος καὶ ταπεινοῦσι τύχαις, καὶ μάλα ὀρθῶς ὁ λέγων ποιητὴς φάσπ. ἄνδρὶ γὰρ αἰδοίῃ, κἂν ἀφυὲς πλαγχθῇ

τις ἦ, ὅταν συμβαίνῃ παῖδες ἢ μητρὸς κακῆς. ὥσπερ ἀμέλει τὴν Θεμιστοκλέους μεγαλαυχίας ἐμπίπλαμεν ἡ κατὰ γυναικὸς ἀγροικίας. Διόπερ οὖν καὶ τὸν Θεμιστοκλέα πολλάκις λέγουσι φάσκειν καὶ θεοὺς πολλοὺς, ὡς ἔοικε, τιμᾶν αὐτὸν βούλεσθαι, τοῦτο καὶ τὴν δήμου συμβουλεῖν τὴν τῶν Ἀθηναίων. ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐβούλετο, καὶ ἡ μήτηρ, ἃ δ' αὐτὴ ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς, ἃ δ' αὐτὸς Θεμιστοκλῆς, καὶ παῖδες ἀθλιωτάτου. παῦσαι δ' ἄξιον ἐπαινοῦντες καὶ Λακεδαιμονίους τὴν μεγαλοφροσύνης, ὅτι τοὺς Ἡρακλείδας τὴν βασιλικὴν αὐτὴν ἐζημίωσαν χρήμασιν, ὅτι μικρὸν τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμου λαβεῖν ὑπέμειναν, ὑφ' ἧς πόλις, ὡς οὐ βασιλείας, ἀλλὰ βασιλίδια παρεσκευάζετο αὐτοῖς διδοῦσα.

Ἐγχωρεῖ δὴ καὶ ἐν τούτῳ εἰπεῖν, ὅσῳ οὐ δεῖ τοῖς πρὸ ἡμῶν παρωφελεῖσθαι. Ποῖον; ὅτι τοῦ ἕνεκα παιδοποιίας πλουτίζοντας ἢ γυναῖκα, ἥτις τὰ παρόντα αὐξάνει, ἡ μητρὸς γυναῖκα δικαιοῦντες ποιεῖσθαι φρόνιμον ἐπιτήδειον ἢ συμφέρουσαν. φίλοι τε γὰρ καὶ μισθωτικοὶ γίνεσθαι φιλοῦσι, ὧν αἱ τὰ ἀρχὰς τῶν ἀποροῦσι οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποικιλόμυθοι τύχωσιν. ἢ καὶ διοχλοῦσι μειρακίοις ἐκστατικὰ ἰδεῖν, καὶ παραφρονοῦντι, πεφυσηκόσι, ἴφασιν, ὁ πατήρ σε μυθῶν ἔπαιρεν. καὶ ὅσα μὲν τῶν γήσιος τοσαῦτα εἰρήσθω μοι· ὅσα δ' ἂν ἀμφίλογος καὶ δηλητήριον.

Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, ὁ καὶ τὴν τύχην καὶ τὴν ὀπτικὴν μέλλῃ εὐθαμβῶν, ταῦτον καὶ καὶ τὰ ἀριστῆς φατέον ἔχειν: ὡς εἰ τοῦ ταυτὰ δικαιοσύνης ἔχειν τέλεα δεῖ συμβαίνειν, φύσιν, καὶ λόγον, καὶ ἔθος. καλῶ δὲ λόγον μὲν τὸ μάθησιν. ἔθος δὲ τὸ ἄσκησιν. εἰσὶ δὲ αἱ μὲν ἀρχαὶ τῶν μαθήσεως, αἱ δὲ χρήσεις τῶν μαθήτης. αἱ δὲ ἀρχαί τῶν τῶν παίδων. καθ' ὃ δὴ καὶ λεκτέον τι τούτων καὶ τῶν αὐξάνεσθαι κωλύω γένεσθαι τὸ ἀμείνω. ἃ μὲν γὰρ φύσει αὖον μαθήσεως τυγχάνει, ἃ δὲ μάθησις δίχα φύσεως ἐλλιπές, ἃ δὲ ἄσκησις χωρὶς ἀμφοῖν ἀτελές. ὥσπερ δὲ δεῖ τὸ γεωργίας, πρῶτον μὲν ἀγαθὸν ὑπαρξαι δεῖ τὸ χωρίον, εἶτα δὲ φυτευτὸν ὀπτιμώτατα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα: ἐν αὐτῷ τρόπον τινὰ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, γεωργῷ δὲ ὁ παιδεύων, σπέρματι δὲ αἱ τῶν λόγων ὑποθῆκαι, καὶ τὰ παραγγέλματα.

Τούτῳ

Ταῦτα παίτα διατεινάμενος εἰπεῖν, ὅτι συμβάλλει καὶ συμβαίνειν εἰς τας τῆ παρ' ἅπασιν ἀδημόνων ψυχὰς, Πυθαγόραν καὶ Σωκράτες, καὶ Πλάτωνος, καὶ τῆ ὅσοι δόξης ἀειμνήστε τετυχήκασιν. ἐυδαίμων μὲν οὖν καὶ θαυμαστὸς ἂν τῆ τοῦτα παίτα διὰ τῶν τις ἀπόδωκεν. εἰ δέ τις ὄιεται, ἐδὲν ἂν ἓν πτοφυκότας μαθήσεως καὶ μαθήτας τυχόντας ὀρθῶς πρὸς ἀρετὴν, ἂν δὲ τὴν ἡ φύσις ἐπλάπασιν εἰς τὸν διὰ χέμβον δύαδρομεῖν, ἴζω πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τῶν παντὸς διαμαρτάνειν· φύσις μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει μαθημία, φαυλότητα δ' ἐπιμαρδοῖ διδαχὴ. καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια ἐδὲν ἀμελοῦντας φίλη, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐμμελείαις ἀλίσκεται.

Καταμάθοις δ' ἂν, εἰς δύσπιστον θεῶρημα καὶ τελεσιεργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος δέδυ, ὅτι πολλὰ τῆ γεγενημένων ὀπιλείψας. στεγάνης μὲν γὰρ ὕδατος πέντε κεκλαίνεσι: σίδηρος δ' καὶ χαλκὸς ἢ ἐπαφὰς τῆ χρόνου ἐκπεύονται. οἱ δ' ἀμελέτητοι ἔχοι πόνῳ κεκμαθότες ἴσως ἂν, εἴτι γένοιτο, τῶν ἐξ ἀρχῆς σώσαιντο αἱ λαζεῖν δύναμεν. τάς γε μὲν κεκμαπύλας τῆ ὑπερεμπτῆ βακτηρίας ἀπευθύνει ἀμύχανον, ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῆ πόνῳ τ' κρῖ φύσιν ἰσχύτο κρεῖττον.

Καὶ μέντοι ἄρα ταῦτα τῶν ὀπιμελείας ἰσχυῶν, δια δ' εἰκότως, ὡς ἀλλὰ καὶ μύρια ὅσα μυρίοις, ἀγαθὰ γὰ πέφυκεν, ἀλλὰ ἀμαθεῖσι χορήσιμα, καὶ ὅσῳ τῆ φύσι βελτίων ὄζι, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξεργασθεῖσα δι' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυται. ἀλλ' ὄζι τις ἀπίκεστος καὶ τερπνότερος τ' ὄντος, ἀλλὰ γεωργηθεῖσα παρευτίκα ῥᾳδίως κάρπὸς ἐξιώτικα.

Ποῖα δ' ἄνδρα ὡς ὀλιγωρηθέντα, μᾶλ' ςρίζλα φύτα, καὶ ἄκαρπα καθίςαν, τυχόντα δ' ὀρθῆς παιδαγωγίας, ἥκιστα γίνονται καὶ τελεσφόρα.

Ποῖα δ' σώματος ἰσχὺς ὡς ἐξαμβλώθη, καὶ κατωφθίνει δι' ἀμέλειάν καὶ ῥᾳθυμίαν καὶ κακοξίαν. Τίς δ' ἀσθενὴς φύσις οὐ τοῖς γεγυμνασμένοις καὶ κατηλήσησι πλεῖον εἰς ἰσχὺν ἐπίδωκε: πόσοι δ' ἵππου κάγῶς πολυσθαμονθέντες, ὡς ἀνυπόπτοις ἐχθίοσι δύνασθαι; πόσοι δ' ἀσθμασι μείναντες, ὑ σκληρούχησις καὶ θυμοειδεῖς

ἀπέδωκεν; Καὶ τί δεῖ τ' ἄλλα θαυμάζειν ὅπου γε τὴν θηλείαν τὴν ἀγελαστίαν, ὀφθῆναι πολλὰ, καὶ πεθαστεύθηναι, καὶ χειροήθη γενέσθαι, τοῖς πόνοις; Ἴυγξ δὲ καὶ ὁ θετταλὸς ἐρωτικὸς εἰς τίνας εἰσὶν οὐ πεπόταται θετταλῶν; Ἴσθι· ὡς παύσομαι πολυμυθῶν. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καὶ γὰρ τὸ ἦθος δεῖ πολυχρήστου καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς οἰκείας δεῖ πως λέγειν, ὡς δεῖ πλημμελεῖν δόξεσε.

Εἰ δ' ἄρα τούτων ἕπεται παρακελεύσματι χρησόμενος, ἀπολαύσομαι τοῦ ἔπος ἀνυπευθύνου μικτεύσεως. Λυκοῦργος γὰρ ὁ τῆς Λακεδαιμονίων τολμήσας δύο σκύλακας τῆς αὐτῆς γενέσθαι λαγὼς, οὐδὲν ὁμοίως ἀλλήλοις ἤγαγεν, ἀλλὰ τὴ μὲν ἀπέφηνε λαγὼ καὶ σπείρωσεν, τὴν δὲ ἐξεχρήσατο καὶ θηρᾶν ἐδίδαξεν.

Εἶτα ποτὲ τὴν Λακεδαιμονίων εἰς ταυτὸ συνειλεγμένην, μεγάλη τοῦ ῥοπὴ φορὰς ἀρετῆς κρίνειν δοκεῖ, ἐνῆρις ἔφησε Λακεδαιμόνιος, καὶ ἔδη καὶ παιδιὰς, καὶ διδασκαλίας, καὶ βίον ἀγωγάς. καὶ ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσω φανερά. εἶτα προσαγαγὼν τοὺς δύο σκύλακας διαρπάκα, καταθεὶς εἰς μέσην λοπάδα, καὶ λαγῶν κατευθὺ τῆς σκυλάκων καὶ ὁ μὲν ὅπη τὸν λαγῶν ἤμυξεν, ὁ δὲ ὅπη τὴν λοπάδα ἔρρηξεν. Τῶν δὲ Λακεδαιμονίων ἐνδίπου συμβεβηκὸς ἐχόντων τί ποτε αὐτῷ τοῦτο δηώσεται, καὶ τί βουλόμενος τοὺς σκύλακας ἐπεδείκνυεν, ἔνιοι γνόντες, ἔφη, τῆς αὐτῆς ἁμαρτόντες, διαφέρειν δὲ τυχόντες ἀγωγῆς, ὁ μὲν λαγὼς, ὁ δὲ θηρευτὴς ἀποδείξασα. Καὶ σοὶ μὲν ἰδὼν καὶ βίαν ἀρκεῖ τῶν τοιούτων, σοὶ δὲ ξυοῦς, ἐχόμενον εἰ εἰκὸς λέγειν.

Δεῖ δ' ἐς ἐγὼ φαίην αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα τρέφειν, καὶ τούτοις ὑπάρχειν τοὺς μαστούς. συμπαθέστερόν τι γὰρ θρέψουσι καὶ διὰ πλείονος ὀπηδήσεως, εἰ ἐνδοθεν, καὶ τὸ δηλεγόμενον, ἐξ οὐσίας ἔχουσα ἀπαλῶν ἀγαπῶσα τὰ τέκνα, αἱ τίτθαι δὲ καὶ αἱ ξυοὶ ἐξ ὧν ἔχουσιν ὑποδολιμαίου καὶ παρίζηλον ἔχουσι, εἴ τι μαθοῦ φιλοῦσαι. Δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις, ὅτι δεῖ τὰς μητέρας, ἀγαθὰς γενέσθαι, αὐτὰς τιτθεύειν καὶ τρέφειν.

Διὰ τοῦτο παντὶ ζώῳ τικτούσῃ, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος ξυοῦ ἔχουσι. σταθὸν δὲ ἄρα καὶ ἡ φρόνησις δηποῦ ἐνέθηκε θ' γυναιξὶ πρὸς μαστοὺς,

μασιν, ἵνα καὶ εἰ δίδυμα τίκτοιεν, σπᾶσθαι ἔχοιεν τὰς τῆς τροφῆς πηγάς. χωρὶς δὲ τούτων ἀπόνοιαν ἢ τοῖς τίκτουσι γίγνοιτ' ἄν, καὶ φιλοτεκνότεραι. καὶ μὰ Δί' οὐκ ἀπεικότως. ἡ σωτηρία γὰρ αὐτῶν ἀμφοτέροιν ὅτι τῆς οὐσίας. καὶ γὰρ τὰ θήλεα τῶν σωτηρομένων ἀποκαυμάτων, ταῦτα πολὺ μᾶλλον φαίνεται μᾶλλον ἄν, ὥσπερ ἔφαμεν αὐτὰς πειρᾶσθαι τὰ τίκτα τρέφειν τὰς μητέρας.

Ἐὰν δ' ἀπολωλότος ἔχοις, ἢ διὰ σώματος ἀσθένειαν (γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ τοιοῦτον) ἢ φῶς ἑτέρου τίκτων ἀπόνοιαν ἔχουσαν ἥδιον· ἀλλὰ τὰς μὲν τίτθας καὶ ἔξω, οὐ τὰς τυχούσας, ἀλλ' ὡς ἐπὶ μάλιστα ἀπονοίας δοκιμαστέον ὄζει. Πρῶτον μὲν τὰς ἕξεσιν ἀλλοιώσας.

Ὥσπερ γὰρ τὰ μέλη τοῦ σώματος οὕτως ὑπὸ γήρους πλάττηται τὴν τίτθαν, καὶ ὄζει, ἵνα τοῦτο τὸ ὠφελὲς καὶ ἀσφαλὲς φύηται· ἐκ αὐτοῦ [illegible] ἐξ ἀρχῆς τὰ τοῦ τίκτου ἤθη ῥυθμίζειν φερόμενα. [illegible] καὶ ὑγιὲς ἠθάτης. καὶ ταῖς τούτων ψυχαῖς ἀπαλαῖς ἔτι [illegible] ματα ἐντίκτεται. παῖδες τὸ σκληρὸν, μαλακὸν καθάπερ γὰρ σφραγῖσι τοῖς ἁπαλοῖς ἐκτυπούμενα [illegible] ἅττα αἱ μαθήσεις ἐν τῇ ἔτι παιδίαν ψυχαῖς ἐκτυποῦσθαι. καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἰμμύσαις παρεκτεῖναι ταῖς τιτθαῖς, μὴ δοῦ τυχόντας μύθους τοὺς παιδίους λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων ψυχὰς ἐξαρχὰς ἀρσίας [illegible] συμβαίνῃ κινδυνεύειν ἢ καὶ φαυλίδιον [illegible] λόγων χρὴ παῖδ' ἔτ' ὄντα, καλὰ [illegible] ἔργα.

Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλειπτέον ἄξιόν ὄζειν. ὅτι καὶ τὰ παιδία, τὰ μέλλοντα τῆς ἕξεως ὑπομνητέον καὶ τούτοις συνοικεῖν ἡδέως, ζητητέον πρῶτον μὲν ἀπονοίας οὖν πρώτους, ἔπειτα μὴ τοὺς ἀλλοιωκὰς καὶ σκέλτερκα λέγειν, ἵνα μὴ συνδιαχρονῶμεν βαρβάρους καὶ τὴν ἕδος μεχθηρῶς, ὑποφερόντας τι τῆς ἀκούσης φαυλότητος. καὶ ὡς παροιμιάζόμενοι φασὶν, ὡς ὑπὸ τρόπον λέγοντες, ἔτι δὲ χαλὰ παρυκισῆς ὑπεσκάζειν μαθήσῃ.

Ἐπειδὰν τοίνυν ἀλικίδιον λάβωσιν ὑπὸ παιδαγωγοῖς τεταγμένοις, τὸν δὲ ὀπαδὸν δὴ ὀπαδὸν ἐκτέον τῶν τοιούτων καλαστάσεως, οἷς μὴ

λάβωσιν ἀφ' ἑαυτῶν ἢ βαρύθυμοι, ἢ παλμῴδεις τὰ τέκνα παραδόντες.

Ἐπεὶ τοίνυν γε τὸ γενόμενον, πολλοῖς ὑπὲρ κατακλασεῖς ἔδει. Τῶν γὰρ ἀνδρῶν τὸν μὲν ἀπαίδευτον ἐᾶν μὴ γαμεῖν ἀπαιδευσίαν, τὸν δὲ ναυκλήρους, τὸν δὲ ἱππάρους, τὸν δὲ οἰκοδόμους, τὸν δὲ δανειστάς· ὃ τι δὴ δυσχεραίνουσιν εἰς ἐπανόδους, ἀνάλωτον καὶ λύσσης, φησὶ πάσαν φαρμακείαν ἀχρήστον, τούτῳ φέγγεσθαι ὑπαλλάττειν τὸν τρόπον.

Δεῖ δὲ τὴν ἀπαιδευσίαν παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι τῇ τοῦ φύσει, οἷός ἦν ὁ Φοῖνιξ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως παιδαγωγός.

Τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων, ἁρμόσει τρόπον. Διδασκάλους γὰρ ζητεῖν τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδιάβλητοι, καὶ τοῖς τρόποις ἀκατάληπτοι, καὶ τῆς ἐμπειρίας ἄρειοι. Πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκαγαθίας, τὸ νόμιμα τυγχάνειν παιδείας. Καὶ καθάπερ τοὺς γεωργοὺς τοῖς φυτοῖς παρακτέον, ὄντως οἱ νόμιμοι τοῖς ἀνδράσιν, ἐμμελεῖς τοὺς ὑποδοχῆς, καὶ παρακτέον παρακτικοὺς τοῖς νέοις, ἵν' ὁμοῦ τούτων βέλτιστοι τὰ ἤθη.

Νῦν δέ τις καταπύσῃ τὴν πατέρων εἰσίν, ἔστιν ὅτε δυκμισίαν ἔδει μέλλοντας διδάσκειν, δι' ἄγνοιαν, ἐᾶν ὅτι καὶ δι' ἀπειρίαν, δυστρόποις ἀδικήμασι, καὶ παρανόμοις ἐγχειρεῖσι τοὺς παῖδας. καὶ ὅπου τοῦτο ὄζει κατακλάζειν, εἰ μὴ δι' ἀπειρίαν αὐτὸ φράσῃσιν, ἐκεῖνο δ' ἐκφάτως εἴπειν. Πόθεν; εἴποτε γὰρ εἰδότες (ἀμαθομάθους μᾶλλον αὐτοὺς τοῦτο λεγόντων) τὴν εἰσαν τῆς παιδιόντων ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὁμοῦ τούτοις ὑπηρέτησαν τοῖς παῖδας.

Οἱ μὲν γὰρ τῶν ἀρισκομένων ὑπάμβυνι κολακείας· εἰσὶ δὲ οἳ διαμένους χαριζόμενοι φίλοις, παρόμοιον ποιοῦντες, ὥσπερ δὲ εἴ τις τῷ σώματι κάμνοντι, τὸν σιτὸν ὑπηρέτην διαπίπτει δὲ σώσαι παρελπὼν, φίλῳ χαριζόμενος, τὸν δι' ἀπειρίαν ὑπολέσαιτο δὲ αὐτὸν ἀφέλοιτο, ἢ ναύκληρος τὸ ἄρειον ἀφείς, τὸν χείμωνα δίκην

ἀδικημένοις, φίλοι ἀληθέντος. Ζεῦ καὶ θεοί πάντες, πατήρ τις κακολούμενος, πλείω λόγον τῶν ἀδικημένων ποιεῖται καθ' ἑαυτοῦ; ἢ τῶν τέκνων παιδεύσεως.

Εἶτ' οὐκ εἰκότα πολλάκις, ὁ Κρής τις ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς ἔλεγεν, ὅτι εἰσὶν ἄρα δίκαιον ἦν, αἰσχύνεται ὅτι τὸ μανικώτατον τῶν πόλεως αἰσθάνεται μέρος, ὦ ἄνθρωποι, τοῖς φίλοις: οἱ τινες χρημάτων μὲν κτήσεως πόρον πᾶσιν ποιοῦσι παντοίων, τῆς δὲ ἡμῶν, οἷς ταῦτα καταλείψομεν, μακρὰν φροντίζουσι:

Τούτοις δὲ ἔγωγε συγγνοίην, ὅτι οἱ τοιοῦτοι πατέρες παρακλήσιν ποιοῦσιν, οἷον ἂν τις τῶν μὲν ὑποδημάτων φροντίζοι, τῶν δὲ ποδῶν ἀμελοίη ἴσχυρ.

Πολλοὶ δὲ εἰς τοσοῦτον τῶν πατέρων προσῆκεν φιλαργυρίας ἦλθε, καὶ μισοτεκνίας, ὡς ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελοίησθε, αὐθρώπους τοῦ μισθοῦ τιμίους αἱροῦνται τοῖς τέκνοις παιδευτάς, ἵνα τὴν ἀμαθίαν διώκοιτε.

Ἃ καὶ Λεόντιππος οὐκ ἀκόμψως, ἀλλὰ καὶ παγκάλως εἰσέπεσψε τῷ λόγῳ, πατέρα τοῦ καὶ φρενῶν κενόν. Ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτὸν, πόσου ἂν τὴν μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως χιλίας, ἔφη, δραχμάς. τοῦ δὲ, Ἡράκλεις, εἰπόντος, ὡς ὑπέρπολυ τὸ αἴτημα. Θωϋκυμεῖ γὰρ αὖθ' ἑκάστοθι χιλίου ἀφικέσθαι τηλικαῦτα εἶπε. Δύο ἕξεις αὖθ' ἑκάστοθι, καὶ τὸν υἱόν, καὶ ὃν αὐθάνατο τὸ δὲ ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον: τῷ μὲν διδάσκαλῳ σωφρονίζειν τὰ παιδία δίκαιον τοὺς τρόπους, καὶ φρονεῖν τὰ ἀριστοκρατικὰ ὀφθαλμῶν, μισθὸν μόνον δὲ ποιεῖσθαι φρονοῦντα τοῦ λόγου ὀφθαλμὸν καὶ τομίμων ἀκούειν.

Τί ἂν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς πάτρωσιν, ἐνεστὶν κακῶς μὲν θρέψωσι, κακῶς δὲ παιδεύσωσι τοὺς υἱούς; ἐγὼ φράσω. ὅταν γὰρ εἰς δύσερις ἐγκρούσωσι τοῦ μὲν ὑγιαίνοντος καὶ τεταγμένου βίου καταφρονήσωσι, ὅτι δὲ τοὺς αἰτίους καὶ αὐθεκαστοδίους ἑαυτοὺς κρινοῦσι, τότε δὴ μεταμελοῦνται τῶν τέκνων φρονήσεως παιδείαν, ὅτι οὐδὲν ὄφελος τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν ἀλλὰ μεταμελοῦνται. Οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κόλακες καὶ παρασίτους

ἐκλαμ-

ἀνέλαμβάνεσθαι, καὶ θεράπτειν ἀσήμως καὶ καταφρονεῖσθαι, καὶ τὸ πόντιον τὸ ἀξιοπρεπὲς καὶ λυμαίνεσθαι, ὡς δέ τινες ἐπαίρεσθαι καὶ χαμαιτύπης λυμεῶνας, σοβαρὰς καὶ πλουτολεῖς· ὡς δὲ κατοφοφᾶσθαι· ὡς δὲ εἰς κύβους καὶ κώμους ἐξοκέλλειν· ἤδη δέ τινες καὶ τὴν νεανικωτέραν ἅπαντας, κακῶν μαχίμους ὄντας, καὶ κτηνοφόρους ὄντας, καὶ μέθυ ἀνδρὶ θανάτου τιμώμενοι. φιλοσόφως δὲ ὁμιλήσαντες, δοῦναι οὐ τοῖς ἴσοις φράγμασιν ἑαυτοὺς ἀνατεινάμενοι παρέσκοπτον· καὶ τὸ γε παράσημα τῶν Διονύσου ἱμάντων ἀνὸς φορητικῶς μὲν τοῖς ῥήμασιν, ἀληθῶς δὲ τοῖς φράγμασι παρεκτείνει καὶ φύσιν· εἰσιλθεῖν εἰς πορείαν πᾶν, ἵνα μάθῃς, ὅτι τὰ ἀνάξια τὰ τίμια, ἀνδρὶ διαφέρει.

Συμβολὴν τοίνυν ἐγὼ φημι καὶ χρησμολογεῖν μᾶλλον ἢ παρακρούεσθαι ἀξίαν· ἀνδρείκτους, ὅτι ἂν πρᾶττειν καὶ μίσει καὶ τιλυσταῖον εἰ τούτοις καρέλαιον, ἀγαθὸν ἀσυφάλεια καὶ παρδαλέα νόμιμός ὄζει. καὶ ταῦτα φορεῖ καὶ σωτηρία πρὸς ἀρετὴ καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα τὴν ἀγαθὸν ἀνδρεῖα, καὶ μακρὰ, καὶ οὐκ ἀξιοπρόσεκτα καθίσηκεν. Εὐγένεια καλὸν μὲν, ἀλλὰ φορητὸν ἀγαθόν.

Πλοῦτος δὲ τίμιον μὲν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα, ἐπεὶ καὶ τὴν μὲν ἐνόντων πολλάκις ἀφείλατο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι, φίρνυσα φορτίνην· καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος, σκηπὸς ἐκκεῖται τοῖς βαλλομένοις βαλλάντια τοξεύειν, κακοῦργοις ἐπίταγμα, καὶ συκοφάντης καὶ τὰ μίζητον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροῖς τάσσει. Δόξα γὰρ μέλι σημεῖον ἀλλ' ἀσίδαρον.

Κάλλος δὲ σεμνάγητον μὲν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. ὑγίεια δὲ τίμιον μὲν, ἀλλ' ἀμετάστατον· ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μὲν, ἀλλὰ νόσοι ἀνάλωτον καὶ γῆρας· τὸ δὲ ὅλον, εἴ τις ὅτι τῇ τοῦ σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων, πόσον γὰρ ὄζει ἰσχὺς ἀνδρεῖα (κῆπαι) τὴν ἀλλαντζώαν δυνάμεως; λέγω δ' ὅσον ἀλεφάντων καὶ ταύρων καὶ λεόντων;

Παρδεία δὲ τὴν ἐν ἡμῖν μόνον ὄζει ἀθάνατον καὶ θεῖον. Καὶ σῶα τὰ πάντων ὄζει κυριώτατα ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. Καὶ ὁ μὲν νοῦς, ἀρχικός ὄζει τοῦ λόγου, ὁ δὲ λόγος, ὑπηρετικὸς τοῦ νοῦ,

τύχῃ

πόλις μὴν ἀναλωτος, συκοφαντία δ' ἀνεφάρμοστος, ὥσπερ σὶ ἀδιάφθοροι· γήρα σὶ ἀλύμαντος. μόνος γὰρ ὁ νῦς παλαιεύμενος ἀπόζᾳ. καὶ ὁ χρόνος πάλλα πάντ' ἀφαιρῶν, τὴν γήρα σοφοσίδην τῶν ὀπτορίμων. ὁ γὰρ μὴν πόλεμος χαμαίῤῥη δίκλιν, πάντα σύρων, καὶ πάντα παραφέρων, μόνων ἀ δύνατα παῤῥεῖν παρελθεῖν.

Καὶ μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ μεγαρεὺς φιλόσοφος, ἀξιωμνημόνευτον πεποίησαν ἀπόκρισιν, ὅτι Δημήτριος ὑξανδρα ποδισάμβας ἡ πόλιν, εἰς ἴσαρος κατέβαλε, καὶ ἡ Στίλπωνα ἤρετο, μή τι ἀσπλολικὸς εἴη; καὶ ὃς ἀ φήτα, εἶπε· πόλεμος γὰρ ἀ λαφυραγωγεῖ ἀμετίω. Σύμμαχος δ' καὶ συμμοδος, καὶ ἡ Συκοφάντους ἀπόκρισις ταύτη φαίνεται. Καὶ γὰρ ἄτος ἱερατίσαντος αὐτὸν (μοι δοκεῖ) Γοργίᾳ, ἵν' ἔχοι εἰπεῖ τῶ μεγάλα βασιλίας ὑπόλυψιν, καὶ εἰνομίσατο τοῦτον δυδαίμονα εἶ; ἀκ οἶδα, ἔφασι, πῶς ἀμετ' καὶ παῤῥείας ἔχῃ, ὡς τ' δυδαιμονίας ἐν τούτοις, ἀκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένης. ὥσπερ δ' παρεκινῶ, τ' παῤῥείας τ' τίκτων μανδὶν ποιεῖσθαι φρύαγμάτερον· ἄτως αὖ πάλιν φαμὶ δεῖν τ' ἀδικαθάρτ καὶ ὑγιαρίσης ἔχεσθαι.

Τῶν δ' παιηγυρικῶν λόγων, ὡς πορρωτάτω εἶναι χρὴ ἀπάγχη· τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ὀδὲν ἀπαρέσκειν.

Μαρτυρεῖ δ' μοι τὸ λόγω γὰρ Εὐριπίδης λέγων· ἐγὼ σὶ ἄκεμψος εἰς ὄχλον σ' ἂν αἰ λόγον, εἰς ὀλίγους δ' καὶ λίγιος σοφώτερος, ἔχῃ δ' γὰρ μοῖραν τ' σὶ'.

Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μισικώτεροι λόγῳ. ὁ ρᾶσὶ ἴσως ἐν τοῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις ἀριστῶς καὶ κεχαρεσμένως ἀπαιδεύοντας λέγειν, καὶ ἡ βίον ὡς τὰ πολλὰ ἀσώτους καὶ φιλησόνους ὀπτεμένοντας· καὶ νὴ Δῖ εἰκότως. εἰ γὰρ ἄλλοις ἡδοναῖς παρεκσευάζοντες ἀμελοῦσι τῶ καλῶ, ὁλοῦ γ' δ' τ' ἰδίας ἀνυπαθείας καὶ ηὐφοῦς ὑπόφαίνω, τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς ποιήσωντο, ἃ τὸ σῶφρον δεῖν τῶ τερπτοῦ διώξαμεν.

πρὸς δ' τούτοις τί δ' ἂν ἔοι παῖδας χρηστὸν ἔτερον διδάξαμεν. καὶ τίσιν ἀγαθοῖς ὀπηδύσαν παρεκτήσαμεν; καλὸν γὰρ τοι μανδὲν εἶκῆ μάτ' λέγειν μάτε πρᾶξιν· καὶ ἡ παρεμιῶν, χαλεπὰ τὰ

τὰ

τὰ κεφάλαια. οἱ δ' αὐτοχέδιοι τὸν λόγον, πολλῆς ἀκριβείας καὶ βασάνου δεόμενον, οὐδ' ὅτι παιστέον ὅλως εἰδότες τὸν καιρὸν τὸν ἄλλων πλημμελημάτων, οἷς δὴ ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγασιν εἰς ἀμηχανίαν ἑαυτοὺς ἐμπίπτουσι, καὶ πολυλογίαν. Σκέψις δ' ἐκ δὲ τοῦ ἐκκεκαθάρθαι συμμετρίας τὸν λόγον ἐκπίπτειν.

ὁ αὐτὸς κλῆς, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, παρακελεύεται, καὶ ἄμβους ὑπὸ τοῦ ἄγαν πολλάκις ἐχ' ὑπάκουσι, λόγων, ἀσυμπάντων εἶναι ἀσυμπάντων δ' καὶ δαιμονίως ζηλωτὰς τὸν τοιοῦτον πολιτείας χρῆμα, καλέοντων αὐτὸν τὸν ἀθλιώτατον σύμβουλον, αἰτίζοιμι ἂ συμπάντων λόγων. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως, ἀδίκαιος τύς ὄσι, καὶ πιπλασμένα παρέλθοιεν. ἐὰ δ' τῷ καὶ Μενεδίκῳ λόγῳ, τὸν τῆς σκέψιος ἀφίλεσθαι ἐναργῶς παρίζησι φησὶ χρῶ. ἐγὼ δ' ἐσκέφθαι μὲν οὐ δικαίως φημὶ, καὶ ἐκ τοῦ ἀμαθείου, κατεμεμελετηκέναι γὰρ οἷς ἐνῶ μάλιστα ἐμοὶ. καὶ γὰρ τοῦ ἄθλιος ὢν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πάσχων, ἐμέλλον ὧν εὖ τούτων ἐρεῖν ἐμέλλον.

τὸ δ' δὴ παντὰ πάσης ἀποδοκιμάζειν τὸν λόγον τῷ ἀτοιμοτάτῳ, καὶ πάλιν αὖ τούτῳ ἐκ ἐπ' ἀξίοις ἀσκεῖν, ἐ φαῖμι δ' ἐγὼ, ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ τοῦτο φυσικὸν ὄν.

μιχθὲν δ' τῷ αἰσθητῶν ὑλικίας, ὑδὲν ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἀξιοῦ λέγειν. ἀλλ' ὅταν τις μιζόσῃ τὸν δυνάμεων, τότε τῷ καιρῷ καλόντων, ἐλευθεριάζειν τοὺς λόγους φησὶν.

ἅπαντες γὰρ οἱ πολλοὶ χρόνον διδόντες, κἂν λυθεῖεν ὕστερον, ὑπὸ τῆς πολυχρονίου τῶν δισμῶν συνηθείας ἐ δυνάμενοι βασίζειν ὑποκολίζουσι. ἢ αὐτὸν πρόπτει οἱ πολλῷ χρόνῳ τὸν λόγον σφίγξαντες, κἂν εἴποτε ἐκ τοῦ παραχρῆμα δώσειν εἰς τὸν, οὐ δύνηται τὸν αὐτὸν τῆς ἐμμελείας χαρακτῆρα φυλάσσειν. τὸ δ' ὅτι παῖδας ὅταν ἐᾷν ὀρθῶς καιρὸν λόγῳ μαθολογίας τῆς ἀκαίτους αἰτίων κρίσεως.

Ζωγράφους, φασὶν, ἄθλιος ἀπολλῶ δείξας εἶκονα, τοιοῦτον, ἔφη, νεῦ γέγραφα. δεῖ καὶ ἐν μικρῷ λόγῳ εἶναι, εἶδον ὅτι ταχὺ γέγραπται. θαυμάζω δ', πῶς ἐχὶ τοιαύτας πλείους γέγραφας. ὥσπερ πίνων (ἐπανάγω γὰρ πρὸς τὸν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν) ἐ διαπτυκλῶ καὶ παιζάζῃ φθόνῳ· ὅταν αὖ πάλιν καὶ τῷ σμικρολογίᾳ τῆς

λέξεως

λέξεως καὶ παρατάξεως, παρὰ τὸ δικαίως καὶ φυσίκως. ἢ μᾶλλον ὑπερβολικὸς, ὀνομολογουμένως ὢν ἢ ἰσχνὸς, λίαν ἀνίκμαστος.

Καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἐ μόνον ὑγιεινὸν, ἀλλὰ καὶ ἀλυπητικὸν ἔστι καὶ ἡ λόγων αὐτῶν ἐκ ἄφοσις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡδυφωνος ἔστι καὶ εὐεί. τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς, ἁπαντᾶ πᾶσι μόνον· τὸ δὲ ἀστεϊσμὸν καὶ θαυμάζεται.

τῶν δὲ τὴν ἰσχνὸν γνώμην ἴσχον, καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως ὄντα γὰρ ἁπλοῦν ἐστὶ καὶ κατάπλαγα φερόμενα ἔστι. τὸ μὲν γὰρ εἰς ἀκαιρωτέραν, τὸ δὲ εἰς αὐθεκαστοδιάβολα περιέστηκεν ἐν τοχρὸν δὲ τὸ τῶν μέσων ἐν ἅπασι τέμνει ἐμμελέστατα.

Βούλομαι δ' ὡς ἔτι μᾶλλον μνημονεῦσαι τῶν παιδείας, οἷς ἔχω δόξης περὶ αὐτῶν εἰπεῖν, ὅτι τὸν μονόκωλον λόγον ἁπλοῦν μὲν ἀμυσίας οὐ μικρὸν ποιοῦμαι τὴν μερίδα, ἐπῃτημένα δὲ καὶ φρὸς τῶν ἀσκησιν ἀφίκοσθαι, καὶ παύτην ἀναπίμπλησθαι νομίζω. μεταδίδωσι γὰρ ἐν ἅπασιν ἴσης πλούτου τι καὶ φρόσωπος. ἀ δὲ ποικιλία, τερπνὸν καθάπερ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι οἷον ἀκούσμασιν ἀ θεάμασιν.

Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλευθέριον μηδενὸς μηδὲν ἄλλων ἧττον καλλιόνων ἰδιωτικῶν παρὰ μέρος, μήτε ἀκούειν, μήτε βλέπειν ἐᾶν δεῖ. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ πρεσβυτέρας μαθεῖν, ὥσπερ γράμματος εἶπεν (ἐν ἅπασι καὶ τὸ τίλφη ἀσφαλὲς) τῶν δὲ φιλοσοφίαν φρισβεύειν ἔχω δὲ εἰκότως παρασκευάσαι τῶν ἐμαυτῷ γνώμην. ὥσπερ γὰρ ἀρετηλεύσειν μᾶλλον πολλοὺς πόλις καλὸν, ἐνοικήσειν δὲ τῇ καλλίστῃ χρήσιμον, ἀστεῖόν δὲ καὶ βίον ἴλαρὸν ὁ φιλόσοφος, ὅτι ὥσπερ οἱ μυσταγωγοὶ τῇ Πυθικῇ πλησιάζειν μὲν δυνάμενοι, ἅπτεσθαι δὲ τοῦ ἐν μέσῳ θεσπεσίου· ἕτω καὶ ὁ φιλοσοφίας μὴ δυνάμενος καθικνεῖσθαι, ἐν τοῖς ἄλλοις παιδεύμασι τοῖς ἀξίοις ἀκούειν δεῖ τοὺς καθ' ἑαυτούς. Διὸ δεῖ τὰ ἄλλων παιδείας ὥσπερ κεφάλαιον ποιεῖν, τὴν φιλοσοφίαν· περὶ μὲν γὰρ τὰ σώματος ὀπτικὰ, ἰατρικὰς ἐν ἐργάσασθαι ἀξιόπιστοι, τὰ ἰατρικὰ, καὶ τὰ γυμναστικὰ, ὧν ἡ μὲν τοῦ ὑγίειαν, ἡ δὲ τοῦ ἁλκὴν ἐπίδοσις. τὰ δὲ τῶν ψυχῆς ἀρέσκοντα, καὶ παιδὸς ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. διὰ γὰρ τοῦτον ὅτι καὶ μὴ τοῦ ποιεῖν, τί τὸ καλὸν, τί τὸ αἰσχρὸν, τί τὸ δίκαιον, τί τὸ ἄδικον, τί τὸ

συμφέρον

τὰ κρλὰ. οἱ συνλίζοῦλω αἰρετὸν ὁ φυκτὸν. πῶς θεοῖς, πῶς γο-
νῦσι, πῶς ἀνισβυτέρυις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις, πῶς ἄρ-
χουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναιξὶ, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρη-
τέον δεῖ.

ὅτι δεῖ θεοὺς μὲν σέβεσθαι, γονέας δ' τιμᾶν, ἀνισβυτέρους αἰ-
δεῖσθαι, νόμοις πειθαρχεῖν, ἄρχουσι ὑπείκειν, φίλους ἀγαπᾶν,
πρὸς γυναῖκας ἀνεξιτέον, τέκνων ἐπιτροπευτέον δ', φίλοις μὰ ἀπει-
λεῖζειν. τὸ δὲ μέγιστον, μήτε ἐν ἀ ἀνωρχίαις ἀδικητέος, μήτε
ἐν ἀ συμφορᾶις ἀπειλύτους ὑπάρχῃ· μήτ' ἐν ἀ ἰδιωτῶν ἐκλύτους
δεῖ. μήτε ἐν ἀ ὀργῆς ἐκπαθεῖς καὶ θυμώδεις· ἄκρον γὰρ πάντων
τὸ ἐκφιλοσοφίας ἀπειρημένον ἀγαθὸν, ἀνισβύτατα κρίνω· τὸ
μὲν γὰρ ἀνήμους ἀτυχεῖν, αἰδεῖς· τὸ δ' ἀκίνδυνους, ἀλλοίως
ἀνδράσιν· τὸ δ' πᾶσι λογισμοῖς ἀπειρίαν τ' ἡδονῶν. σπρῶν· τὸ δ'
ὀργῆς κατακρατεῖν, αἰδεῖς ἐ τῶν τυχόντος δεῖ.

Τελείους δ' ἀνδράσιν ἡγοῦμαι, τοὺς συνμιγνύντας τὸν πολιτικὸν
βίον μίξαι καὶ κεράσαι τῷ φιλοσοφίᾳ, καὶ δοῦναι ὅτοις μιγεῖ-
σιν ἀγαθὸν ἀπολείπεσθαι ὑπάρχειν ὑπολαμβάνοι, τῶν τε κοινωνη-
λοῦντα βίου, πολιτευομένους, τοῦ τε ἀκύμονος καὶ γαλήνου ἀπεργά-
ζοντας ἀεὶ φιλοσοφίαν.

Τριῶν γὰρ ὄντων βίων, τῶν ὁ μὲν ἐστὶ πρακτικὸς, ὁ δ' θεωρη-
τικὸς, ὁ δ' ἀπολαυστικὸς. ὁ μὲν ἔκλυτος καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν, ζωώ-
δης καὶ μικροψυχότατος ἐστιν. ὁ δ' θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ δια-
φερτέτατα, ἀνθρώπου· ὁ δ' πρακτικὸς ἀμυήτους τ' φιλοσοφίας, ἀ-
μύητος γὰρ πλημμελὴς.

Πειρατέον δὲ εἰς δύναμιν καὶ τοὺς κοινὰ πράττειν, καὶ τῆς φι-
λοσοφίας ἀπλανεστάτην καὶ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. οὕτως ὁ
πολιτεύσατο Περικλῆς. οὕτως Ἀρχύτας ὁ ταραντῖνος. οὕτω
Δίων ὁ Συρακούσιος. οὕτως Ἐπαμινώνδας ὁ Θηβαῖος, ὧν ἐκεῖ-
νος Πλάτωνος ἠκροάσατο συνουσιαστής. καὶ ἀεὶ μὲν παιδείας ἐν
ὕδασι ὅτι δεῖ πλεῖστα λέγοντα διατρίβειν.

πρὸς δ' τοῖς εἰρημένοις χρήσιμον, μᾶλλον δ' ἀναγκαῖον ὄντα, μη-
δὲ τ' τ' παλαιῶν συγγεγραμμένων κτῆσιν ὀλιγώρους ἔχειν, ἀλλὰ

ᾗ τούτων πειθεσθαι συλλογιῶ καὶ τὸ γιμναζώδες. ἡ καὶ τὸν γὰρ τρόπον, ὄργανον ἡ παιδείας, ἡ κτῆσις, ἀλλ' ἡ χρῆσις τῆς βιβλίων δεῖ. καὶ ὅπῃ πεπῆς τῶν ὀπτικημόνων τρεῖν συμβέβηκεν.

ἀ τοίνυν ἄξιον, οὐδὲ τῶν ἡ σωμάτων ἀγωνίου παρορᾶν, ἀλλὰ πάμπολυ ἐς παιδοτροφεῖον τοὺς παῖδας, ἐκεῖνα ταῦτα διατρεῖν, ἅμα μὴ τῆς ἡ σωμάτων ἀρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα ἢ καὶ ἀρὲς βάμμα. καλοῦ γὰρ γένεσε ὁμίλιον ἐν παιδὶ, ἀ τῆς σωμάτων ἀκμῆς. καὶ δὲ ἄρ' οὖν ἐν οὐδέν ἀ τὰ ἀρὲς ἡ χρώματα ἀφεσῆκε παρεσκευάζειν, οὕτως ἐν νότῳ τῶν ὀπωρῶν καὶ τῶν σωφρονιμίων ἐφίδιον εἰς τὸ γῆρας ὑπομένειν.

Οὔτω δεῖ ταμιεύεσθαι ἡ τῶν σώματος πόνον, ὡς μὴ καταξέμενος γιγνόμενος, ἀρὲς ἡ τῆς παιδείας ὠφέλειαν ἀπαγορεύειν. καὶ γὰρ Πλάτωνα, ὕπνου καὶ κόποι μαθήμασι πολέμιον.

καὶ τί ταῦτα; ἀλλ' ὁ πάντων ὠφελιμώτατον ἡ εἰρημένον, σαφέσθω λέγειν. ἀρὲς γὰρ ἐῶν γραπτικοὺς ἀγῶνας, ἐῶν παῖδας ἀσκητῶν, ἐν ἀκροτισμοῖς αὐτοὺς καταθλοῦντας, καὶ τοξείας, καὶ δρόμους. τὰ γὰρ ἡ κτῆσεμένων ὠφέλειαν ἡ μάχαις ἀγαθὰ, τοῖς νικῶσιν ἄθλα ἀρίκεται· πάλιμες ἢ, ἰσχνατρεφεῖν σωμάτων ἕξιν οὐ δίχεται, ἰσχνὸς ἢ γραπτῶν τοὺς πολεμικὸν ἀγῶνα ἰδεῖν, ἀθλητῆ καὶ πολεμίων φάλαγξας διωθεῖ.

Τί δῆτα εἴ τις ἴσποι; σὺ ἢ δὲ τῆς ἀεὶ τῆ ἐλευθέρου παιδὸν ἀγωγῆς ἐπανερόμενος παρεδείγματα δίδοφ, ἵππια φαίνῃ τῶν μὴ τῆ πάντων καὶ δημοτικῶν παρεσκευῶν ἀγωγῆς, μίνος ἢ τοῖς πλουσίοις ὑπηρεῖς τας ἐπιτηδείας δίδοσθαι· πρὸς οὓς ἐ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι. ἐγὼ γὰρ μάλιστα δὲ βουλοίμην πᾶσι κοινῇ χρήσιμον εἶ τῶν ἀγωγῶν· εἰ ἢ τινες ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις φράττοντες ἀδυνατήσουσι τοῖς ἐμοῖς χρήσασθαι παραχρῆμα, ἢ αὐχμὸν ἀπιέδασαν, ἐ τὸν ταῦτα συμβελεύοντα.

Πειρατέον μὴ οὖν εἰς δύναμιν τῶν κεκτῆσθαι ἀγωγῶν

ποιεῖσθαι τ̃ παῖδων κ̀ τοῖς πόνοις· εἰ δ̀ μὴ, τ̃ῆς σίωπ̃ῆς χρῆσίον.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ τ̃ῷ λόγῳ παρεφορτισάμην, ἵν' ἐφεξῆς κ̀ πάλιν τὰ φέροντα πρὸς τὴν ὑφὴν τ̃ῶν ἀγωνίων σωκάψω. Κἀκεῖνό φημι, δεῖν τοὺς παῖδας ὑπὸ τὰ κρῖτικὰ τ̃ ὑποπτευομένων ἄρχῃ παρεμίσιον κ̀ λύγοις, μὴ, μὰ δία, πλαγαῖς, μὴ δ̀ ἀκισμοῖς. σκληρὸν γὰρ πῶ ταῦτα τοῖς σῴμασι μᾶλλον, ἢ τοῖς ἰλευθέροις ἀεῖπεῖν.

Λπτιαρκοῦσι γὰρ κ̀ φελίπνοι πρὸς τοὺς πόνους, τὰ μὲν δικ' τ̃ας ἀγκλυδῶνας τ̃ πλαγῶν, τὰ δ̀ δικ' τ̃ας ὑδρίας ἱπαρίους δ̀ κ̀ φόβῳ, παῖσι εἰσὶν ἀκίνας ὠφελιμώτερα τοῖς ἰλευθέροις· οἱ μὲν ὑπὸ τὰ κρῖτικὰ παρεμμίνοντες· οἱ δ̀ ὑπὸ τ̃ὴν ἀρχῶν ἀπίργοντες. σῴζει δ̀ ἑκάτερα κ̀ ποικίλως χρῆσθαι τ̃ ὑποπλέξιση κ̀ τοῖς ἱπαίροις κἀπειδάν ποτε ἀφροκοῦντας, τ̃ ὑποπλήξιση ἐν ἀρχικῇ ποιεῖσθαι, κ̀ πάλιν ἀνακαλεῖσθαι τοῖς ἱπαίροις. κἀν μιμεῖσθαι τὰς τίτθας, αἵ τινες ἱπειδὰν τὰ παιδία κλαυθμυρίσωσι, εἰς παιγνίδιον πάλιν ἀ μαστὸν ὑπάγουσι. Δεῖ δ̀ αὐτοὺς, μὰ δ̀ τοῖς ἀγκωμίοις ἱπαίρειν κ̀ φυσᾶν· χαυνοῦται γὰρ τ̃ ὑπερβολαῖς τ̃ῆς ἱπαίνου, κ̀ ὄρῳ πίπτει.

Ἤδη δέ τινας ἐγὼ οἶδον πατέρας, οἷς τὸ λίαν φιλεῖν, τῷ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. τί δ̀ ἐστὶν, ὃ βούλομαι λέγειν, ἵνα τ̃ῷ παραδείγματι φανερώτερον ποιήσω τὸν λόγον: ἀπιόντες γὰρ οὗτοι παῖδας ἐν παῖσι τάχεσι θεασάμενοι, πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ὑπεβάλλοντο, οἷς ἀπαυδῶντες ἐμπίπτουσι. κ̀ ἄλλως βαρυνόμενοι ταῖς κακοπαθείαις ὑ δίχονται τ̃ μάθησιν ἀλυσιτ.

Ὥσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται· τοῖς δ̀ πολλοῖς πνίγεται. τὸν αὐτὸν τρόπον ψυχῇ, τοῖς μὲν συμμέτροις αὔξεται πόνοις, τοῖς δ̀ ὑπερβάλλουσι, βασπίζεται. ὑπόνοι δ̀ τοῖς παισὶν, αἰσθησιν τ̃ συνεχῶν πόνων, ἐνδυομένοις ἐπὶ πᾶσὶ βίοις ἡμῶν, εἰς ἄκρον κ̀ ἀσφαλῶ διήκειν. κ̀ διὰ τοῦτο, ὑ μόνον ἐγρήγορσις,

φορσε, ἀλλὰ καὶ ὕπνος ἀμάθη· καὶ πόλεμος, ἀλλὰ καὶ εἰρήνη· ἀλλὰ γνῶσις, ἀλλὰ καὶ ἄγνοια· ἀλλὰ σπουδὴ, ἀλλὰ καὶ ῥᾳθυμία· ἀλλὰ ἐπιχορηγοῦσες, ἀλλὰ καὶ ἀφαιροῦσα· σωτηρία δὲ εἰπεῖν, ἢ ἀπώλειαν ἕτερον ἄρτυμά ἐστι, καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν ζώντων μόνον τοῦτο ἴδασι τὸ ζῆν, ἀλλὰ καὶ ὅλη τῆς ἀψύχου. καὶ γὰρ τὰ τόξα, καὶ τὰς λύρας αὐλοῦμεν, ἵνα ὀργανικὴν ἁρμονίαν κατάλυσις συζεύξῃ σώμασι διαφόροις καὶ πληρώσῃ ψυχὴν διάνοια καὶ πόνος.

Ἄξιον δὲ ὀργανικῆς παιδείας εἰπεῖν, ὅτι τῶν παγκάλων ἐστὶ καὶ διδασκάλοις ὀφείλειν ἀφιέντες οὐ μᾶς, αὐτοὶ τοῦτων μαθήσεως ἕνεκα αὐτόθεν γίνονται τοῖς ἀφεῖσιν, ἵνα αὐτάκουοι. πλείστων δὲ ὄντος ἀμαρτάνοντες. αὐτοὺς γὰρ παρ' ὀλίγας ἡμέρας δεῖ διδασκαλείου λαμβάνειν τῆς παιδιᾶς, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐπὶ μισθοτοῦ διαθέσει. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλείονα ποιοῦνται τὸν ὀργανιλείαν τῆς παιδιᾶς, μίλλοντες ἀκμάζειν ἐνδύνειν τὰς ἀνθρώπους. ἐνταῦθα δὴ τὸ μαθεῖν ὑπὸ τῶν ἐπιτυχόντων χάριν, ὡς ὑδὲ ἄτιμον παῖδι τὸ ἔπεσθαι ὡς βασιλέως ὀφθαλμοῖς.

Πρώτην δὲ μάλιστα τῶν μιμήσεων τῆς παιδιᾶς ἀσκεῖν καὶ συνεθίζειν. αὐτὸ γὰρ ἀσφαλὲς τῆς παιδείας ἐστὶ παρεῖναι καὶ διὰ τοῦτο μετέχειν τῶν μουσῶν ἐμπαθολόγησαν ἢ τῶν μιμουσικῶν, ἀκίνητον μένοντας καὶ παρεκβαλοῦσιν, ἕνεκα ὑδὲν χρηναῖον καὶ τρίφοιτον εἰς ἓν μίμημα τρέφοντας· καὶ τοίνυν ταύτῃ κατ' ἀμφότερα ἀσκητέον, εἴτε ἐκ φύσεως μιμητικοὶ εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τοὐναντίον, ὀπαλλάσσοντες.

τῶν γὰρ πλεοναζόντων φύσεως ὀπαλλάσσομεν, ἢ δὲ ἐλλειπόντων ἀναπληρούμεθα· καὶ οἱ μὲν τῶν ἄλλων ἕνεκα βελτίους, οἱ δὲ ἑαυτῶν. τὸ γὰρ Ἡσιόδειον καλῶς εἴρηται:

εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ὑπὸ σμικρῷ καταθεῖο,
καὶ θαμινὰ τοῦτ' ἤρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γλύκοιτο.

Μὴ λανθανέτω τοίνυν μὴ καὶ τοῦτο τῶν παιδιῶν ὅτι τὸ μιμητικὸν καὶ μαθήσεως μέρος, ἀ μόνον ἁρμόζει τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ καὶ ἁρμόττει τοῖς τῶν βίων ἐργάζεσι· διὸ καὶ ἀλλαχοῦ συμβάλλεται μέρεσι.

ἃ γὰρ τῷ χαμαιπετῆ φορᾷ χίων μιμεῖται, τὰ αὖ τὰ μελλόντων βελτίονα χίπτας παρέδειγμα.

Καὶ μὴν τοι καὶ τῆς αἰσχρολογίας ἀπακτέον σοὶ μᾶλλον· λόγος γὰρ ἔργων σκιὰ κἀν δημόσιον εἶναι μᾶλλον αὐτοὺς ἢ παρασκευαστέον καὶ φιλοσοφοῦντας. οὐδὲν γὰρ ὡς τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰ λόγου ἄξια μισητόν.

Ἔτι τοίνυν οἱ παῖδες ἀμυσταὶ χρήσιμοι δὴ τοῖς σωφρονοῦσι, μὴ παντελῶς ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι γιγνόμενοι. ἐν γὰρ τῷ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπαΐειν δεῖ σεμνῶς καλόν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλακικόν. ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη καὶ μοῖρα. ἔχω καὶ μάρτυρα τούτων Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἀπαγορεύοντα λέγοντα·

Δυοῖν λεγόντοιν δυτέον ξυμμάχω,
ὃ μὲν πιθανὸν τοῖς λόγοις σοφώτερον.

Ἃ τοίνυν τὸ εἰρημένον ἁδρὸς ἔτι δεῖ, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον δεῖ τὴν ἁδυτέρειαν τοῖς νέοις, καὶ δὴ λεκτέον. τοιοῦτα δέ ἐστι, τὸν βίον ἀπρύσεσθαι σκεῖν, τὸ τ' ἀλλοτρίου κατέχειν, τὸ τ' ὀργῆς ὑπερβάλλον χρηναῖ, τὸ τῆδ' ἥδεσθαι κρατεῖν, τούτων ἥκιστα ἀλίσκου ἐστὶ σκληπίου.

Ἔστιν γὰρ ὅτε παρέδειγμάτων χρεμμυώτερα, οἷον, ἵνα λύπῃ τὸ φιλαυτεῖν φρόνιμον ἄρξιμαι, τὰς χεῖρας πρὸς ὑπερόντας λήμμασιν ἀδίκοις, τῶν δοξάν τῆδ' ἀφελιμωμένων ἐξίκεσθαι, ὡς Γύλιππος ὁ Λακεδαιμόνιος τὰ σκῦλα τῶν χρημάτων παρελύσατο, φυγὰς ἀπολάζων τῆς Σπάρτης.

Τὸ γὰρ μὴ ἀέρχεσθαι, αὖθις ἐστὶ σοφόν. Σωκράτης μὲν γὰρ λακτίσαντος αὐτὸν ναύσκου, θρασέως μάλα καὶ βδελυρῶς, οὐκ ἀμφ' αὐτὸν ἐρῶν ἀγανακτιῶντας, καὶ σφαδάζοντας, ὡς καὶ διακεῖν αὐτὸν ἐβούλετο, ἄφες, ἔφησε, καὶ εἴ με τίς ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατε δή; ἐν μὲν ἐκεῖνός γε παντελῶς κατα-

ἀντιπαρέξετο. ταῦτον δ' αὖ τὸν ἐπιδιζήσιον καὶ λακτιζοῦν ὑπερηλουτῶν, ἀπήξατο.

ἀριστοφάνης δ' ὅτι τὰς πολλὰς ἰδέσεμι, παντοίως πᾶσιν ὤ-ζεται αὐτὸ κατασκιδασιγιώτος, καί τινος, ἧν παρόντων, τὰ τοιαῦτα αἰακωμιμδιώτος, ὡς ἀγανακτῆς εἰπόντος ὦ Σώκρατες: μὰ δι' ὡς ἔγωγε, ἔφησεν· ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ μεγάλῳ τῷ Διὶ τῷ σκώπτομαι.

ἀδελφὰ τούτοις καὶ σύζυγα φιλόσοφα πεποιηκότες, Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος καὶ Πλάτων· ὁ μὲν γὰρ ἐπιστελλὼν ὑπὸ τοῦ πολέμου (στρατηγῶν δ' ἐτύγχανεν) γῆν καταλαβὼν κατέρημμένην, ἐπὶ δεῖπνον καλέσας ἑαυτὸν, ὤμωξας οὐ φησιν, εἰ μὰ λίαν ἀεργόμεθα. Πλάτων δ' οὐδὲν λιχνῶν καὶ βδελυρὸν δυμωθεὶς, ἐπὶ τὰς ἀδελφὰς μὲν Σπεύσιππον καλέσας, τοῦτον, ἔφησεν ἀπολλὼν κρότησον ἐμοὶ γὰρ παῦε δυμούμεν.

χαλεπὰ δ' ταῦτα καὶ δυσμίμητα, φαίη τις ἄν, εἴδα καὶ γάρ. πεφυκότων οὖν εἰς ἕξιν εἶναι τὶ ἴσῃ, τούτοις παραδείγμασι χρωμένους, τὸ πολὺ τῆς ἀκρατοῦς καὶ μανιώδους ὑφαρπεῖν ὀργῆς, οὐδὲν γὰρ ἐς τέλος ἐκάμνομεν ἂν ἐκείνων ἰσοῤῥοπίαις, ὕστ' ἀμπειρίαις, ὕστε καλοκἀγαθίας. ἀλλ' ἐμοὶ μὲν ὕστιν ἐκείνων, ὥσπερ διὰν ἱερεαίνειν καὶ θεοῦσι τὰς σοφίας ὄντες, ὅταπερ ἐξῆν ἐν θυσιαστῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ ἀφομοιζεῖν, ὑπὸ χειροῦμεν.

τὸ τοίνυν ἐ γλωττῆς κρατεῖν (ἀεὶ τοῦτο γὰρ ὥσπερ ὑπόθεμιν εἰπεῖν λοιπὸν) εἴτις μικρὸν καὶ φαῦλον ὑπολάβοι, πλεῖστον διαμαρτάνει, τῶν ὄντος. σοφὸν γὰρ ἴσως μὲν σιγὴ, καὶ πρὸς λόγῳ κρεῖττον, καὶ διὰ τοῦτο μεῖζον δοκεῖ τὰς μυστηριώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατίδειξαν, ἵνα ἐν ταύταις σιωπᾷ ἐνδιδῶντι, ὅθι ἐ τὸ ἀνθρώπινον μυστήριον πίστι, ἐ λόγῳ ἦν διὰν μεταφέρεσθαι φόβου.

καὶ γὰρ αὖ, σιωπίσας μὲν, ὑφῶς μετεῖσαν, λαλήσαντες δ' ἐμπλησθεῖς. καὶ τὸ μὲν σιγᾶν, ἐξεστιν ῥᾴδιον· τὸ δ' ἐνδιν

βάλαζεῖν ἀδιάβατον, μυρίας δὴ ἴσως οἴδα ἀκύσας ἢ μειζόνων συμφορᾶς ἀφεκτικούσας, διὰ τὸ τὰς γλώττας ἀκροτόμου. ἂν δὲ ἄλλως παρκλιπὼν ἰὼς, ἢ ὕλοιο, τύπτε ὑπνον ὀπτιμαθήσομαι.

τῷ γὰρ φιλαδέλφῳ γέμοντος τοῦ ἀδελφοῦ ἀρτέμιλλε. σαπράδης εἶπον, εἰς οὐχ ὑσμίνη τρυμαλιὰν τὸ κέντρον ἀθεῖς, ἐν δὲ σμωτερίῳ πολλοὺς κατασάπτ χρόνος, ἢ τ' ἀκμὴν καλίας ἢ μεμπτὸν ἴσωσε δίκλιν· ἵνα ἢ γάλακτα παρέχῃ τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς σπολιὸν χρόνον ἴκλαυσεν, ἐνάμιλλα ἢ τούτοις καὶ σύζυγα, καὶ θιόπρεπτος ὁ σορισὴς εἶπό τι καὶ ἴπταδε καὶ πολὺ δ' ἐσπότερος.

Ἀλεξάνδρου γὰρ πορφυρᾶς ἰδόντας κελεύσαντος κατασκευάζειν τὸν ἵππιον, ἵνα ἐπαινέσωσι τὸ θαυμάσιον τῷ πολίμῳ τῷ χῇ τῷ βαρβάρου θύσῃ. καὶ τὸ ἰδόντ καφαλὴν εἰσφερόντων ἀργυρᾶν, φρύγιον μὲν ἔφασαν, ἀμφισβάτιον, καὶ ἢ ἥδιμμον σκεφᾶς, ὅτι ὁ Πριάμου Ὁμήρ δάκτυλ ἔδοκ. ἐξ ἂν ἐχθρὸν ἐκατάσκοπον τὸν Ἀλέξανδρον.

Ἀντίγονοι ἢ τὸ βασιλέα πρὸ Μακεδόνων ὑπερφιλόμειρ ἔοικε, τὸ πύργοσι φορφύρεον, εἰς οὐ μυσελάν ὀρχὴν κατίσχειν. τὸν γὰρ ἀρχιμάγειρον Ἐυπροπόλεμα γελοιοβόρον ὠ τάξει, παρεκβιβάσας πρὸς αὐτὸν ἀξίαι καὶ λόγοι δεινᾶς καὶ λαβεῖν. ταῦτα ἢ ἀπαγγίλλοντος ἑκάστοι πρὸς αὐτὸν καὶ πολλάκις φορτίοντος, ἴν οἶδα, ἔφασαν, ὅτι ἀμόν με θέλεις τῷ κύκλωπι παρεκδίδαι, ὑπεισδίζων, τῷ μὲν, ὅτι πρεσβ, τῷ δ' ὅτι μάγειρος ἦν. κἀκεῖνος τοιαυτοῦ εἶπον τοῦ καφαλῆ· οὐχ ἕξεις, ἀλλὰ τ' ἀδυρόσμιας ταύτης καὶ μαράς σδίσῃς δίκλιν, ἀπόχεσλα τὰ εἰραμβᾶ τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ μὲν πέμψας, ἀπέλα τὸν Θείκριτον.

παρὰ ταῦτα ἢ ταῦτα, ὅαρ ἐστὶν ἱερογραπίστατον, συμβιβάσον σοῦ παῖδας τὰλαδῆ λίγειν. τὸν γὰρ ψυδίδαν, ὀλιγοφρενῆ, καὶ πᾶσιν αἰδεσῖμον μισεῖσθαι ἀξιοῖ, ὅτι οὐδὲ μυσελοῖς φδύλοις συγχωρεῖ.

τρῶ κα

ταῦτα μὲν δὴ ἴσως οὐκ ἀηδῆ ἀκούσεται, ἴσως δὲ καὶ πάνυ ἀηδῶς ἀκουσόμενα καὶ σκυθρωπῶς ἀνεξόμεθα. οἶδα δὴ τοῦτο μάλιστα μέλλοντες, ἀμφίδηξοι ἐσόμενοι καὶ διοιχησόμενοι, καὶ τῇδε κἀκεῖσε κλύστων ὡς ὀδοπλάστηκοι, φῶς ὑπὲρ γῆς ἅψαι δυνάμενοι. πολὺ δ' ὄκνος ἔχει με, καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ὑποτροπῆς τοῦ φθέγματος.

Ὑποτολμητέον δὴν ἡμῖν εἰπεῖν αὐτό· τί ἂν τοῦτό εἴη; πότερον δεῖ σὲ ἐρωτᾶν τὴν παῖδα, ἐὰν τούτοις συνεῖναι καὶ συνδιατρίβειν, ἃ τὰνῦν δὴ διῆλθον αὐτοὺς καὶ ὑποσχεῖν τὸν φόβον τούτους ὁμιλίας φεύγειν. ἔπειτα μὴν ὑποκλέψαι φόβος σὲ παρέχει αὐδικήσειν, καὶ τὸ πρέπον ἡμφακίας καὶ ξυνετοὺς, οἱ δικαὶ τὴν τέχνην οὖσαν οὐκ αἰκτὸν νομίζουσι τῶν τοῦ ἐρίστου ὁμιλεῖν. δυλαβοῦμαι ταύτας εἰσηγητὰς γενέσθαι καὶ σύμβουλος.

ἔπειτα δ' αὖ πάλιν σὺν ἐμοὶ σκόπει τὸ Σωκράτους, τὸν Πλάτωνα, τὸν Ξενοφῶντα, τὸν Αἰσχίνην, τὸν Κέβητα, τὸν τοιοῦτα χρεὼν εἶναι τοῦτον τὸν, αἰδοῖον, οἱ σὲ αἰρέσεως ἐδοκίμασαν ἔρωτος, καὶ τὰ μειράκια φεύγοντα ὅτι τὸ παιδεῖον καὶ δημιουργικὸν καὶ τὸ ἀρετῶν τὸ πρῶτον, τάλαν ὅτι ἔργος γένοιτο, καὶ κάμπτοιμι πρὸς τὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ζῆλον, μαρτυρεῖ δὴ τοῦτοις Εὐριπίδης οὕτω λέγων·

ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως,
ψυχῆς δικαίας σωφρονοῦντός τε κἀγαθῆς.

Τὸ δὲ τῶν Πλάτωνος ἀπορρὲν καὶ χαριεστερεμὲν μεμνημένον ἐν συμποσίῳ, ἐξεῖναι γάρ φησι δεῖν τοῖς ἐρασταῖσιν, ὧν δὴ ἂν βούλονται τῆς χαλῶν φιλῆσαι. σὲ μὲν δὴ τὸν ἀνέχεσθαι δυσωπεῖν τοὺς ἀπολαύειν φεύγοντας. σὲ δὲ τὸ ψυχῆς ἐρασταῖς ἐγκρίνειν καὶ τοῖς σώμασι, καὶ σὲ μὲν Θούριον καὶ σὲ Ηλεῖον, φευκτέον ἔρωτας, καὶ τὸ ἐκ κρότου καλοῦμενον ἀρταγμόν. σὲ δὲ Αθήνησι καὶ σὲ δὲ Λακεδαίμονι ζηλωτέον, καὶ τὸ παῖδων μιμητέον. Περὶ μὲν δὴ τούτων, ὅσους ἔκμοιρος αὐτὸς ἑαυτὸν πέπεικεν, οὕτως ὑπολαμβάνειν.

Ἐγὼ δ' ἐπειδὴ ὅτι τῆς τῶν παίδων ἀταξίας αἴτιοι καὶ κατηγόρητοι, καὶ ὅτι τῶν μειρακίων τὴν ἀλικίαν ἅπαν μεταδιώκομεν, μικρὰ παραπάσαι εἶπον. πολλάκις γὰρ κατημμελήμεθα τοῦ μέλλοντος ἕνεκα γενόμενοι εἰσηγηταί, οἵ τινες τοῖς μὲν παροῦσι παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις ἐπίφθονοι· ἃ δὲ τὰ μειρακίων ἁμιλλᾶται ἅπαντα ἀγνοοῦσιν.

Δεῖν οὖν τὰ ἀνδρῶν πλεῖον ποιεῖσθαι τούτων διαφέρειν καὶ φυλακῆς, ἃ τῶν παίδων. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα μικρὰ καὶ παντελῶς εἰσὶν ἰάσιμα, παιδαγωγοῦ ἑνὸς ὀλιγωρίᾳ· καὶ διδασκάλου παραγωγῆς ἀκαιρίᾳ· τὰ δὲ τῶν ἀδρῶν νενομισκειομένων ἀδικήματα, πολλάκις ὑπερφυᾶ γίνεται καὶ σχέτλια, ἀμυθήτοις χαρακτῆρσι, καὶ κλοπαὶ πατρῴων χρημάτων· καὶ κύβοι, καὶ κῶμοι, καὶ πότοι, καὶ παρθένων ἔρωτες, καὶ γυναικῶν οἰκοφθορίαι γαμετῶν.

Οὐκ ἔν τισι τούτων ὁρμαὶ ταῖς ὑπομιλείαις ἀναμίξαι καὶ κατίσχειν σεσοφίκαμεν. ἀταμίευτον γὰρ τῶν ἡδονῶν ἡ ἀκμή, καὶ σκιρτητικόν, καὶ χαλινοῦ δεόμενον, οἷς οἱ μὲν τῆς ἀλικίας ταύτης ἐρῶμενοι ἀπλημμελούμενοι τῇ διανοίᾳ δίδοντες ἐξουσίαν ὅτι τὰ ἀδικήματα λήθοντα ἐποίησαν.

Δεῖ τοίνυν τὸν ἐμφρονα πατέρα, παρὰ τοῦτον μάλιστα ἡ χαμαὶ φυλάττειν ἐγκρατέστατα, σωφρονίζειν τὸν μειρακίσκους, διδάσκοντας, ἀπειλοῦντας, ἀναμίξεις, συμπλέκοντας, ὑπαγομένους, παρὰ εἰκότα δεικνύντας, τῇ μὲν διὰ φιλανθρωπίαν συμφορᾷ ἀφειπόντων, διὰ δὲ κρατερόθυμον, ἵππων καὶ δόξαν ἀγαθὴν ἀφεκτοποιουμένων. δύο γὰρ ταῦτα ἄστορ οἱ ζωγικὰ τὰ ἀρετῆς εἰσιν, ἐλπίς τε τιμῆς, καὶ φόβος τιμωρίας. ἃ μὲν γὰρ ὁρμητικωτέρους φῶς τὰ καλὰ τῆς ἔργων ἀπεργάζεται.

Καὶ καθόλου ἡ ἀπειρία σεσοφικὲ τοῦ παίδας, τὰ φῶς τοῦ πατρὸς

τοπρεπὲς αἰδεσθῆναι συμπόσιον. ὑποφέροντα γὰρ τὰ τοιαῦτα κρᾶ-
σις. τοῦτο δ' παρέσχηλε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασι, ἅπερ ἐγὼ παρ-
εκθεὶς ἐξηγήσομαι. καὶ γὰρ ταῦτα φησὶ ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλ-
λεσθαι ῥᾳστώνῃ δὲ καὶ ἀλαζονείᾳ.

γενέσθαι εὐπετῆ καὶ ἀλαζονείαν

Οἶον, μὰ γίνεσθαι μόνον ἀέργον τοῦτο μὰ συναθροίζειν μᾶλ-
λον αἰδεσθέντας διὰ κακοήθειαν.

ἀθροίζειν μᾶλλον ἀναισχυντίαν

Μὰ δ' ζυγὸν ὑπερβαίνειν. ὅτι δεῖ τὴν δικαιοσύνης πλεῖον ποιεῖ-
σθαι λόγον, καὶ μὰ ταύτῃ ὑπερβαίνειν. μὰ δ' ὅτι χοίνικα κλέπτοντα μὴ

Θύειν ἀρχίδᾳ, καὶ φρονεῖν, ὅπως τὴν δίκην καθ' ἑαυτὸν παρασκευά-
σωμεν ἡμῖν αὐτοῖς.

Μὰ παρὰ ὑμβάλλειν δεξιᾷ. διὰ τὴν φορτικότητος οὐ δεῖ συ-
νηθίζειν. ἀναίσθητον συνήθειαν

Μὰ φορεῖν στέφανον δακτύλιον, ὅτι δεῖ τὸν βίον ὅλον παθύειν, καὶ μὰ τὸ
δεῖνα δίσημα φορεῖν παρέπεσεν αὐτόν. ἀφανῆ ἴσον καὶ ἄσον

Πῦρ σιδήρῳ μὰ σκαλύνειν, διὰ τὴν ὕλην, μὰ ἐρεθίζειν δυμένην. ὃ
οὐ γὰρ φορτικὸν, ἀλλ' ὑπεικτικὸν τοῖς ἁπτομένοις.

Μὰ ἐσθίειν καρδίαν, μὰ βλάπτειν τὴν ψυχὴν ταῖς φορτικαῖς αὐ-
τῶν κατατυχίαις.

Κωμάζειν ἀπέχεσθαι, ὅτι οὐ δεῖ πολυτρύφους. κωμαστικὸν γὰρ ἦ-
σαν ἐμφορεῖσθαι αἱ ψυχοφθορίαι, δι' ὧν πέφυκε ἐπιτίθεσθαι ταῖς ἀρ-
χαῖς.

Στίχον εἰς ἀμίδα μὰ ὑμβάλλειν. δύσημαίνει γὰρ ὅτι εἰς πο-
ρεῖα ψυχὴ ἀεὶ εἶναι λόγον ὑμβάλλειν οὐ φορτικὸν ὁ μὴ γὰρ λό-
γος, ἔφη διδυμίας δῶρ, τοῦτον δ' ἀκαθαρτον ἡ τοιαύτη ἕδρα
διάθεσιν.

Μὰ δύτρίφεσθαι, ὅτι οἱ ὧραι ἰλαρότητας τινὰς μέλλουσαι ἀπο
τυθήσεσθαι, καὶ τὸ ὀφρὺ τῶν βίων πλάσιον ὄντας ὀφρύτας, φέρει δὲ
λως καὶ μὰ ἀδυμεῖν. Δημόκριτος δ' ὅτι τὸ ἐξαρχῆς τοῦ λόγου ἡμίσυ

Καταλύειν μὲν γὰρ ἔοικεν ὀφλήματα, καὶ πολλῷ μᾶλλον τοῦ παιδὸς, μᾶλιστα δ' ὁ πολλάκις, ἐπεὶ γὰρ πολλάκις καὶ πρὸς πολλοὺς τὴν πατέρων διάτασιν λέγω, καὶ νῦν δὴ οὕτω νέμω.

Τίνος οὖν ἐστὶν ὀφειλέστατον, οὐδὲ μᾶλλον καὶ δικαίου ἐπιτρέχειν ἢ τούτου, ὃς τὴν πολλάκις, ὃς καὶ τοῦ πατέρος καὶ τοῦ παῖδας, ἀφορμὰς εἰσπέμψει, τὴν μὲν τὸ μηδὲν ἔσεσθαι, τὴν δὲ ἢ πόντα πιοῦσαν, τὴν δὲ συμβαλλομένην ὕλαν ἀφύλακτον φορτίσοντος ἢ ἀδηλίᾳ.

Τῶν παρὰ τοῖς πλουσίοις οἱ πατέρες πόροι παραρρύσι. οἱ δὲ μεθύσει, συναρπάζει. οἱ δὲ ἀσελγαίνῃ, φυλάττῃ δ' οὐ δικαιοῦσι φιλοχρήμ, οἱ δὲ μεθυμεῖν στι μὴ χρῆναι πᾶς ὁ βίος δοκιμάζοντες, ζημιοῦσι καὶ οὐ παρέχειν φορτίκα. τί δ' ἀφορητότερον ὑμῶν τὴν τῶν παιδὸς ἀπειλῶν; Κρεμάλκρας καὶ σφαδάζωμεν δεῖ, καὶ μετίσφρα αὐτὸν ἀφέμβλου, ἢ ταχέως ἐξοίσομεν.

Καθάπερ δ' ἢ τις καὶ χαμαιτύπλου, καὶ φορτηγόρου γαμετλοῦ, καὶ τὰ τὴν πατέρων ἰφύδια τῷ γάμῳ, σπεύκεσφι καὶ σισύλακα. μακρὰ τὸ φυλον, ὑπακρατὴ φιλίας, ἄγλυσι παίγνιαι, πλουσίων μὲν κίλακες, πενήτων δ' ὑπόρτιοι, οἷς ὅπ λυρικὸς τίχνις ὅλη τοῦ νέος ἀγόμβυς, σισυρῆτις, ὃν ὦ τρίρητις γλῶσι, καὶ ψυχῆς ὑποβολιμαῖα, καὶ πόδα μίρ βίᾳ.

Περὶς δ' τὸ τὴν πλουσίαν τεῦχα ζῶντες, τῇ τύχῃ μὲν ἰλίνθιοι, τῇ φορτίσει δ' δοῦλοι, ὅταν δ' μὲ ὑβρίζωσ, τότε ὑβρίζουσ δικαιοῦντες, ὅτι μὲ μέτριω παρέχδιδοντ, οὓς οἱ τὴν μέλλ τὴν πατέρων τὴν τίχιαν διακομίας, ἐναντιωτέον τὰ μισαρὰ τοῦτα δρίμματα, ἐναντιωτέον δ' καὶ τοὺς τὴν συμφοιτητὴν μοχθηρές. καὶ γὰρ ὄντοι τοὺς ὄπαιτεχτέτους φύσεις ἴχει εἰ διαφθείρειν εἰσί.

Ταῦτα μὲν οὖν κρλὰ καὶ συμφέροντα· ἃ δ' μέλλω λέγειν, φύθερόπτικα. ἐνδ' γὰρ καὶ πάλιν τοῦ πατέρος ἴσως ἀξιῶ τιλίως σκληρούς καὶ τραχεῖς εἶ φύσιν ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ συγχωρῆσαί τινα τῷ παιτέρι δ' ἁμαρτιμάτων, καὶ ἐαυτὸν ἀναμιμνήσκειν, ὅτι

ἐχθὲς ἦν

ὀφείλοντα νέοι.

Καὶ καθάπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῆς φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς καταμιγνύντες, ἵνα τύφλιν ὅτι τὸ συμφέρον παρέχῃ ἥδιον ὄντα· οὕτω καὶ τοῦ παιδὸς ἐνίοτε μὲν ἀφαιρήσῃ μιγνύων, καὶ τοτὲ μὲν, τοῖς ὀπτυμίαις τῆς παιδιᾶς ἀφαίνας, καὶ χαλάσας τὰς ἡνίας, ποτὲ δ' αὖ πάλιν αὐτὰς τείνας, καὶ μάλιστα μὲν ἀνύπνους φέρῃ τὰς ἁμαρτίας· εἰ δὲ μήγε, ὀψοφαγοῦντας ταχέως ὑπνῶν μᾶλλον ἢ μανθάνειν γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἔδει τὸν παῖδα, ἢ βαρὺ θυμὸν ἀεὶ τέχνας συναφεῖς καὶ συγκαπάλλαττε, μεστὰς ἀκοὰς οὐ μικρὰν τερπνότητος ἔχει.

Κλαίειν δ' ἵνα τῆς ἁμαρτημάτων μηδὲν εἰδέναι δοκεῖν· ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως ἀμάλυνον καὶ σύσκιον ὅτι τὰ γεγονότα μεταφέρει, ἀ' ἵνα τῆς παροιμίας ὑπερβάντες μὴ ὑφῶν, καὶ μὴ αἰκαύσειν αἰκύσαντες.

Φίλων ἁμαρτήματα φέρειν. τί θαυμαστὸν, εἰ τίκτων ἐθέλων πολλάκις κρουπαλόντων μέθυ ἐκ ἐξελίξαιμι· ἐρώσα ποτὲ, ἀλλὰ καὶ χορήγησον· ἠναίκτησάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγγνωθι· ἐκακόλησά ποτε δ' ἐκάστῳ, τὸ ὀργὴν κατάσχες· ἐξ ἀρχῆς ποτὲ ζεύγνυσι ἀφείλετο, δὲ δὲ τοῦτο χθιζὸς μίθης κρατῆσον· ἀγνόησεν· μέγαν ἀπίζων, σίγησον. οὕτω σκυτῶσα πόλις πολεμικὴ εἴη.

Πειρατέον δ' ἐν τῷ παιδὶ καθάπερ ἵππου καὶ φρὸς τὰς ὀπτημάτους ἀυσικάς, χαλιναγωγεῖσθαι. ἀσφαλὲς γὰρ ἔντασις τὸ πόπτης ἀσφαλίστατον. ἰσχναίνειν δὲ δεῖ τοὺς ἱδρῶτας χαλεπὰς, μὴτ' ἀνθρωπίσεις πολλῷ, μήτε πλησιοτέρας. τὸ γὰρ χ' σπουδάζειν, σφόν· ὡς ὁ γε μικρῷ κρείττους ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὧν τῶν γυμναικῶν ἀνδρας, τῶν δὲ φρονικῶν ἀνδρας λαμβάνουσι χειρόμενοι.

Βραχία δὲ παραδεῖς αὐτοῖς, ἀφεῖναι [illegible] ὀφείλας· ἀλλ' ἑαυτῶν γὰρ δεῖ σὺν παιδείας τῷ μαλ[illegible]παιδίᾳ, ἀλλ' παῖς τε ἀ

δεῖ

θεῖ προσήκει, εὐαρχὲς ἑαυτὸν παρέχοντα τοῖς τέκνοις πρὸς
χάριν ἐπὶ πᾶσι τὰ τέκνων βίον, ὥσπερ καὶ τὸν πρεσβύτερον ὑποδιδόντας, ὑπο-
βάλλοντας τῇ αἰχμῇ ἴχνη καὶ λόγων.

Ὡς δὲ πῖνες τοῖς ἁμαρτάνουσι φοῖνες ὀδηπλήττης, τοῖς αὐτοῖς
ἁμαρτήμασι κἀκεῖνοι πίπτουσι, δεῖ τὴν ἐκείνων ἀνόμοιον λαμβάνειν
ἑαυτῷ κατήγορον γενόμενον. ἐπὶ σῇ γὰρ φαύλως ζῶντες, οὐδὲ
τοῖς θέλοις παρέχεσθαι ἀνάγκη ὀδηπιμᾶν, μήτι γε δὴ τοῖς φοῖς.
Χωρὶς δὴ τούτων, γένοιτο ἂν αὐτοῖς τῇ ἀδικημάτων σύμβουλος
καὶ διδάσκαλος.

Οὐκ γὰρ γέροντες εἰσὶν ἀναίσχυντοι, ἀτταῖδ' ἀνάγκη κἠνέ
ἀναιδεστάτους εἶ. Περσέτων ἐμῶν εἰς τὴν τέκνων σωφρονισμὸν,
καὶδ' ὅσα σωφρονεῖν ὀδηπαιδεύει, ζηλώσαντας τὸ Εὐριπίδου, ἐ-
τις ἐλλυρίς ἔυσα καὶ σοφὴ δοκεῖς, ὅμως ὀδὴ τῷ μαθήσει τῇ τέκνων
ὠφὶ τ' ἀλκίας ἔψατο παρθενίας. ἱκανῶς δὴ αὐτὸ τὸ φιλοτεκνίᾳ συ-
μπήγνυσι τὸ πίγραμμα, ὑφ' ἁβδηκι μούσας.

Εὐριπίδηκι ἱερὰ πολῖται, τὴ σῇ ἀβδηκι,
Εὖ ἴσθι μέσας ψυχῇ ἐλούσα τόδε.
Γράμματα γὰρ μεμαθεῖκα λόγων μήτηρ γεγαῖα,
Παίδων ἐκ' ἐτων, ἐξεπόησα μαθεῖν.

Τὸ μὲν οὖν πάσας τὰς σωφρονιμὰς συμβουλεύειν, ἀν-
χὸς ἴσως, ἐπεκτείνεσθαι ἔργον δοξῇ. τὸ δὲ τὰς πλεί-
ους ζηλώσαι, κἀ αὐτὸ μὴ ἄμικρὸν διόμφιο
δοῦ, καὶ πολλὰς ὀδημβρίας. αἰνῶ δ'
οὖν αὐθρωπίνη φύσει κα-
θίστηκεν.

ΤΕΛΟΣ.

LVCIANI CVPIDO.

Τί δήποτε ὦ Ἔρως, σὺ μὲν ἄλλους θεοὺς κατηγορήσω ἅπαντας, τὸν Διά, τὸν Ποσειδῶ, τὸν Ἀπόλλω, τὸν Ἥφαιστον, ἐμὲ δὲ τὸν μητέρα, μόνος ἢ κατέχεις τὸν ἀδάμαντας, καὶ ἐπ' ἐκείνης ἅπτεσθαι μόνη σοι ἀδεὲς, καὶ ἢ ἐξ ὧν ἀφαίρεσαι, σὺ ἢ ἀπεῖς εἰσὶ καὶ ἄστοργος. Ἐρ. Ἡδέως ὦ μῆτερ αὐτίκα. φιλῶ γὰρ δῆτα, καὶ χαρίεσσα καὶ δῆτα καὶ ἐλεεινὴ ὁπόταν δέωμαι τὸ τόξον ἐφ' ἑαυτῷ, ἐπισείουσα τὰ λύσον, ἐκπλήττεις με, καὶ ὑποδύομαι γίνομαι. καὶ λόγον μοι τὰ τοξεύματα ἐκ τοῦ χαροπῦ. Αφρ. ὁ ἄρης γὰρ οὐ φοβερώτερος ἐκεῖνος ἦν, καὶ ἡμῶν ἀριστέας αὐτὸς ἐνίκησας. Ἐρ. ἀλλ' ἐκεῖνος ἐκὼν ἀναίτιός μοι, καὶ ἀναγκαίως. ἡ δὲ Ἀθηνᾶ ἦ, ὑφορᾶται ἀεὶ καὶ ποτε, ἐγὼ μὴν ἄλλως παρέπεμψα τὴν ἔχουσαν τὸ λαμπάδα, ἢ δὲ εἰ μοί φησι, τὰ πατέρα, τὴν δορατίῳ σὺ διατέτρησται, ἢ τοῦ ποδὸς λαβοῦσα, καὶ ἐς τὸ τάρταρον ἐμβαλοῦσα, ἢ αὐτὸ διακαυστὸν μὴ διαφθορᾶ. πολλὰ τοιαῦτα ἀπείλησεν, καὶ ἐφ' δὲ δεμοῦ, καὶ ὅτι τῶν χηδῶν ἔχει πρόσωπόν τι φοβερόν, ἐχίδνας καὶ κέρατα, ὅπερ ἐγὼ μάλιστα δίδια. μορμολύττεται γάρ μοι, καὶ φύγω ὅταν ἴδω αὐτό. Αφρ. ἀλλὰ τὰ μὲν ἀθλιωτὰ δίδιας, οἷς φὴς, καὶ τὰ γοργόνα, καὶ ταῦτα μὰ φοβηθεὶς τὰ κεφαλὴν τῶν θεῶν, καὶ μεσαν

σαι δὲ τί σοι ἄτεχνοι καὶ ἄξιοι βιλῶν οἱ σοὶ λόγοι; ἢ κολακεῖαι λοιδορίαι ὑποσοίσουσι, καὶ γοργόνας περιφώνους; Ερ. αἰδοῦμαι αὐτὰς, ὦ μῆτερ, σιγιαὶ γάρ εἰσι, καὶ ἀεὶ τὸ φρυτίζουσι, καὶ σκιαὶ ἀδιλφὼ ἔχουσι. καὶ ἐγὼ παίσταμαι πολλάκις αὐτὰς κολαζόμενος ὑπὸ τοῦ μέλιτος. Αφρ. ἆα καὶ ταύτας, ὅτι σκιαί. ἢ δὲ ἄρτεμις τίνος ἕνεκα ἐν τῇ γῇ σκίπτει; Ερ. τὸ μὲν ὅλον οὐδὲ κατάλαβεῖν αὐτῆς ὅ,τι ὀρθῶς, φύσει δὲ ἀεὶ διὰ τὴν ἐργῶν. εἶτα καὶ ἰδιόν τινα ἔρωτα ἔδοκει ἐρᾷ. Αφρ. τίνος ὦ τέκνον; Ερ. Θ' ἔρωτα καὶ ἀλαίρονα, καὶ πόλεμον αἰρεῖν τε ἀλλήλους, καὶ κατατοξεύειν, καὶ ὅλως περὶ τὴν τοιαύτην ὄζιν, ἐπεὶ τόγε ἀδιλφόν αὐτῆ, καὶ τὸ τοξότιν καὶ αὐτὴ ὅτι καὶ ἐκαβόλον.

Αφρ. ὅιδα ὦ τέκνον, πολλὰ ἐκεῖνον ὑπὸ ξένους.

ΝΟΤΟΥ ΚΑΙ ΖΕΦΥΡΟΥ.

ΝΟΤΟΣ.

Αὐτίω σ' Ζέφυρε· τὴ δάμαλιν, ἰὼ ἰὼ· τί πολάγυε ἐς αἴγυπτον ὁ Ἑρμῆς ἄγει, ὁ Ζεὺς διακέρσων ἀλλὰ ἔρχετε. Ζέφυρος· σ' Νότε, ἡ δάμαλις ἦν ὁτότε, ἀλλὰ παῖς ἰὼ τ' ποταμοῦ Ἰνάχυ. νυῶ ἦ Ἥρα τοιαύτην ἐπέπεισεν αὐτὴ ζηλοτυπήσασα, ὅτι κ' παῖν ἰαύχα ἐρώντα τὸν Δία. Νό. νυῶ οὖν ἴτω ἰρὰ τᾶς βοός. Ζέ. κ' μάλα κ' διὰ τοῦτο ἐς αἴγυπτον αὐτὰν ἔπεμψεν, κ' ἁμῖν φρουρὰν τάξει μὲν κυμαίνην τὸ θάλασσαν· ἐς δὲ δὶς ἀνέξεται, ὡς ἀποτακῆσα ἐκεῖ. κύει ἦ ἤδη, θεὸς γένοιτο κ' αὐτὰ, καὶ τὸ τυχὸν θήν. Νό. ἡ δάμαλις θεός; Ζέ. κ' μάλα σῶ Νότε. ἄρχετέ ὁ Ἑρμῆς ἐς τὸ πλεῖστον. κ' ἁμῖν ἴσως δίκαιόν ἐστι, τι καὶ ἁμῖν ἐπίμεψαι, ἢ κωλύσαι ἐπιόντ'. Νό. διαπεπόνηκα τοὐργαστῶ σ' Ζέφυρε, ὥθη τ' ποιπάλα ὥστε νὰ δίκ' ἀντέχειν τὸν γίγαντα. Ζέ. ἀλλ' ὥθη γὰρ ἀνέπαυσον, κ' ἐξίπνευσεν ἐς τὸν γῆν ὡς ἔπος εἰπεῖν μία πορφυρέη βασίζει, ἀὴρ θάσσει δ' αὖ τὸ Ἑρμῆς, γυμνάζε παγκάλλιον αὐτὸς ἀποίσει; Νό. παρεμύθεξα γὰρ τοῦτο τὸ Ζέφυρε ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐνῆν ὐρᾶ, κ' ἄγγελε τὰ σκίλα, ἀλλ' ἀνέρχετε κάρα. ὁ μὲν τοι Ἑρμῆς τ' πατὴν, μεταβόλλεται ἑαυτὸ κ' αὐτὸ τὰ φίλα κυνοφρόσυνος γελᾷ). Ζέ. μὰ πολυφρόντιστόν μοι ἔμμεναι ἰσεῖτες ὕδατα.

ΤΕΛΟΣ.

BIBLIOTHECA · MEDICA · REGIA

LONDINI,
Ex Officina Typographica
Henrici Bynneman.
CIↃ.Ↄ.LXXXI.

Cum Priuilegio Regiæ Maiestatis.